

STAATSBEGROOTING VOOR HET DIENSTJAAR 1907.

VIIIste HOOFDSTUK.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Naar aanleiding van de opmerkingen en beschouwingen, voorkomende in het Voorloopig Verslag, vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, betreffende het onderzoek van het ontwerp van wet tot vaststelling van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1907, en ter beantwoording van de daarin gedane vragen, heeft de ondergeteekende de eer het navolgende mede te deelen.

§ 1. *Beleid van den Minister.* De ondergeteekende is zich volkomen bewust, dat aan de Kamer de gegevens ontbreken, die haar in staat zouden kunnen stellen zijn beleid *in zijn vollen omvang* te beoordeelen. Dit zal inderdaad eerst mogelijk zijn, wanneer hetgeen hij zich voorstelt in het belang der defensie tot stand te brengen, in den vorm van besluiten of ontwerpen van wet ter kennis van de Kamer zal zijn gebracht.

Intusschen vermeent hij, dat de richting, welke hij sedert zijn optreden bij het beheer van zijn Departement gevolgd heeft, aan de Kamer inmiddels voldoende inzicht in zijn beleid kan geven om haar te doen beoordeelen of zij den ondergeteekende ook verder het vertrouwen kan schenken, dat hij behoeft om zijne plannen tot uitvoering te kunnen brengen.

De ondergeteekende betreurt zeker niet minder dan de leden der Kamer, welke deze opmerking maakten, dat de wijzigingen van de Militie- en de Landweeerwet, in tegenstelling met zijne verwachtingen, op dit oogenblik nog niet aan de Kamer ingezonden zijn kunnen worden. De omstandigheid echter, dat bij de samenstelling daarvan de medewerking van meerdere Departementen vereischt wordt, is oorzaak, dat de bewerking dezer ontwerpen een niet te vermijden vertraging heeft ondergaan. Beide ontwerpen zijn reeds bij den Raad van State aanhangig gemaakt en kunnen dus de Volksvertegenwoordiging in elk geval binnen korten tijd bereiken. In dit stadium zou het voorzeker niet oorbaar zijn omtrent den inhoud van die ontwerpen meer te vermelden dan in de Memorie van Antwoord nopens het Iste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1907 in § 4 vermeld werd.

Overigens vermeent de ondergeteekende, dat het weinig nut zou hebben gehad in de Memorie van Toelichting nopens het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1907 in eene breede uiteenzetting te treden van zijne plannen, voor zoover deze nog niet in zoodanigen vorm zijn gegoten, dat zij voor bespreking en behandeling vatbaar zijn. Zijne daden wil hij gaarne aan de Kamer ter beoordeeling overlaten, doch het strookt niet met zijne opvattingen stemming te maken door het verkondigen van voornemens, zoolang deze nog niet in daden belichaamd kunnen worden.

Intusschen zal de ondergeteekende hieronder gaarne aan den wensch voldoen om, voor zooveel mogelijk, omtrent verschillende der in het Voorloopig Verslag aangevoerde vraagpunten in eenige bijzonderheden te treden.

De ondergeteekende moet met kracht opkomen tegen de meening van hen, die oordeelden, dat hij „thans blijkbaar gezwicht (is) voor den aandrang tot bezuiniging, onder den druk der stembusbeloften van een deel der vrijzinnige partijen in 1905 op hem uitgeoefend”, en niet minder beslist afwijzen de beschuldiging, dat „hij aan dien drang de belangen der defensie opgeofferd” zou hebben. De ondergeteekende staat nog geheel op het standpunt, omschre-

ven op bladz. 6 der Memorie van Antwoord nopens het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegroting voor 1906: „Stelt de Kamer prijs op vereenvoudiging en bezuiniging die zonder schade voor de defensiebelangen aan te brengen is — niet minder de ondergeteekende, die zich volkomen bewust is dat, waar in elk opzicht groote offers gevraagd moeten worden, noch tijd, noch geld, noch werkkraft onnut mag worden gebruikt.”

Dat dit beginsel ook voorgezeten heeft bij het ontwerpen van verschillende maatregelen, welke thans bestrijding vinden — met name van de inkrimping respectievelijk afschaffing van het blijvend gedeelte — hoopt de ondergeteekende hieronder, waar deze maatregelen uitdrukkelijk ter sprake komen, aan te toonen.

Daarbij zal dan ook kunnen blijken, dat de ondergeteekende, wel verre van stelselloos op te treden, juist streng vasthoudt aan het stelsel, dat men kan samenvatten in de woorden: vereenvoudiging en als gevolg daarvan zooveel mogelijk bezuiniging. Juist waar van verschillende zijden zoo herhaaldelijk opgekomen werd tegen — wat men noemde — de hooge exploitatiekosten van het leger, verwondert het den ondergeteekende, dat zijn streven om door opheffing respectievelijk vermindering van het blijvend gedeelte tot vermindering dier kosten te komen, niet meer algemeene waardeering ondervindt. Wanneer toch, zooals den ondergeteekende uit eene onlangs aan hem ingediende berekening blijkt, bij de bereden artillerie op 1277 onder de wapenen zijnde manschappen 904 voor verschillende diensten gebezigd zouden worden en slechts 373 zouden overblijven om geoefend te worden, dan wijst dit z. i. op een ongezonden toestand, voor een groot deel in het leven geroepen doordien men over veel personeel beschikte en zich dus niet behoefde te beperken; maar dan komt het den ondergeteekende ook dringend noodig voor, dat hierin verandering kome. Zij die bestemd zijn om in de eenheden op oorlogsvoet plaats te nemen, moeten — zooveel mogelijk — uitsluitend *geoefend* worden; in de zooveel mogelijk beperkte behoefte aan het overige personeel moet op andere wijze voorzien worden.

Met groot leedwezen heeft de ondergeteekende in het Voorloopig Verslag gelezen, dat er leden waren, die zijn optreden zwak en weifelend noemden en betoogden, dat dit optreden in het leger reeds zijn slechte gevolgen doet gevoelen. Waar dergelijke, voor hem krenkende uitdrukkingen gebezigd worden naar aanleiding van zijn beleid, had de ondergeteekende mogen verwachten deze op zoodanige wijze toegelicht te zien, dat hij het onjuiste daarvan had kunnen aantoonen. Nu kan hij slechts zeggen, dat zijn gedragslijn bij de beslissing van tal van moeilijke, persoonlijke zaken bepaald wordt door hetgeen *zijn* gevoel van recht en billijkheid hem gebiedt te doen.

Ter beantwoording van hetgeen werd opgemerkt omtrent de voorbereiding van wettelijke maatregelen tot invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en van de wet op de krijgstucht, omtrent de vooroefeningen der jeugd en omtrent de regeling waardoor steeds over jong en krachtig kader zal kunnen worden beschikt, wordt verwezen naar het te dien aanzien gestelde in § 4 der Memorie van Antwoord nopens het Iste hoofdstuk der Staatsbegroting voor 1907. Het „bekende geval te Naarden” en de landweeroefeningen worden hieronder nader besproken.

§ 2. *Eindcijfer en bezuiniging.* De ondergeteekende brengt gaarne dank aan die leden, welke hem hulde brachten voor de wijze waarop hij aanvankelijk in zijn streven naar bezuiniging geslaagd is. Te recht wordt door hen opgemerkt, dat de verkregen bezuiniging feitelijk niet onbelangrijk grooter is, dan kan blijken uit eene eenvoudige vergelijking der eindcijfers van 1906 en 1907, met inachtneming van de lagere raming voor 1907 van den post voor voltooiing van het vestingstelsel. Ten gevolge van de noodzakelijk hoogere raming van verschillende artikelen, geheel onafhankelijk van den wil van den ondergeteekende — zooals ook werd medegedeeld in § 2 van de Memorie van Antwoord nopens het Iste hoofdstuk der Staatsbegroting voor 1907 — is de verkregen bezuiniging aanzienlijk grooter. Den leden, welke meenden, dat deze bezuiniging voor een groot deel het gevolg is van het niet houden van landweeroefeningen in 1907 zij opgemerkt, dat hier tegenover staat het wél houden in dat jaar van groote manoeuvres, welke ook niet onaanzienlijke uitgaven vorderen.

Het juiste bedrag der in het geheel verkregen bezuiniging is uiterst moeilijk te bepalen, omdat tal van factoren, welke op het eindcijfer van invloed zijn, in twee opeenvolgende jaren een zeer verschillende beteekenis kunnen hebben; bovendien kan men door andere groepeeringswijzen der cijfers tot steeds gewijzigde uitkomsten geraken. Doch hoe de zaak ook beschouwd moge worden, eene niet onbelangrijke bezuiniging kon in elk geval aangetoond worden en de ondergeteekende vestigt hierop te meer de aandacht, omdat, zooals in het Voorloopig Verslag te recht wordt opgemerkt, voor onderscheidene zaken allerlei uitgaven in de naaste toekomst voor de deur staan. Juist om die uitgaven te kunnen doen, moet op het niet strikt noodzakelijke bezuinigd worden.

Op het meerdere geld uitgetrokken voor den dienst bij het Departement, op de geraamde toelagen voor officieren-leerlingen der krijgsschool en op het aanvullen van het personeel der plaatselijke staven zal hieronder worden teruggekomen. Ten aanzien van het aanbrengen van andere biezen op de pantalons der landweermannen zij medegedeeld, dat naar de meening van den ondergeteekende, de zuinigheid te ver gedreven zou worden wanneer men de kleedingstukken van eenzelfden militair ten deele van roode en ten deele van gele nitmonstering voorzien liet. Dat de zuinigheid overigens wel degelijk betracht wordt, moge hieruit blijken, dat de hierbedoelde pantalons van het jaar 1895 dagteekenen en dus ruim 10 jaar geleden zijn uitgereikt geworden.

Wat het kampeeren der landweer nabij Bergen op Zoom aangaat, zij er op gewezen, dat het met het oog op den korten oefeningstijd zeker de voorkeur verdiende de troepen op het schiet- en oefeningsterrein te legeren. Hiertegen bestond bovendien uit financieel oogpunt geen bezwaar, daar het inrichten van het kamp aldaar niet meer dan f 500 heeft gekost, terwijl bij gebruik der leeg staande kazerne deze van kazernemeubelen enz., had moeten worden voorzien.

De opmerking omtrent twee oefeningen dezen zomer op verschillend tijdstip in Gelderland gehouden, ééne door cavalerie en ééne door pontonniers, schijnt op een misverstand te berusten. De cavalerie hield hare oefeningen in Noordbrabant, waarbij de staf en de 2 eskadrons van het 1ste regiment huzaren uit de garnizoenen Amersfoort en Amsterdam naar het concentratierayon marcheerden en van het eindpunt der manoeuvres wederom marcheerende naar hunne garnizoenen terugkeerden. Daarbij werden de Lek, de Linge en de Waal met behulp van de bestaande veren gepasseerd. De oefeningen der pontonniers hadden op de rivier de Waal tusschen Nijmegen en Zalt-Bommel met den varenden trein plaats. Beproeving van de soliditeit der daarbij geslagen bruggen heeft niet plaats gehad, zoodat daarvoor ook geen voertuigen en paarden gehoord zijn.

Wel werd bij de oefeningen met den rijdenden pontontrein, welke te Dordrecht gehouden zijn, een proef met gehuurde paarden tot het vervoeren van het pontonmaterieel gehouden. Wellicht heeft deze omstandigheid tot het ontstaan van het misverstand aanleiding gegeven.

Op 4 September l.l. is in de garnizoensplaatsen, waar bereden troepen verblijf houden, de jaarlijksche openbare aanbesteding voor de levering van fourage gehouden. In 5 plaatsen van de 14 werd de levering niet gegund wegens te hoog geachte inschrijvingsprijzen. De herbestedingen, op 1 October l.l. gehouden, zijn in het nadeel van het Rijk uitgevallen; het gezamenlijk nadeelig verschil bedraagt f 12 759. Hoewel de ondergeteekende betreurt, dat van deze herbesteding financieel nadeel voor het Rijk het gevolg is geweest, moet hij toch opmerken, dat, als inschrijvingsprijzen onevenredig hoog geacht werden, het houden van een herbesteding meermalen tot een voordeelig verschil geleid heeft en het dus zeker geen aanbeveling zou verdienen, zich steeds neder te leggen bij de prijzen, welke bij de aanbesteding gevraagd worden. Den ondergeteekende is niets bekend van waarschuwingen, welke hem met betrekking tot deze zaak gedaan zouden zijn.

Bevordering geschiedt slechts op grond der betrekkelijke wet; van bevordering van een kolonel tot generaal-majoor, om dien kolonel in laatstgenoemden rang te pensionneeren, kan dus geen sprake zijn geweest.

Het is den ondergeteekende niet bekend, dat aan het Departement van Oorlog een overdadig gebruik van schrijfbehoeften wordt gemaakt; gaarne zal hij te dien aanzien nadere inlichtingen ontvangen.

De ondergeteekende kan geenszins toegeven, dat uit deze begrooting zou blijken, dat de gewone middelen, waarover hij beschikt, te kort zouden schieten om in verschillend opzicht de noodige besparingen aan te brengen. Integendeel, hij meent ten aanzien der bezuinigingen werkelijk op den goeden weg te zijn, en de voorlichting der door hem ingestelde commissiën zal hem daarbij ongetwijfeld goede diensten kunnen bewijzen. Waar hij het ernstige voornemen heeft om te blijven bezuinigen en dus geen voor hem bruikbare wenk der betrokken commissiën onbenut verloren zal gaan, zal het overleggen van de aan hem uitgebrachte rapporten weinig nut opleveren. Tegen de overlegging van de bij hem ingekomen rapporten, zoodra deze door hem zijn behandeld, bestaat evenwel geen bezwaar. Intusschen mag niet worden voorbijgezien, dat, waar de bezuinigingen inderdaad niet „voor het grijpen” liggen — immers men had ze dan wel eerder „gegrepen” — het bestudeeren van de verschillende takken van legerbeheer, enz. met het doel daarin mogelijke bezuinigingen op te sporen, studie en tijd eischt en dat eerst langzamerhand regelingen zullen kunnen worden vastgesteld, welke in vervanging van de thans bestaande komende, tot besparing aan kosten kunnen leiden. De arbeid van den ondergeteekende op dit gebied heeft hem intusschen de overtuiging geschonken, dat instelling van eene z.g. groote commissie op dit oogenblik niet het middel kan zijn om tot het gewenschte doel te geraken. Waar onze legerinrichting inderdaad op minder weelderige leest geschoeid is, dan zij, die met het wezen daarvan onbekend zijn, vaak meenen, zijn het juist de details, waarop bezuinigd moet worden en deze zouden uit den aard der zaak aan het oog eener z.g. groote commissie onttrokken blijven.

Afschaffing van het korps rijdende artillerie of van den grooten staf zou de ondergeteekende niet kunnen goedkeuren; ten aanzien van den plaatselijken staf wordt reeds zooveel verminderd, als mogelijk toeschijnt. Ook de provinciale staf, dat zijn de provinciale adjudanten, kunnen tot dusverre niet worden gemist; de werkzaamheden betreffende de nationale militie, zooals het overnemen en aan de verschillende korpsen toewijzen van de manschappen, die bij de militie worden in dienst gesteld, enz. worden door hen verricht. Hun werkkring is omschreven in de Instructie voor de provinciale adjudanten, vastgesteld bij het Koninklijk besluit van 7 Maart 1861 n°. 62, zooals dit sedert is gewijzigd, en voorkomende in het boekwerk „Instructiën”. Hierbij zij aangeteekend, dat eenige provinciale adjudanten tevens de functiën van landweerdistrictscommandant vervullen.

Voorstellen tot vereenvoudiging der kleeding zijn in bewerking en zullen vermoedelijk spoedig kunnen worden vastgesteld.

Door den ondergeteekende kan niet worden toegegeven, dat de aanbestedingen van werken onder het beheer der genie buitengewoon kostbaar uitkomen. In den loop van dit jaar b.v. werden tot medio November 169 openbare aanbestedingen voor genie-werken gehouden; 133 van die werken werden gegund beneden de begrootingssom, in 17 gevallen was de aannemingsom minder dan 5 pct. boven de begrootingssom, in 18 gevallen $5\frac{1}{2}$ à 10 pct., slechts in één geval meer dan 10 pct. Het totaal der aannemingsommen blijft niet onbelangrijk beneden het totaal der begrootingssommen. Voorts wordt het boven twijfel verheven geacht, dat het financieel nadeel dat de Staat wellicht in enkele gevallen lijdt, door samenspanning van aannemers, ruimschoots vergoed wordt door het voordeel, dat verkregen wordt door de scherpe concurrentie, die in verreweg de meeste gevallen het gevolg is van openbare aanbesteding.

Verdiens dus om deze reden openbare aanbesteding de voorkeur boven onderhandsche inschrijving, er zijn nog andere redenen die daarvoor pleiten. Vooreerst wordt daardoor het algemeen belang gediend, omdat alle gegadigden in de gelegenheid zijn naar de uitvoering van het werk mede te dingen; voorts wordt zelfs de schijn van bevoorrechtiging van bijzondere personen of firma's vermeden. De ondergeteekende is dan ook van meening, dat openbare aanbesteding regel, onderhandsche inschrijving uitzondering moet blijven.

Dat onderhandsche inschrijving ooit als stelsel zou zijn toegepast, meent de ondergeteekende te mogen betwijfelen; artikel 1 van het Koninklijk besluit van 11 November 1815 n°. 94 bepaalt toch, dat alle aannemingen van werken en alle leverantiën ten behoeve van den lande, meer dan vijfhonderd gulden moetende kosten, in het openbaar moeten worden aanbesteed. Ontheffing van

deze bepaling, welke niet dan bij Koninklijk besluit kon worden verleend, wordt uit den aard der zaak slechts in onvermijdelijke gevallen gevraagd.

§ 3. *Inkrimping van het blijvend gedeelte.* Bij de bespreking van dit punt stelt de ondergeteekende er prijs op allereerst zijn dank te betuigen aan de leden, die van hunne instemming met het, door hem ten aanzien der onderwerpelijke aangelegenheid ingenomen, standpunt hebben doen blijken en hem hun steun bij de verwezenlijking van zijne voornemens hebben toegezegd.

Ten aanzien van den besproken maatregel wenscht hij in de eerste plaats in het licht te stellen, dat *zij* zich ten eenen male vergissen, die meenen, dat hij ten deze het standpunt verlaten heeft, dat ten vorigen jare door hem werd ingenomen.

In de Memorie van Antwoord nopens het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegroting voor 1906 werd toch, op bladz. 4, door hem gezegd: „Wat echter het blijvend gedeelte betreft, de ondergeteekende heeft in ernstig onderzoek genomen de vraag, of het mogelijk is het te beperken, zoo niet op te heffen.

„Mocht die overweging er toe leiden, dat op sommige plaatsen de kazerne gedurende de wintermaanden zou kunnen worden gesloten, dan zou hij daarin geen bezwaar zien.

„Tot een en ander zou eventueel echter eerst in het volgende jaar kunnen worden overgegaan.”

In de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 21 December 1905 (*Handelingen der Staten-Generaal 1905—1906—II*, bladz. 934 en 935) werd o. a. door hem gezegd:

„Niets zou mij aangeneramer zijn dan onmiddellijk tot een afschaffing (van het blijvend gedeelte) te kunnen komen. Ik zou de miliciens naar huis kunnen zenden, mits er gezorgd kon worden voor de zaken waarvoor gezorgd moet worden.

„Ik heb dus geen het minste bezwaar tegen het sluiten van de kazernen in den winter.

Voor de binnenlandsche rust is zulk een groot aantal niet noodig, doch er zijn leden die noodig achten de manschappen bijeen te houden in enkele der groote steden, en de Minister van Oorlog zal zeker op dit punt niet lichtzinniger zijn dan zij, tenware andere maatregelen daarvoor in de plaats kunnen worden genomen. Hoe hierin zou kunnen worden voorzien, laat ik voor het oogenblik buiten beschouwing. Ik wil er alleen op wijzen, dat men de plaatselijke landweer zou kunnen organiseeren en dus een soort van revival van de schutterij bewerken.

„Er zijn menschen — en ik zelf ook — zooals ik reeds zeide — die wenschen zoo spoedig mogelijk te komen tot opheffing van het blijvend gedeelte. Inderdaad zou ik nu reeds, in December, zoo niet voor de eerste, dan voor de tweede ploeg tot dezen maatregel willen overgaan.

„Op de door mij aangegeven gronden was het onmogelijk, om dit jaar nog te komen tot een vermindering van het blijvend gedeelte.

„Thans is het blijvend gedeelte ook nog noodig voor de dekking der mobilisatie.... In de toekomst is het de taak van de landweer om tot dekking te dienen, en wanneer de landweer die taak behoorlijk heeft overgenomen, zal het blijvend gedeelte ook in dit opzicht, niet meer noodig zijn.”

In de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer der Staten-Generaal nopens het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegroting 1906 werd door den ondergeteekende op bladz. 2 gesteld:

„Het doet den ondergeteekende leed, dat zijn voornemen om het blijvend gedeelte zooveel mogelijk te beperken algemeen afkeuring vond, omdat hij door die beperking hoopt te bereiken vermindering van persoonlijken en financieelen druk, waarop gewoonlijk zoo sterk wordt aangedrongen.

„Wanneer het hem mogelijk blijkt tot de vermindering, c. q. opheffing van het blijvend gedeelte, over te gaan, behoeft men geen vrees te koesteren, dat men dientengevolge bij rustverstoring of plotseling opkomende moeilijkheden geruimen tijd zonder troepen zal zijn.

„Integendeel, hij overweegt maatregelen, waardoor in de behoefte aan troepen zou kunnen worden voorzien, zonder dat men dadelijk gedwongen is tot het oproepen van geheele lichteningen der militie.”

Uit het vorenstaande moge blijken, dat de ondergeteekende zich reeds ten

vorigen jare zeer bestist voor vermindering c. q. afschaffing van het blijvend gedeelte verklaard heeft; alleen het *plotseling* nemen van dien maatregel, vóór deze had kunnen worden voorbereid, werd ten sterkste door hem ontraden. Bezwaarlijk zal men dus kunnen volhouden, dat hij in dit opzicht sinds het vorige jaar van meening is veranderd. Trouwens zijne meening aangaande dit punt houdt ten nauwste verband met het toen reeds aangegeven, door hem in zijn volle consequentie aanvaard beginsel, dat „noch tijd, noch geld, noch werkkraft onnut mag worden gebruikt”. Met dit beginsel is het blijvend gedeelte, zooals het tot dusverre werd toegepast, in flagranten strijd. Bij de onbereden korpsen stonden wacht- en corveediensten op den voorgrond, van oefeningen kon slechts weinig sprake zijn, doch ook bij de bereden wapens — de hiervoren genoemde getallen (bij de bereden artillerie, op 1277 manschappen onder de wapenen, een voor de oefeningen rendement van slechts 373 man) geven er een denkbeeld van — heette het wel, dat de lichting, die het blijvend gedeelte vormde, aan de oefeningen deelnam, doch in werkelijkheid werd zij grotendeels in employementen, wacht- en corveediensten gebruikt. Daardoor werden tal van miliciens onder de wapenen gehouden voor het verrichten van diensten, die met hunne oefening niets gemeen hadden.

Den aldus opgelegden persoonlijken druk nu wenschte de ondergeteekende zooveel mogelijk te verlichten. Dat daaruit tevens voor de schatkist reeds dadelijk eene niet onaanzienlijke bate voortspruit, acht hij een niet gering te schatten voordeel.

Het spreekt wel vanzelf, dat het niet mogelijk is van de miliciens alleen die diensten te vergen, welke rechtstreeks aan hunne geoefendheid ten goede komen; in de militaire huishouding moeten noodzakelijk ook huishoudelijke diensten worden gevorderd, doch het is dringend noodig in dit opzicht tot de grootst mogelijke beperking te geraken en voor deze diensten zoo min mogelijk manschappen aan de hoofd oefening te onttrekken. Het mag niet meer voorkomen, gelijk den ondergeteekende gebleken is het geval te zijn, dat 105 huzaren, aan twee inrichtingen van onderwijs werkzaam, ongeschikt geacht moeten worden om bij mobilisatie hunne plaats in het gelid in te nemen. Deze en dergelijke toestanden zijn het gevolg geweest van eene te groote ruimte aan personeel; men zal in het vervolg zich met minder moeten tevreden stellen. Daarom heeft de ondergeteekende na rijp overleg besloten het blijvend gedeelte bij de bereden wapens af te schaffen en het bij de onbereden korpsen tot het geringst mogelijke aantal terug te brengen; in verband daarmee is op 31 October l.l. bij de regimenten huzaren $\frac{1}{3}$ gedeelte van de lichting 1905 met verlof huiswaarts gezonden.

De ondergeteekende meent, dat de draagwijdte van dezen maatregel schromelijk overdreven is; men heeft toch in dit verband gesproken van desorganisatie van het leger, van verminking van de weerkracht. Wanneer men nu bedenkt, dat het aantal op 31 October l.l. met verlof gezonden miliciens bedroeg:

bij het 1ste regt. huzaren	(2de eskon.)	17 man,
" " 2de " "	(5de ")	54 " ,
" " 3de " "	(4de ")	28 " , en
" " 4de " "	(5de ")	44 " .

dan mag toch gevraagd worden, wat er in het licht dezer getallen overblijft van de bewering, dat het 3de regiment huzaren bij mobilisatie *ten gevolge van dezen maatregel* slechts met $1\frac{1}{2}$ in plaats van met 4 eskadrons zou kunnen uitrukken.

Zooals de ondergeteekende zich den maatregel, vasthoudende aan opkomst der geheele lichting in October, gedacht heeft, zal bij de bereden wapens, behalve de vrijwilligers van 1 October tot 1 April 1 geoefende en 1 recrutenlichting en van 1 April tot 1 October 1 geoefende lichting voortdurend onder de wapenen zijn. Hierbij zij er de aandacht op gevestigd, dat van 1 October tot 1 April de toestand *geheel dezelfde blijft*; de afschaffing van het blijvend gedeelte brengt daarin niet de minste wijziging en de vraag is dus gewettigd, waarom men met het oog op eene mobilisatie bezwaar zou maken tegen het feit, dat van 1 April tot 1 October slechts één geoefende lichting onder de wapenen is, wanneer men zonder bezwaar heeft aanvaard, dat dit het overige deel van het jaar wél het geval zou zijn. Inderdaad er is schromelijk overdreven!

Ten einde het uitrukken op volle sterkte bij mobilisatie naar zijn vermogen

te verzekeren heeft de ondergeteekende de vorenbedoelde miliciens der lichting 1905 met *verlof*, niet met *groot verlof*, huiswaarts gezonden, waardoor het mogelijk wordt, zoodra de omstandigheden dit noodzakelijk doen achten, deze manschappen zonder ophêf en zonder vertraging bij hunne korpsen te doen terugkeeren door eenvoudige intrekking van hun verlof. Aldus heeft de Regeering het in de hand deze miliciens steeds tijdig bij de korpsen aanwezig te doen zijn.

Verder zijn door den ondergeteekende maatregelen genomen, waardoor de militie bij die korpsen welke bij mobilisatie het eerst moeten uitrukken, meer dan vroeger wordt getrokken uit de nabijheid der vredesgarnizoenen.

Men moet ook niet uit het oog verliezen bij de beoordeeling van de taak der cavalerie gedurende het dekken der mobilisatie, dat hierin eene wijziging gekomen is ten gevolge van de bestemming welke een deel der landweer gekregen heeft.

Zooals de ondergeteekende ten vorigen jare te kennen gaf, wenschte hij, alvorens hierop zeker te gaan, de landweer eerst bij hare samenkomst in dezen zomer te zien. Welnu, hoewel hieronder de landweer nader besproken zal worden, kan hij nu reeds verklaren, dat hetgeen hij van de landweer gezien heeft, hem het vertrouwen geschonken heeft dat de daarvoor aangewezen afdeelingen de in haar gestelde verwachtingen niet beschamen zullen.

Ten aanzien van de rijdende artillerie moet, met het oog op eene eventueele mobilisatie, op soortgelijke wijze gehandeld worden als hierboven voor de cavalerie werd aangegeven.

De veld-artillerie wacht alvorens bij mobilisatie uit te rukken de opkomst onder de wapenen der met groot verlof zijnde miliciens af. Op de snelheid harer mobilisatie oefent dus het al of niet bestaan van een blijvend gedeelte geen invloed uit; voorzoover bij de voorloopige maatregelen welke, in afwachting van de opkomst der groot-verlofgangers, genomen worden, werkzaamheden te kort mochten komen, zijn de korpscommandanten volgens de bestaande voorschriften gemachtigd daartoe burgerwerklieden in dienst te nemen.

Voor de onbereden korpsen geldt hetzelfde als bij de veld-artillerie wordt opgemerkt.

Na de mobilisatie verdient de handhaving der openbare rust en orde besproken te worden.

Vooraf dient opgemerkt, dat, zooals reeds hiervoren is aangeteekend, met uitzondering van het $\frac{1}{3}$ gedeelte der lichting 1905, dat ditmaal op 31 October 11. met verlof gezonden is, de toestand bij de bereden korpsen in de maanden 1 October—1 April, zoowel bij behoud als bij afschaffing van het blijvend gedeelte geheel dezelfde zal zijn. In de wintermaanden werd en wordt slechts over één geoefende lichting beschikt en nu is het den ondergeteekende niet duidelijk, waarom men in die maanden daarmede wèl zou kunnen volstaan tot het handhaven der openbare rust en orde, doch daarentegen in de zomermaanden daartoe nog een tweede lichting (het blijvend gedeelte) zou behoeven.

Daarom is hij dan ook overtuigd dat de bereden wapens ook bij afschaffing van het blijvend gedeelte volkomen in staat blijven voor de vervulling van de taak hun bij de handhaving van de openbare rust en orde op te dragen.

Gebrek aan voldoende cavalerie (en bereden artillerie) behoeft dus niet gevreesd te worden, zelfs niet in dezen winter, nu de met verlof huiswaarts gezonden 143 man elk oogenblik bij hun korps teruggeroepen kunnen worden.

Zooals uit het bij deze Memorie als bijlage A overgelegde overzicht van de sterkte van het blijvend gedeelte in de verschillende garnizoenen kan blijken, is het blijvend gedeelte bij de infanterie in de kleine garnizoenen, zooveel de eischen van den dienst dit toelieten, tot het geringst mogelijk aantal beperkt, is het in eenige grotere garnizoenen in verband met de opleiding der militie-officieren eenigszins sterker gehouden en is het in Amsterdam, den Haag en Amersfoort op eene grotere sterkte gebracht ten einde aldaar, indien de omstandigheden dit noodig mochten maken, reeds dadelijk over eene grotere troepensterkte te kunnen beschikken.

Voorts is door de aanwijzing van een z.g. derde ploeg voor het blijvend gedeelte de mogelijkheid geopend om door eenvoudige intrekking van verlof in den kortst mogelijken tijd in het geheel te kunnen beschikken over zóó-

veel manschappen als de Militiewet 1901 voor het blijvend gedeelte toestaat.

Op de vraag in het Voorloopig Verslag voorkomende, of de ondergeteekende in tijden van onlusten iets verwacht van de opkomst van miliciens die over het geheele land verspreid zijn, luidt zijn antwoord beslist, dat hij daarvan niet alleen iets, maar alles verwacht. Er is gelukkig geen enkele reden ook maar één oogenblik te twijfelen aan het plichtbesef van de Nederlandsche miliciens en hij is er van overtuigd dat, aan elke oproeping om onder de wapenen te komen door hen onverwijld voldaan zal worden.

Het jaar 1903 heeft daarvan trouwens het bewijs geleverd, toen gebleken is binnen hoe korten tijd de met verlof huiswaarts gezonden miliciens voor een groot deel weder bij hun korps teruggekeerd waren.

Toen is ook in dit opzicht niet anders dan met lof over de houding der militie gewaagd kunnen worden.

De ondergeteekende stemt volmaakt in met die leden, welke twijfel aan den dag legden of zelfs een aantal van 7500 man wel voldoende zou zijn ter waarborging der orde in het land, altijd wanneer deze leden bedoelden dat overal eene zóo sterke troepenmacht aanwezig zou zijn, dat alleen met de bij de korpsen onder de wapenen zijnden overal en te allen tijde elke verstoring der openbare rust en orde zou kunnen worden te keer gegaan. Inderdaad zou daartoe een veel grooter aantal manschappen onder de wapenen moeten worden gehouden. En nu zou de ondergeteekende willen vragen of het, zelfs als de wet de mogelijkheid daartoe verschaft, doeltreffend zou zijn een zoo zwaren last aan de militie op te leggen en zoo zware offers van de schatkist te vergen, nu bij toepassing van den door hem genomen maatregel de handhaving van de openbare rust en orde even doeltreffend verzekerd kan zijn. Hij meent het antwoord op deze vraag met vertrouwen aan de Kamer te mogen overlaten.

Eindelijk zij nog medegedeeld, dat bij de herziening der Landweeerwet maatregelen zullen worden voorgesteld, waardoor het mogelijk zal zijn ook voor dit doel van de diensten der landweeer gebruik te maken, nadat de schutterijen zullen zijn opgeheven.

Bij de overige onbereden wapens is de sterkte van het blijvend gedeelte zoo gering genomen als met de eischen van den dienst in overeenstemming kan worden gebracht.

Uit het vorenstaande kan voldoende blijken op welke gronden de sterkte voor het blijvend gedeelte op het aangegeven aantal is bepaald geworden.

Ten slotte moet de invloed van de vermindering e. q. opheffing van het blijvend gedeelte besproken worden.

Daar het van algemeene bekendheid is, dat bij de onbereden wapens het blijvend gedeelte in hoofdzaak voor wacht- en corveediensten gebruikt werd en de oefeningen daarbij geheel op den achtergrond traden, terwijl deze oefeningen bovendien in geen logisch verband gebracht konden worden met het gedurende den eerste-oefeningstijd doorloopen programma, zal het wel geen betoog behoeven, dat de vermindering van het blijvend gedeelte bij de onbereden wapens op de geoefendheid daarvan geen invloed zal uitoefenen. De vermindering van het blijvend gedeelte is hier mogelijk geworden door den wachtdienst tot den grootst mogelijken eenvoud terug te brengen en door de corveediensten zooveel mogelijk te beperken. De kaderopleiding is zoo geregeld, dat deze door de vermindering van het blijvend gedeelte geen nadeel zal ondervinden. De opleiding van vrijwilligers tot korporaal en van vrijwillige korporaaals tot onderofficier wordt gecentraliseerd in den geest der in Zwitserland, Zweden en Denemarken bestaande kaderscholen, ten gevolge waarvan het voor de oefeningen benoodigde personeel in de leerlingen der scholen zelf wordt aangetroffen. Bij de bereden wapens valt, om de redenen hierboven reeds aangegeven, ook ten aanzien van de oefeningen alleen de periode van 1 April tot 1 October te bespreken. Tot dusverre beschikte men gedurende deze periode, geheel of grootendeels, over de op één na jongste lichte als blijvend gedeelte. Ook hier werden, zooals hiervoor reeds werd opgemerkt, deze manschappen in hoofdzaak voor wacht-, corvee- en bijzondere diensten gebruikt, zooals ook kan blijken uit verschillende becijferingen, welke in den laatsten tijd bij bespreking van den onderwerpelijken maatregel in de pers de ronde hebben gedaan en waarbij nu eens de

geheele, tot het blijvend gedeelte behoorende lichte, dan weder het overgrootste deel daarvan voor de oefeningen buiten rekening gelaten werd, als zijnde voor dergelijke diensten bestemd. De oefening van dit deel der militie gedurende deze periode werd dan ook inderdaad door de evenvermelde diensten geheel op den achtergrond gedrongen, waaruit het groote nadeel voortspoot, dat manschappen, die voor eerste oefening reeds gedurende 18 maanden onder de wapenen waren gehouden, daarenboven nog tot zes maanden dienst verplicht werden, niet om den graad hunner geoefendheid te verhoogen, doch om verschillende diensten te bewijzen, welke eer ter vermindering dan ter verhooving van hunne militaire waarde strekten. Ook komt het meermalen voor, dat manschappen, na hunne eerste opleiding ontvangen te hebben, voor een bijzonderen dienst worden aangewezen, waarbij de aanvankelijk door hen verkregen geoefendheid nagenoeg geheel verloren gaat en zij in geval van mobilisatie zonder waarde zijn voor het onderdeel, waarbij zij ingedeeld werden. Dit komt den ondergeteekende niet oordeelkundig en vooral ook niet economisch voor. Wanneer men werkelijk doode lakken en schadelijke uitwassen uit het legerorganisme verwijderen en werkelijk op — wat men noemde — de exploitatiekosten van het leger bezuinigen wil, dan moet op den voorgrond staan, dat men het aantal bijzondere door militairen te bewijzen diensten zooveel mogelijk vermindert, terwijl, waar niettemin militairen hiertoe moeten worden aangewezen, men daartoe althans zoo min mogelijk hen neemt die bij mobilisatie bestemd zijn in de eenheden op oorlogsvoet eene functie te vervullen. Is dit laatste nochtans noodig — zooals bij verschillende huishoudelijke diensten, hoe ook beperkt, noodig zal blijven — dan moeten de daarvoor aangewezenen zooveel slechts eenigszins mogelijk aan de dagelijks te houden hoofd oefening deelnemen, omdat alleen daardoor de voortdurende bruikbaarheid voor den practischen dienst verzekerd blijft. Waar den ondergeteekende nu gebleken is, dat deze, zijns inziens gezonde, beginselen niet worden toegepast, dat diensgevolge een groot aantal in de dagelijksche sterkte voorkomende manschappen niet alleen niet dagelijks, maar soms zelfs in weken en maanden niet geoefend worden, heeft hij gemeend allereerst te moeten overgaan tot afschaffing van het blijvend gedeelte, omdat alleen daardoor voorgoed gebroken kan worden met het z. i. verderfelijke stelsel om manschappen voor andere doeleinden dan voor hunne oefening onder de wapenen te houden, ook dan wanneer dit in geen enkel opzicht onvermijdelijk genoemd kan worden. Deze maatregel zal er noodwendig toe leiden, wanneer althans gestreng wordt vastgehouden aan den eisch, welke door hem gesteld is en zal worden, n.l. dat elke bij het korps aanwezige militieplichtige zooveel mogelijk dagelijks aan de hoofd oefening deelneemt, dat men zich leert beperken ten aanzien van het aantal huishoudelijke en andere diensten en aan deze niet meer gewicht toekent dan zij in de schaal mogen leggen, m. a. w. dat de voorbereiding van den dienstplichtige voor zijn oorlogstaak gedurende zijn geheelen dienstdag op den voorgrond staat. Het spreekt vanzelf, dat van dezen maatregel o. a. het gevolg zal zijn, dat meer arbeid gevergd moet worden van de onder de wapenen zijnde vrijwilligers en miliciens, al staat het voor den ondergeteekende vast, dat bij eene behoorlijke indeeling van den arbeidsdag, waarbij geen tijd onnut verloren gaat, de noodige arbeid zonder te groote inspanning geleverd kan worden. De verzorging der paarden zal zonder bezwaar kunnen geschieden, wanneer het zooveel noodig dagelijks rijden en onderhouden door één man van 2 paarden niet langer als een overmatige eisch beschouwd wordt. Voor een ongunstigen invloed van den besproken maatregel op de werving, in het bijzonder bij de cavalerie, vreesst de ondergeteekende geenszins, tenzij ten aanzien van hen, die uit gemakzucht een plaats als vrijwilliger zouden zoeken, doch het spreekt wel vanzelf, dat degenen, die dezen arbeid als te inspannend beschouwen, niet geacht kunnen worden de personen te zijn, waaruit de vrijwilligers bij de bereden korpsen gerecruteerd moeten worden. In het leger moet, evenals in de burgermaatschappij, degelijke arbeid geleverd worden. Door een nieuw voorschrift op de werving, dat vermoedelijk binnen korten tijd vastgesteld zal worden, hoopt de ondergeteekende voorts den toeloop van goede vrijwilligers te bevorderen.

Aan de leden, die meenden dat in het jaar 1904 onder soortgelijke omstandigheden van de oefeningen niet veel is terechtgekomen en er toen uit ge-

brek aan manschappen paarden in de weiden zouden zijn gezonden, wenschte hij op te merken, dat wanneer inderdaad beide feiten, die door hem thans niet meer zijn na te gaan, hier of daar zouden zijn voorgekomen, zij geen gunstig getuigenis zouden afleggen van den ernst en het plichtbesef van hen, onder wier leiding zij zouden zijn voorgekomen. Moge er al meer inspanning gevorderd worden om de uit de beperking van het personeel voortvloeiende bezwaren te overwinnen, wie die inspanning toen heeft willen geven, zal — zelfs bij de toenmaals nog zeer veelvuldige wacht- en corveediensten — zeker de oefeningen tot haar recht hebben kunnen laten komen en zal stellig niet uit gemakzucht paarden in de weide hebben behoeven te zenden.

Terwijl nu door den ondergeteekende reeds bevelen gegeven zijn om de wachtuiensten tot het geringst mogelijke aantal terug te brengen en om zoo veel mogelijk alle geoefende manschappen aan de dagelijksche hoofd-oefening te doen deelnemen, zijn verder maatregelen in bewerking tot het ontheffen der onderdeelen van sommige bijzondere diensten, alsmede tot het in dienst stellen voor enkele diensten van burgerpersonen. Vóór den 1sten April, als wanneer, zooals reeds is medegedeeld, het wegvallen van het blijvend gedeelte van invloed zal worden op de sterkte onder de wapenen bij de bereden korpsen, zullen deze regelingen haar beslag hebben. Daardoor, alsmede door eene oordeelkundige regeling van de opkomst der lichteningen, welke bij de bereden artillerie voor herhalingsoefeningen opkomen, zal het altijd mogelijk kunnen zijn bij de cavalerie met minstens 3 peletons, per eskadron, bij de rijdende artillerie met 4 en bij de veldartillerie met 3 stukken (dat zijn 4 en 3 vuurmonden en 4 en 3 caissons) uit te rukken, ten gevolge waarvan, zooals uit de betreffende exercitie-reglementen blijkt, de oefeningen in het eskadrons- en batterijverband naar behooren kunnen plaats hebben.

Wanneer men bij de bereden artillerie tot oefeningen in grooter verband wenschte over te gaan, en ook wanneer door bijzondere omstandigheden de uitrukkende sterkte geringer mocht zijn, zal men door vereeniging van verschillende onderdeelen tot de gewenschte sterkte moeten geraken, iets, wat bij de infanterie reeds sinds jaren geschiedt en wat bij de bereden artillerie even goed uitvoerbaar geacht wordt. De meening, dat de geoefendheid van het personeel onder deze regeling zou moeten lijden, wordt door den ondergeteekende geenszins gedeeld.

Van den eskadrons- en batterijcommandant tot den jongsten huzaar-stukrijder of kanonnier kan iedereen voor zijne oorlogsfunctie geschikt gemaakt worden, wanneer de ernstige wil daartoe slechts bestaat. En de ondergeteekende heeft alle reden om te vertrouwen, dat de officieren der bereden wapens, wanneer de nieuwe toestand en de eischen, die deze stelt, hun duidelijk voor oogen zullen staan, ook onder de gewijzigde omstandigheden hunne geheele toewijding aan de opleiding hunner ondergeschikten zullen geven.

De kadervorming bij de bereden wapens moet in hoofdzaak in den winter geschieden en zal van den besproken maatregel geen nadeel ondervinden.

Aan de leden, die gevraagd hebben, welke de meening der inspecteurs was omtrent den onderwerpeliijken maatregel, ten aanzien der oefeningen, en die van den chef van den generalen staf ten aanzien van de mobilisatie, meent hij te mogen opmerken, dat deze autoriteiten *zijn* adviseurs zijn, doch dat de Minister de eenig verantwoordelijke persoon tegenover de Kamer is. Hij zou het dus niet goed achten die adviezen in het debat te brengen, omdat zij, hoezeer ook door hem gewaardeerd en hoe rijpelijk ook overwogen, toch nimmer iets kunnen veranderen aan de verantwoordelijkheid des Ministers, hetzij hij met die adviezen al dan niet instemt. De ondergeteekende heeft getracht de Kamer volledig in te lichten; hij is tot verdere inlichting volkomen bereid, doch hij meent dan ook te mogen vragen, dat men zijne daden naar zijne motieven zal beoordeelen.

In antwoord op de in verband met deze aangelegenheid gestelde vragen, zij het volgende medegedeeld:

Ad 1°. De infanterie der landweer is thans georganiseerd in 24 bataljons; hare oorlogsbestemming is op deze indeeling gebaseerd. Zooals vermeld werd in § 4 der Memorie van Toelichting tot deze begroting zal in 1907 de organisatie der landweer worden voltooid en het aantal bataljons infanterie alsdan op 48 worden gebracht.

Ad 2°. Voorloopig geschiedt het onderhoud der Rijksgoederen op de wapenkamers en andere magazijnen op de tot dusverre gebruikelijke wijze.

Er zijn echter maatregelen in overweging, waardoor dit onderhoud althans ten deele aan afzonderlijk daarvoor te bestemmen personeel zal kunnen worden opgedragen.

Ad 3°. Munitie- en kruitmagazijnen worden voortaan op gelijke wijze bewaakt als thans; ook geldt dit ten aanzien van andere magazijnen, voor zover althans niet gebleken is of blijken zal, dat dit anders op meer doeltreffende wijze kan geschieden.

Ad 4°. Behalve de werkzaamheden, welke op den bestaanden voet aan de officieren zullen worden opgedragen, zullen zij in den winter op verschillende wijzen in staat gesteld worden hunne wetenschappelijke kennis te vermeerderen en zich voor hooger rang te bekwamen, zonder dat hun daartoe echter bepaald „werk” zal worden opgedragen.

Ad 5°. De kaderopleiding zal op den gebruikelijken voet plaats hebben; alleen zal deze, voor zooveel de opleiding van vrijwilligers tot korporaals en van vrijwillige korporaals tot onderofficieren bij de infanterie betreft, in enkele garnizoensplaatsen gecentraliseerd worden.

Daar de kazernen, die voor de verschillende korpsen benodigd zijn, ook bij vermindering c. q. afschaffing van het blijvend gedeelte dezelfde zijn, zullen de kosten van kazerneering door den onderwerpeliĳken maatregel niet verminderen.

Het vaste burgerlijke personeel in de militaire bakkerijen zal worden verminderd tot zoodanig aantal, als noodig is om den dienst in die inrichtingen gedurende de wintermaanden te kunnen gaande houden. Voor den overigen tijd van het jaar zal ter versterking van het burgerlijk personeel worden gebruik gemaakt van de diensten van de miliciens-bakkers, ingedeeld bij de administratie-compagnie.

De aannemers van de levering van runderen aan de militaire slachterijen zijn op grond van hun contract verplicht de runderen te slachten, waartoe zij hun eigen personeel gebruiken. Het afhakken, distribueeren en verzenden van het vleesch geschiedt door het personeel van de militaire slachterij, hetwelk echter zoo gering in aantal is, dat het niet voor vermindering vatbaar is.

Ten slotte wenscht de ondergteekende nog onder de aandacht der Kamer te brengen, dat waar zich bij hem, na rijp beraad, de overtuiging gevestigd heeft, dat noch voor de weerkracht van het volk, noch voor de mobilisatie, noch voor de openbare orde, noch voor den goeden gang der oefeningen eenig nadeel van dezen maatregel te wachten is, hij gemeend heeft dien te *moeten* voorstellen, niet alleen of in de eerste plaats omdat daarvan eene belangrijke vermindering van lasten voor de schatkist het gevolg zal zijn, maar omdat daarmede bovendien eene zeer aanmerkelijke ontheffing van persoonlijken druk voor een groot deel der militieplichtigen gepaard gaat.

Natuurlijk zullen om aan dit beginsel uitvoering te geven, behalve de voorbereidingen, die reeds werden getroffen, nog andere noodig blijken, ook voorzieningen die geldelijke uitgaven zullen vereischen, doch, behalve dat deze nimmer, zelfs in de verte niet, het bedrag zullen vertegenwoordigen dat het blijvend gedeelte thans minder kost, blijft dan toch onverkort bestaan het voordeel, verkregen door de vermindering van persoonlijken druk en door de verhooging van den goeden geest bij den troep, welke het gevolg zal zijn van de omstandigheid dat de dienstplichtigen niet meer gedurende een groot gedeelte van hun verblijf onder de wapenen nagenoeg uitsluitend tot wachten corveediensten geroepen worden.

De uitvoering van bovenbedoeld beginsel moge al niet zoozeer aan de vermogenden ten goede komen — immers aan deze bieden de bestaande bepalingen gelegenheid zich van den dienst voor het blijvend gedeelte *vrij te koopen*, door zich te doen vervangen —, zij zal in hooge mate strekken ten bate van de onbemiddelde dienstplichtigen, waaronder er zoovelen zijn die bij eene korte dienstvervulling groot belang hebben.

§ 4. *Legerorganisatie.* De ondergeteekende stemt gaarne in met die leden, welke invoering van algemeenen dienstplicht gewenscht oordeelen, al mag hij geen voedsel geven aan de hoop, dat zij reeds spoedig daartoe zullen kunnen komen. De officers toch, welke deze maatregel in den tegenwoordigen staat van zaken van de schatkist zou vorderen, zouden zóó groot zijn, dat aan de mogelijkheid van uitvoering *in de naaste toekomst* niet gedacht kan worden. Hij hoopt echter zijn aandeel te kunnen hebben in het effenen van den weg, in het voorbereiden van de invoering van dezen, in zijne gevolgen zoo gewichtigen maatregel, en hij zal zich gelukkig achten, als hij getuige mag zijn van het oogenblik, waarop alle daartoe werkelijk geschikt in de weermacht van den Staat kunnen worden opgenomen en dus de loting kan worden afgeschaft.

Ten einde reeds nu zooveel mogelijk waarborgen te verkrijgen, dat alleen de werkelijk daartoe geschikt in dienst worden gesteld, is door den ondergeteekende reeds het noodige verricht, terwijl eene wijziging der keuringsvoorschriften voor de militie — waardoor deze waarborgen wellicht nog versterkt kunnen worden — bij hem in overweging is.

De verder te verzer plaatsse neergestelde beschouwingen omtrent de legervorming zullen bij de behandeling van de Militie- en Landweerbetten nader besproken kunnen worden.

§ 5. *Herhalingsoefeningen.* Het stelsel der tegenwoordige Militiewet berust op een lang dienstverband met korten eerste-oefeningstijd. Herhalingsoefeningen vormen in dat stelsel een onmisbaren factor. Het nut dier oefeningen ligt echter meer in de telkens herhaalde opkomst dan in een betrekkelijk langen duur van elk nieuw verblijf onder de wapenen.

Een periode van 4 weken of langer voor elke herhalingsoefening wordt voor het doel niet noodig geacht. Een kortere duur vermindert bovendien in niet onbelangrijke mate den persoonlijken druk en verhoogt ook reeds daardoor de opgewektheid bij de oefeningen.

De ondergeteekende zou er om die reden geen bezwaar in gezien hebben, de herhalingsoefeningen te verkorten voor alle verlofgangers der onbepaalde korpsen, ware het niet, dat voor deze korpsen bij art. 109 der Militiewet 1901 de gezamenlijke duur dier oefeningen op een vast aantal weken is vastgesteld voor de ingelijfden, die niet krachtens art. 109 dier wet onder de wapenen zijn geweest.

Het voornemen om slechts bij één der regimenten huzaren verlofgangers te doen opkomen, berust op de omstandigheid, dat bij het opmaken der begroting nog geen zekerheid bestond of dit ook bij de overige regimenten noodig zou zijn. Mocht — in verband met de afschaffing van het blijvend gedeelte en met den aard der te houden grootere oefeningen — nader blijken, dat bij meerdere regimenten huzaren verlofgangers moeten opkomen, dan zullen, voor zooveel noodig, de daarvoor vereischte gelden worden aangevraagd.

Met de inperking der herhalingsoefeningen is derhalve niet verder gegaan dan zonder schade voor de geoefendheid der weermacht mogelijk is. Vermindering van persoonlijke lasten, niet bezuiniging, trad daarbij op den voorgrond, al vormt deze laatste een op zich zelf wenschelijke bate.

In eene vergelijking te treden met Zwitserland, waar ten aanzien van volksweerkraft en legerinrichting in zoo menig opzicht andere toestanden heerschen, schijnt weinig doelmatig. Alleen moge worden opgemerkt, dat ook daár het toekennen van vergoeding voor verblijf onder de wapenen, in hoofdzak naar de hier geldende beginselen, bij de Wetgevende Macht in overweging is.

Een voorstel tot afschaffing van de derde herhalingsoefening is, op de gronden hiervoren vermeld, van den ondergeteekende niet te verwachten.

Door vrijstelling van herhalingsoefeningen te verleenen aan allen, die voor studie of arbeid in het buitenland verblijf houden, zou de waarborg voor het behoud hunner voldoende geoefendheid verloren gaan. Eene zoodanig ruime toepassing van art. 123 der Militiewet 1901 ware evenmin billijk tegenover hen, die hier te lande den kost verdienen of hunne opleiding ontvangen. Evenwel geldt als regel, dat de vrijstelling wél wordt genoten, zoowel door hen, die buiten Europa gevestigd zijn, als door hen die, hoewel in Europa vertoevende, zóó ver aan gene zijde der grenzen zich ophouden, dat de reis

naar hun garnizoen, mede in verband met hunne financieele omstandigheden, te kostbaar zou worden. Vrijgevigheid zit verder voor bij het nemen van de beslissing op verzoeken, waarbij wegens verblijf in het buitenland gevraagd wordt om één jaar vroeger of later voor eene herhalingsoefening te mogen opkomen.

§ 6. *Herhalingsoefeningen der lichteningen 1900, 1901 en 1902.* Voor de miliciens der lichteningen 1900 en 1901, die in 1903 tijdens de spoorwegstaking buitengewoon onder de wapenen zijn geweest, werd reeds bij Koninklijk besluit van 9 Mei 1903 No. 44 (*Staatscourant* van 15 Mei 1903) bepaald, dat zij deswege worden geacht tevens eene herhalingsoefening te hebben volbracht van ééne periode van vijf weken. Tot verdere vermindering zou de ondergeteekende zijne medewerking niet kunnen verleenen.

Voor wat betreft de lichting van 1902, zij verwezen naar hetgeen dienaangaande door zijnen ambtsvoorganger werd medegedeeld op bladz. 57 van de Memorie van Antwoord betrekkelijk het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1905 (*Gedrukte Stukken, Zitting 1905—1906, 2, VIII, 20*). Met het daar gestelde kan de ondergeteekende zich geheel verenigen.

§ 7. *Inspectie van verlofgangers.* De ondergeteekende sluit zich aan bij het gevoelen der vele leden, die verklaarden afschaffing van het jaarlijksch onderzoek niet raadzaam te achten. Die afschaffing zou ten gevolge hebben, dat de vereischte contrôle over de verlofgangers en over de door hen medegenomen goederen zou verloren gaan.

Het verplaatsen van het onderzoek naar eene andere maand is reeds meermalen in overweging geweest, doch de slotsom was steeds, dat de thans daarvoor aangewezen tijdperken als de meest gewenschte zijn te beschouwen.

§ 8. *Beroepskader.* De ondergeteekende is zich volkomen bewust, dat het kader-vraagstuk bijzondere zorg eischt, en hij is werkelijk niet in gebreke gebleven daaraan zijne aandacht te wijden.

Ten aanzien van het officierskader is hij intusschen van oordeel, dat vooral met betrekking tot het openstellen van meer plaatsen aan de Koninklijke Militaire Academie groote omzichtigheid moet worden in acht genomen, omdat, zelfs indien men er in slaagde door dit middel het incompleet spoedig te doen verminderen, zich dan toch later weder het bezwaar zou voordoen, verbonden aan te groote promoties met de daarmede gepaard gaande ongunstige bevorderingskansen in de hoogere rangen. Men kan dus slechts maatregelen nemen, die langzamerhand gunstiger verhoudingen schepden. Nu bedroeg het incompleet op:

1 Nov. 1905 en op 1 Nov. 1906.

bij de infanterie	50	38
" " cavalerie	2	5
" " artillerie	60	61
" " genie	6	geen (2 overcompleet).

In verband met deze getallen en de maatregelen voor aanvulling genomen, kan worden verwacht, dat het incompleet zal zijn opgeheven:

bij de infanterie in 1907.

" " cavalerie " 1909.

" " artillerie " 1910.

Ten aanzien van de fusie van de Nederlandsche en Indische officierskorpsen zij verwezen naar hetgeen hieronder daaromtrent zal worden medegedeeld.

De zeer ongunstige promotie der beroepsofficieren, vooral bij de artillerie en de genie, heeft zeer zeker de aandacht van den ondergeteekenden getrokken; hij overweegt maatregelen, waardoor hierin verbetering zal zijn te brengen.

Onder de werking der nieuwe Pensioenwet heeft een sterke verjonging van het lagere kader plaats gehad, in zeker opzicht zelfs eene te sterke, omdat, hoe gewenscht het ook is, over een krachtig, jeugdig kader te beschikken, te groote jeugd toch ook weder eene schaduwzijde heeft. Intusschen behoeft daaronder het gehalte niet te lijden en mag dit ook niet het geval zijn, terwijl de te groote jeugd van het kader slechts tijdelijk als minder gunstige factor werkt; immers elke dag brengt in dit opzicht gunstiger verhoudingen.

Het instructie-bataljon heeft, zooals reeds meermalen werd opgemerkt, ongetwijfeld het nadeel, dat de daarvan afkomstige korporaals in den regel op betrekkelijk jeugdigen leeftijd bij de korpsen in dienst gesteld worden, intuschen kan deze inrichting als bron voor kader van het wapen der infanterie op het oogenblik onmogelijk gemist worden.

Het incompleet bedroeg op 1 October 1906:

	Infanterie.	Vesting-Artillerie.	Ponteniers en Torpedisten.
Sergeanten	109	93	4
Korporaal-fouriers	75	—	—
Korporaals	457	188	25

De ondergeteekende deelt geheel de meening van die leden, welke oordeelden, dat van de invoering van het capitulantenstelsel goede uitkomsten verwacht mogen worden; hij meent zelfs, dat dit het eenige stelsel is, dat op den duur tot een bevredigende oplossing van het kadervraagstuk zal kunnen leiden. Bovendien zal ook het eerlang in te voeren nieuwe voorschrift op de werving hieraan ten goede kunnen komen.

Het kader, waarover beschikt wordt, moet volkomen geschikt zijn voor den dienst te velde; uit dien hoofde ware het dus niet zonder ernstige bedenking voor kaderleden van hooger leeftijd niet al te streng bij de keuring te zijn.

Maar al is de ondergeteekende doordrongen van den ernst van het kadervraagstuk, daarom mag daarin voor hem nog geen reden gelegen zijn, om aan alle aanvragen om positieverbetering toe te geven. Hij denkt hierbij in het bijzonder aan het in het Voorloopig Verslag genoemde verzoekschrift van een onderofficier der vestingartillerie, dat de belangen raakte van alle sergeant-majoor-instructeurs.

Ten aanzien hiervan zij het volgende opgemerkt. De bij het invoeren der nieuwe legerorganisatie op 1 September 1905 in het leven geroepen positie van sergent-majoor-instructeur werd vervuld door de toenmaals bestaande z.g. sergeanten bestemd om zoo noodig de plaats van een luitenant te vervullen; in verband hiermede verkregen deze sergeanten eene belangrijke lotsverbetering (soldij, zonder verhooging f 1,27 in plaats van f 0,92), doordien zij de aanvangssoldij ontvingen, verbonden aan den effectieven sergeant-majoor-rang, welke toenmaals genoten werd door de onderofficieren die thans de positie van sergeant-majoor-administrateur bekleeden. Daarbij lag het echter geenszins in de bedoeling op hen ook van toepassing te verklaren de geheele soldijregeling, zooals deze met inbegrip der periodieke verhooging toenmaals voor de sergeant-majours gold.

Dit moge ten overvloede blijken uit het gestelde op bladz. 25 der Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag nopens het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegroting voor 1905, luidende als volgt:

„Met opzet werd in het voorafgaande steeds gesproken van eene *algemeene* soldijverhooging, want in dit opzicht dient bepaaldelijk eene uitzondering te worden gemaakt ten aanzien van het administratieve kader...”

Waar nu, zooals hiervoor opgemerkt werd, de tot sergeant-majoor-instructeurs aangestelde sergeanten bestemd om zoo noodig de plaats van een luitenant te vervullen, daarbij eene belangrijke verbetering hunner positie deels achtig werden, kon inderdaad geen grond gevonden worden om hen nogmaals in gunstiger financieele positie te brengen. Dit zou ook niet passen in het stelsel van den ondergeteekende, die in de toekomst aan het administratieve kader alleen een blijvende positie in het leger, waarmede hunne soldijregeling dus in verband staan moet, zou wenschen te verschaffen, terwijl daarentegen de overige onderofficieren, de sergeant-majoor-instructeurs inbegrepen, aan welker fysiek veel hooger eischen gesteld moeten worden, niet te lang in het leger moeten blijven en de voordeelen van het capitulantenstelsel zullen trekken.

Dat de rechtszekerheid van den belanghebbende niet voldoende gewaarborgd zou zijn bij terugstelling bij administratieve maatregel *niet* op verzoek, welke naar aanleiding van een met redenen omkleed voorstel van de autoriteit, die bevoegd is een militair in eenigen rang aan te stellen, door den Minister van Oorlog geschiedt, kan door den ondergeteekende in geen deelen worden toegegeven; integendeel hij acht die rechtszekerheid door deze wijze van handelen zooveel mogelijk gewaarborgd.

Juist met het oog op de ganschelijk gewijzigde toestanden, die van de invoer-

ring van het capitulantenstelsel het gevolg zullen zijn, is het den ondergeteekende alleen reeds daarom thans niet mogelijk tot oprichting van een pensioenfonds voor weduwen en weezen van mindere militairen over te gaan, omdat elke vaste grondslag voor de regeling daaraan ontbreekt.

§ 9. *Militiekader en reservekader.* Moge het aantal geslaagde aspiranten voor den rang van militieofficier bij de infanterie minder groot zijn dan het vorige jaar, toch zou de ondergeteekende het resultaat der opleiding niet onbevredigend mogen noemen. Ook de stijging in het aantal aspiranten acht hij een gunstig teeken.

Bij het Koninklijk besluit van 3 September 1906 (*Staatsblad* n°. 234) werd de gelegenheid tot het aangaan van eene verbintenis als aspirant-militieofficier verruimd. Of die bepalingen voldoende toeloop ten gevolge zullen hebben, dient te worden afgewacht.

Intusschen zij hier opgemerkt, dat zij die den tijd, welke *onafgebroken* onder de wapenen moet worden doorgebracht, te lang achten, gebruik kunnen maken van de gunstige bepalingen, welke het Koninklijk besluit van 8 Mei 1906 n°. 96 te dien aanzien bevat en door eene verbintenis met het reservekader te sluiten, *intermitterend* kunnen dienen.

Met deze beide regelingen wordt namelijk juist beoogd, dat zij die *onafgebroken* wenschen te dienen, de opleiding tot militieofficier, zij die afwisselend willen dienen de opleiding tot reserve-officier kunnen volgen. In dien gedachtegang zou er dus geen aanleiding bestaan om ook bij de opleiding der aspirant-militieofficieren een stelsel van *intermitterend* dienen in te voeren.

Hetgeen omtrent art. 12 van het Koninklijk besluit van 3 September 1906 (*Staatsblad* n°. 234) wordt opgemerkt en de daaruit getrokken conclusie wordt niet juist geacht. Volgens art. 3 van hetzelfde besluit wordt de verbintenis gesloten in het jaar waarin de lichting waartoe de aspirant behoort, onder de wapenen moet komen, in verband met welke bepaling er geen sprake van kan zijn, dat hij één jaar vóór de opkomst der lichting waartoe hij behoort, in dienst zou kunnen treden.

Onder de „ingeschrevenen” voor de militie, bedoeld in art. 3 van het Koninklijk besluit van 3 September 1906 (*Staatsblad* n°. 234) zijn ook begrepen zij die reeds voor de militie zijn aangewezen, wanneer hiermede althans bedoeld worden, zij die een dienstplichtig nummer hebben getrokken.

Omtrent de aanmelding, de aanwijzing en de opleiding tot militiekader in 1906, zij het volgende vermeld.

Het aantal miliciens, die zich bij elk der onderscheidene korpsen infanterie voor kadervorming aanmeldde, wisselde af tusschen 154 en 251; aanwijzing was dus niet noodig. Per regiment werd het maximum aantal (96) milicien-korporaals aangesteld.

De opleiding voor milicien-sergeant is op 1 December l.l. afgelopen, op welk tijdstip 447 milicien-korporaals tot milicien-sergeant zijn aangesteld.

Het aantal miliciens, dat zich bij elk der onderscheidene regimenten vesting-artillerie voor kadervorming aanmeldde, wisselde af tusschen 99 en 168 en was bij de pantserfort-artillerie, de pontonniers en de torpedisten resp. 20, 12 en 34; aangewezen werden geen miliciens.

Het aantal aangestelde milicien-korporaals wisselde bij de regimenten vesting-artillerie af tusschen 68 en 80 en bedroeg bij de drie vorengenoemde speciale korpsen resp. 16, 10 en 16.

De opleiding tot milicien-sergeant is nog niet afgelopen.

Het aantal miliciens, dat zich bij het regiment genietroepen voor kadervorming aanmeldde, was 23; aanwijzing had dus niet plaats.

De opleiding tot korporaal is nog niet afgelopen.

Rapporten omtrent de bruikbaarheid der militie-officieren komen bij het Departement van Oorlog niet in; de aantekeningen dienaangaande in de beoordeelingslijst zijn geheim.

Het overleggen van een bewijs van toestemming der ouders door minderjarigen, die zich voor kadervorming aanmelden, is voorgeschreven, omdat het voorgekomen is, dat door den vader van een minderjarigen milicien bezwaar gemaakt werd tegen het feit, dat die milicien zich voor kadervorming had opgegeven, omdat hij, indien hij een nummer voor het blijvend gedeelte trok.

dat hem anders voor de tweede ploeg daarvan bestemde, ten gevolge van zijne aanmelding, deel uitmaakte van de eerste ploeg.

Ten aanzien van verzoeken tot vrijwillige opkomst onder de wapenen door een militie-officier geldt als regel, dat dit — indien daaraan voor het Rijk kosten verbonden zijn — alleen dan wordt toegestaan, wanneer de betrokken korpscommandant zulk een verblijf in het belang van de geoefendheid van dien militie-officier noodig acht.

Voor wat betreft het weder tot bloei brengen van het reservekader en de verwachtingen, die in dezen zin van den ondergeteekende werden gekoesterd, vermeent hij korthedshalve in herinnering te mogen brengen, hetgeen door hem dienaangaande werd vermeld op bladz. 34 van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag betreffende het wetsontwerp tot vaststelling van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1906 en hetgeen door hem werd medegedeeld bij de algemeene beraadslaging over bedoeld wetsontwerp in de vergadering van 21 December 1905 (*Handelingen der Staten-Generaal* 1905—1906, II, bladz. 935 en 936).

Voorts zij omtrent de onderwerpelijke aangelegenheid hier nog het volgende medegedeeld.

Artikel 8 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1906 n°. 96 geeft slechts eenige uitbreiding aan hetgeen werd bepaald o.a. in het Koninklijk besluit van 3 Februari 1905 n°. 21 (*Recueil Militair* 1905, bladz. 204), in dien zin, dat het sedert ook mogelijk is, na bij de loting een dienstplichtig nummer te hebben getrokken, eene verbintenis aan te gaan bij het reservekader der infanterie en der vesting-artillerie, wat in vorige jaren slechts mogelijk was bij het sluiten van eene verbintenis bij het reservekader der cavalerie, der bereden-artillerie en der genie; bedoeld art. 8 heft dus slechts eene niet geheel billijke ongelijkheid betreffende de dienstneming bij het reservekader der verschillende wapens op.

Dat, in verband met het vorenstaande, de leeftijd van hen die zich onder de daarbedoelde omstandigheden bij het reservekader verbinden eenigszins stijgt, wordt door hem geenszins als een nadeel beschouwd.

Houdt men toch in het oog, dat bedoelde jongelieden bestemd zijn om in den korts mogelijken tijd opgeleid te worden tot aanvoerders van soldaten, die den leeftijd van 20 jaar evenzeer hebben bereikt en overschreden, dan is een hogere leeftijd dan 17 jaar voor die aanvoerders zeker geen nadeel. Intusschen laat het Koninklijk besluit van 8 Mei 1906 n°. 96 de jongelieden geheel vrij, om zich bij het reservekader te verbinden op jeugdiger leeftijd, wanneer dit door hen, met het oog op hunne studiebelangen gewenscht wordt.

De wederinstelling van de betrekking van hoofdofficier voor het reservekader heeft plaats gehad op eene wijze, waardoor de waarborg wordt verkregen, dat de belangen van dat kader naar behooren zullen worden behartigd, zonder andere belangrijke legerbelangen te schaden.

De beteekenis van het 4de lid van art. 16 van meerbedoeld Koninklijk besluit is de volgende.

Aangezien de instelling van het reservekader de opleiding tot reserve-officier beoogt, werd het bij vermindering van den opleidingstijd noodzakelijk geacht, er, voor zooveel mogelijk, voor te waken, dat zij, die zich, onder de hierbedoelde voorwaarden, bij dit kader verbinden, zich ook werkelijk zullen inspannen om dien rang te verwerven. Daarom werd eene bepaling opgenomen, welke eene aansporing inhoudt om zich in te spannen, te weten: de verplichting tot opkomst onder de wapenen voor een maand en tot het volgen van de plaatselijke militaire opleiding voor den naast hooger rang, voor hem, die den rang van reserve-sergeant niet heeft bereikt.

Vandaar dat deze bepaling, zij het wellicht ten deele ten overvloede, in art. 16 uitdrukkelijk werd opgenomen.

De ondergeteekende herhaalt hier, hetgeen door hem reeds werd vermeld in de Memorie van Toelichting behoorende bij het VIIIste hoofdstuk der ontwerp-begroting voor het dienstjaar 1907, nl., dat met vertrouwen mag worden verwacht, dat het Koninklijk besluit van 8 Mei 1906 n°. 96 er toe zal bijdragen den toeloop tot het reservekader der infanterie en der vesting-artillerie te vermeerderen, zoodra althans de Nederlandsche jongelingschap

van de gunstige voorwaarden, waaronder de dienstvervulling bij bedoeld kader zal kunnen plaats hebben zal zijn doordrongen.

Ten slotte zij hier vermeld het aantal jongelieden, dat tusschen 1 November 1905 en 1 November 1906 tot het reservekader werd toegelaten, nl.:

bij de infanterie 10;

" " cavalerie 8;

" " artillerie 4.

Dat het Koninklijk besluit van 8 Mei 1906 n°. 96 nadeelig zou werken op het instituut der viermaanders, kan niet worden toegegeven; immers ook na het in werking treden van dat besluit zijn het nog de voor korte oefening bij de militie ingelijfden, die op de gemakkelijkste wijze hun dienstplicht vervullen.

Ook zullen, in verband hiermede, de z.g. voorbereidende oefeningen geenerlei nadeel ondervinden.

De eischen voor benoeming tot reserve-luitenant van met reserveplicht ontslagen beroepsonderofficieren zijn vastgesteld bij het Koninklijk besluit van 20 September 1905 n°. 75. Op standseischen wordt niet gelet; wèl wordt, in verband met het bepaalde in art. 33 van voren gemeld Koninklijk besluit van den a.s. reserve-officier behalve de noodige vakkennis en dienstijver een voldoende mate van beschaving gevorderd.

§ 10. *Landweer.* Ter voldoening aan den algemeen geuiten wensch om te worden ingelicht omtrent de ondervinding, die in den afgelopen zomer is opgedaan met betrekking tot de oefeningen der Landweer, zij het volgende medegedeeld:

Zondert men een 3-tal betreurenswaardige voorvallen uit, dan kan worden gezegd, dat geest en tucht der landweer over het geheel reden tot tevredenheid gaven.

In de betrekkelijke rapporten werden deze beoordeeld:

bij de infanterie:

bij 14 bataljons goed of zeer goed;

" 3 " vrij goed;

" 3 " voldoende, bij opkomst minder gunstig;

terwijl bij 4 bataljons geest en tucht aanleiding tot opmerkingen gaven;

bij de artillerie:

bij 8 compagnieën goed;

" 3 " vrij goed;

" 5 " voldoende;

" 1 " voldoende, bij opkomst minder gunstig;

bij de pontonniers en de genietroepen:

goed.

Bij de beoordeeling van de omstandigheid, dat geest en tucht bij sommige afdelingen aanleiding tot opmerkingen gaven, mag niet uit het oog worden verloren, dat het hier landweermannen geldt, van welke velen niet hadden begrepen, dat zij nog tot den militairen dienst zouden worden opgeroepen, terwijl de goede geest der landweerlieden reeds vóór hunne opkomst in meerdere gevallen bedreigd is geworden, zoowel door de ophitsing waaraan zij hebben blootgestaan, door verspreiding van opruiende geschriften, als door de vaak zeer weinig oordeelkundige critiek, welke over officieren, kader, enz. in het openbaar geleverd is.

Ten aanzien van de geoefendheid wordt in diezelfde verslagen vermeld, dat de landweer-officieren en de onderofficieren van het reservekader over het algemeen zeer goed voldeden; de landweerplichtige onderofficieren en korporaals bleken echter bij hunne opkomst onder de wapenen zeer veel vergeten te zijn; zoodat zij toen voor hun taak toch niet geschikt waren. Omtrent de geoefendheid der manschappen en van het dienstplichtig kader aan het einde der oefeningsperiode luiden de verslagen in hoofdzaak gunstig; mits onder goede aanvoering worden van hen in oorlogstijd zeer goede diensten verwacht.

Hoewel bij de groote meerderheid der afdelingen de opkomst een rustig en ordelijk verloop heeft gehad, is dit, voornamelijk ten gevolge van misbruik van sterken drank, volstrekt niet overal het geval geweest. Dit is vooral te betreuren, omdat daardoor bij velen omtrent de landweer een ongunstige indruk gevestigd is, welke in zooverre onjuist is, omdat diezelfde manschappen

zich de volgende oefeningsdagen van eene geheel andere, veel gunstiger zijde hebben doen kennen.

Dat misbruik van sterken drank is bijv. ook oorzaak geweest van de wanordelijkheid op den dag der opkomst te Rijnauwen, naar aanleiding van het in arrest stellen van een beschonken landweerplichtige, waar, blijkens het betreffelijk verslag, „de volgende dagen het gedrag geen reden meer gaf tot ontevredenheid.”

„Er is naar de meening van den ondergeteekende dan ook geen enkele reden om in algemeenen zin te spreken van „de tuchteloosheid der dienstplichtigen”, omdat, behalve in het evengemelde geval, alleen van „indisciplinair optreden” sprake is geweest op het fort de Ruyter en in het kamp bij Katwijk, ten aanzien van welk laatste feit intusschen zij medegedeeld, dat het onjuist is, dat de wachtcommandant aldaar gedwongen zou zijn een arrestant vrij te laten, om de eenvoudige reden dat er geen arrestant was.

Het zij verre van den ondergeteekende om door het vorenstaande te willen wegcijferen de beteekenis dezer op zich zelf staande feiten, die zeker aanleiding tot gestrenger optreden en gestrenger bestraffing hadden moeten geven en ook zeker gegeven zouden hebben, wanneer de betrokken officieren niet gemeend hadden, dat onder deze zeer moeilijke omstandigheden het gebruiken van gestrengheid minder blijk van tact getoond zou hebben, dan het met zachtere middelen tot hun plicht brengen van hunne ondergeschikten, en indien de betrokken officieren niet toegegeven hadden aan een gevoel van medelijden met de schuldige landweerplichtigen, die door zware straffen, welke hen tot nadienen verplicht zouden hebben, dubbel zwaar gestraft zouden zijn geworden.

Intusschen meent de ondergeteekende, dat in den vervolge dergelijke overwegingen, uit welke goede bedoelingen dan ook voortspruitende, niet meer zullen mogen gelden, omdat het van het hoogste belang geacht moet worden, de landweerplichtigen te blijven doordringen van het besef, dat in elke legermacht de having der discipline in al hare consequentiën noodzakelijk is.

De ondergeteekende deelt de meening van die leden, welke oordeelen, dat overlegging van rapporten en oefeningsprogramma's slechts eene zeer betrekkelijke waarde zou hebben, daargelaten dat in de rapporten ook personeele zaken behandeld worden, die hen voor overlegging ongeschikt doen achten. Opgaven omtrent schietuitkomsten zijn niet ingediend, wèl werd algemeen getuigd van den ijver, waarmede de schietoefeningen werden bijgewoond, en van de bevredigende uitkomsten, welke deze opleverden.

De ondergeteekende heeft zelf gelegenheid gevonden om op verschillende plaatsen de oefeningen der landweer te zien; de daarbij door hem ontvangen indrukken werden door de verschillende verslagen geheel bevestigd. In den troep gaf de landweer door houding en geoefendheid reden tot tevredenheid, zoodat alle grond bestaat voor de verwachting, dat zij in oorlogstijd goede diensten zal bewijzen. Aan de encadreering der landweer moeten hooge eischen gesteld worden; de ondergeteekende geeft gaarne de verzekering, dat hij naar vermogen zal doen, wat tot het verkrijgen van goed landweerkader kan leiden.

Ook zal bij volgende oefeningen door hen, die thans de landweeroefeningen leidden en medemaakten, partij getrokken kunnen worden van de ervaring, die dit jaar in verschillend opzicht is opgedaan. De omstandigheid, dat de landweerafdeelingen voor het eerst samen kwamen, zonder dat officieren, kader en manschappen ooit hadden samengewerkt, eene uit den aard der zaak niet gunstige omstandigheid, al heeft zij niet tot bezwaren geleid, zal zich in den vervolge ook niet meer voordoen.

Voeding en ligging lieten over het algemeen niet te wenschen over.

Dat sommige kampen bij aankomst der landweerplichtigen nog in orde gemaakt moesten worden, is in zooverre niet juist, dat overal de tenten opgeslagen, keukens, latrines, enz. gereed waren. Wel moest op eenige plaatsen, waar de voorbereidende werkzaamheden waren tegengevallen nog een en ander worden verricht, doch dit was niet van groote beteekenis. Wel nam op den eersten dag het uitgeven van wapenen en ledergoed veel tijd in beslag; voortaan zal dit niet meer gedurende de oefeningen geschieden.

Dat de cantines slecht beheerd werden, kan de ondergeteekende ook op grond van zijn persoonlijk onderzoek, niet toegeven. Wel waren op sommige plaatsen de prijzen betrekkelijk hoog, wat echter verklaard moet worden uit

den grooten afstand, waarover alle benoedigdheden moesten worden aangevoerd. Het maakt intusschen bij den ondergeteekende een punt van overweging uit de cantines in den vervolge in eigen beheer te doen nemen, waarbij wellicht de medewerking van den Volksbond zal kunnen worden verkregen. Op den verkoop van sterken drank is overal zooveel mogelijk toezicht uitgeoefend; er werd echter meermalen door burgerpersonen getracht de landweerplichtigen van sterken drank te voorzien, waartegen bij volgende oefeningen nog krachtiger gewaakt zal worden, door o. a. voor dit doel voor de kampeerende landweerafdelingen kleine afdelingen marechaussee beschikbaar te stellen.

Dat de vergoeding bedoeld bij art. 15*bis* der Landweernet, later dan wenschelijk was in het bezit moest komen van hen, die daarop in het afgelopen zomertijdperk aanspraak kregen, heeft vóór ieder ander den ondergeteekende teleurgesteld.

Toen het toch daarheen geleid kon worden, dat het na zijn optreden zonder uitstel samengesteld wetsontwerp tot invoeging in de Landweernet van het zoeven aangehaalde vergoedingsartikel nog in het begin van September d.a.v. de Tweede Kamer der Staten-Generaal bereikte, bestond er, naar het scheen, voor den ondergeteekende en zijn ambtgenoot van Binnenlandsche Zaken gereede aanleiding om, gelijk geschiedde, aan het slot van de Memorie van Toelichting, welke dat wetsontwerp vergezelde, het vertrouwen uit te spreken: „dat zij door het aanhangig maken van het wetsontwerp op dit tijdstip het hunne hebben verricht voor eene zóó tijdige regeling van de voor minvermogende betrekkingen van landweerplichtigen zoo belangrijke vergoedingsaangelegenheid, dat deze regeling zal kunnen tot stand gekomen zijn vóór dat de landweer, ter voldoening aan art 11 der Landweernet, voor de eerste maal onder de wapenen komt, in Mei 1906.”

Het wetsontwerp kwam intusschen eerst den 26sten April 1906 tot stand, waarmede voor den ondergeteekende de mogelijkheid van eene tijdige uitbetaling der vergoeding te verzekeren voor dat jaar was vervallen. Want wel waren in afwachting der aanneming en bekrachtiging van bedoeld ontwerp de uitvoeringsvoorschriften, ter bespoediging, reeds zoover mogelijk in gereedheid gebracht, maar voor het bekend maken dier voorschriften, voor het samenstellen en bezorgen door de gemeentebesturen van de bij die voorschriften gevorderde, ter zake betrekkelijke openbare kennisgeving, voor het indienen daarna van de vergoedingsaanvragen door belanghebbenden, zoomede voor het bewerken dezer aanvragen ter gemeente-secretarie moest tijd worden gegeven, veel meer dan beschikbaar was tusschen 26 April en 14 Mei, op welken laatstgenoemden datum de eerst opgeroepen landweermannen onder de wapenen kwamen.

Was uit dien hoofde vertraging in de uitkeering van de vergoeding onvermijdelijk, bij het Departement van Oorlog is het *mogelijke* gedaan om door bespoediging der afdoening van de aanvragen elk verder tijdverlies te voorkomen, en daardoor deze oorzaak van teleurstelling bij een deel der landweermannen, waarvan den ondergeteekende bij zijn bezoek aan de landweerkampen inderdaad wel is gebleken, alsnog zooveel doenlijk te ondervangen.

De ondergeteekende kan de meening niet deelen, dat de landweeroefeningen betere uitkomsten zouden hebben opgeleverd, wanneer de troep daarbij in kazernes in plaats van in kampen gelegerd ware geworden. Mag het voor den jongen milicien, die moet onderwezen worden in de eerste beginselen van het militaire beroep, waartoe o.a. behooren het aanleeren van orde, netheid, stiptheid, zorg voor kleeding en uitrusting, theorieën, enz. — een groot voordeel zijn om dat onderwijs in een kazerne te ontvangen, hier waar de oefeningen in het schieten en in den dienst te velde de hoofdoorzaak waren, leverde het verblijf in de kampen op of onmiddellijk nabij de schiet- en oefeningsterreinen, naar de meening van den ondergeteekende niet anders dan voordeelen op.

Zoodra de landweer geheel georganiseerd is, zal eene regeling voor de vrij willige oefeningen van deze wapenmacht ingevoerd worden.

In tegenspraak met hen die de oefeningen der landweer „nutteloos” achten, kan de ondergeteekende op grond van het vorenstaande de verzekering geven, dat de in dezen zomer gehouden oefeningen van groot nut voor de geoefendheid van en het bevorderen van den noodigen samenhang in de landweer geweest zijn.

In de behoefte aan kapiteins der vesting-artillerie bij de landweer stelt de ondergeteekende zich voor te voorzien op de tot dusverre gebruikelijke wijze, door alle geschikte krachten, die zich daartoe aanmelden voor eene benoeming, als zoodanig in aanmerking te brengen. Het is echter zeer mogelijk, dat in verband met het gering aantal officieren, welke beschikbaar komen, de aanvulling van deze categorie van landweerofficieren bijzondere moeilijkheden zal blijven opleveren. Hierin zal intusschen zeer waarschijnlijk voorzien kunnen worden door de invoering van eene, ook uit anderen hoofde gewenschte wijziging in de organisatie der landweer-vesting-artillerie, welke thans bij den ondergeteekende in overweging is.

De vaste gebouwen in voor de landweer bestemde kampen bepalen zich tot eene schijvenloods in elk der kampen bij Roermond, Ommen, Diever en Donderen. Deze gebouwen zijn betaald ten laste van art. 185^m van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1906.

De gevraagde opgave omtrent de organieke sterkte in alle rangen der landweer volgt hieronder:

Overzicht van de organieke sterkte in alle rangen der landweer

Wapen.	R a n g e n .					
	Districts-commandanten.	Kapiteins.	Eerste- of tweede-luitenants.	Eerste- of tweede-luitenants-kwartiermeesters.	Onderofficieren.	Korporaals.
Infanterie.....	24	96	120	24	600	384
Vesting-artillerie.....	"	17	17	"	119	68
Genietroepen.....	"	2	2	"	14	10
Pontonniërs.....	"	1	1	"	8	6

Toelichtingen.

De organisatie van de compagnieën hospitaalsoldaten en administratietroepen is nog niet vastgesteld.

De aanvulling van ontbrekende kleeding- en uitrustingsstukken ten behoeve van de landweermannen bij gelegenheid van de gehouden oefeningen heeft zich voornamelijk bepaald tot het schoeisel. In het geheel is aan kleeding en uitrusting verstrekt voor een bedrag van f 42.600.

Sedert de oprichting van de landweer werden op de achtereenvolgende Oorlogsbegrootingen (art. 32) de gelden toegestaan, noodig om aan de landweerplichtigen eene volledige velduitrusting te kunnen verstrekken. Van die velduitrusting werd tot dusver echter slechts een gedeelte uitgereikt, zoodat de ontbrekende kleeding- en uitrustingsstukken, waarvan hier sprake is, grotendeels ten behoeve van de landweer in voorraad in de magazijnen waren opgelegd. Voor de artikelen, waarmede dit niet het geval was, zijn de kosten bestreden uit het bedrag van f 4000, hetwelk voor 1906 op art. 32 voor de kleeding van de landweer meer was toegestaan.

Het voorschrift betreffende de landweerpapieren, genoemd in het *Recueil Militaire* 1906, bladz. 391, is, ingevolge het gedaan verzoek, afzonderlijk aan de Kamer toegezonden. ¹⁾ Het totaal bedrag van de toelagen, aan officieren,

¹⁾ Dit stuk is ter griffie van de Kamer nedergelegd, ter inzage van de leden.

onderofficieren en minderen van het leger toegekend voor bewezen diensten bij de landweer zijn nog niet nauwkeurig bij het Departement bekend, doch zullen vermoedelijk ruim f 7000 bedragen.

§ 11. *Geweren der landweer.*

Ten deze is uitvoering gegeven aan het voornemen, uitgedrukt in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag nopens het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1906, en luidende als volgt:

„Voor het op- en inrichten van magazijnen ter oplegging van wapenen c. a. ten behoeve van de landweer, zal geen voorstel tot verhooging van hoofdstuk VIII der loopende Staatsbegrooting worden gedaan, dewijl door ondergeteekende is besloten de wapenen c. a. aan de landweerplichtigen mede te geven naar hunne haardstede, waardoor vanzelf de behoefte aan wapenmagazijnen vervalt.”

Bij het voorschrijven van dezen maatregel werd de ondergeteekende geleid door de volgende overwegingen:

1°. De landweerafdelingen, die bij mobilisatie voor grensbewaking bestemd zijn, moeten voortdurend in het bezit van hare wapenen zijn, omdat alleen daardoor zekerheid verkregen kan worden, dat zij *tijdig en gewapend* de haar aangewezen opstellingsplaatsen zullen hebben ingenomen.

Wilde men toch deze wapenen in magazijnen opleggen, dan zouden deze, om voor een aanslag van 's vijands zijde beveiligd te zijn, op bekwamen afstand van de grenzen verwijderd moeten wezen. Het gevolg hiervan zou zijn, dat bij mobilisatie, als elk oogenblik tijdwinst onberekenbare waarde heeft, de landweerplichtigen zich eerst landinwaarts zouden moeten begeven om, nadat zij hunne wapenen ontvangen zouden hebben, zich naar de voor grensbewaking aangewezen opstellingsplaatsen te begeven. Het hierdoor onstane tijdverlies zou tot onberekenbare nadeelen kunnen leiden.

2°. De landweerplichtigen moeten in het bezit van hunne wapenen zijn, opdat uitvoering zal gegeven kunnen worden aan de bepaling van art. 14 der Landweerwet betreffende het practisch onderricht in den wapenhandel, inzonderheid ook in het schieten.

De hierbedoelde bepaling zou ten eenenmale onuitvoerbaar zijn, indien de wapenen in magazijnen waren opgelegd, zelfs al werd het aantal magazijnen zooveel mogelijk uitgebreid, omdat de afstanden, welke de landweerplichtigen zouden moeten afleggen om hunne wapenen af te halen en weder terug te brengen, tot zóó groot tijdverlies aanleiding zouden geven, dat van vrijwillige deelneming aan deze oefeningen geen sprake zou zijn en de bepaling van art. 14 der Landweerwet dus een doode letter zou blijven. Dit zelfde bezwaar heeft men reeds gevoeld bij de dienstdoende schutterrijen, tengevolge waarvan dan ook in de tijdperken, waarin de oefeningen plaats hadden, de geweren als regel in het bezit der schutterplichtigen bleven; in sommige gemeenten was dit zelfs bij voortduring het geval.

3°. De kosten, welke het gevolg zouden wezen van de oplegging, het beheer en het onderhoud der voor de landweer bestemde geweren in magazijnen, zouden zeer hoog zijn.

Blijkens een ontwerp, dat onder den ambtsvoorganger van den ondergeteekende is opgemaakt waren deze kosten:

voor <i>inrichting</i> der magazijnen (voor éénmaal).....	f 56.728.00
voor <i>huur</i> van gebouwen (jaarlijks).....	7.427.50

De kosten van *beheer en onderhoud* zijn toen niet begroot geworden; let men intusschen op het feit, dat in dat ontwerp de inrichting van \pm 215 magazijnen was voorzien, dan zal men niet ver van de waarheid zijn, als men hiervoor eene uitgave (jaarlijks) van minstens anderhalve ton aanneemt.

De leden die dit ontwerp ter sprake brachten, zullen wel met den ondergeteekende eens zijn, dat hier van „weinig kosten” geen sprake is.

Waar nu verscheidene leden hunne afkeuring over den hier besproken maatregel uitspraken, geschiedde dit allereerst uit militair oogpunt „om het gevaar voor beschadiging der wapens door onvoldoende zorg en onderhoud”. De ondergeteekende kan de gegrondheid van dit bezwaar niet toegeven, integendeel het tegenwoordige geweer eischt zeer weinig onderhoud en niet meer zorg dan men in normale omstandigheden met vertrouwen van elken landweerman mag eischen. Toen de landweer uit de verschillende oefeningsplaat-

sen weder met groot verlof vertrok, waren de geweren alle eerst grondig schoongemaakt en zoodanig ingevet, dat slechts zeer weinig zorg vereischt wordt om ze in goeden staat te houden. Wanneer nu niettemin enkele geweren door gebrek aan zorg geleden mochten hebben, waartegen met gestrengheid zal zijn op te treden, dan is het duidelijk, dat de aan de herstelling daarvan verbonden kosten in het niet zouden vallen bij de groote kosten, welke de magazijnen jaarlijks zouden vorderen. Mocht het te eeniger tijd noodig blijken met het geweer een foudraal te verstrekken, dan zou zulks kunnen geschieden; voorshands wordt de noodzakelijkheid daarvan niet gevoeld. Het hoofd der werkplaats voor draagbare wapenen is, in verband met het voorgaande, ten deze niet om advies gevraagd; wel is hem opgedragen een eenvoudig voorschrift voor het onderhoud der geweren te ontwerpen en het noodige te doen verrichten voor de behoorlijke reiniging der geweren na de oefeningen, omdat bij die oefeningen uit de geweren geschoten was. De ondergeteekende geeft de verzekering, dat het zijne overtuiging is dat de geweren op het oogenblik dat zij gebruikt moeten worden, ook werkelijk bruikbaar zullen zijn. Wanneer hij hieromtrent twijfel koesterde, zou hij niet aarzelen onmiddellijk de maatregelen te nemen of voor te stellen, die dan noodig zouden blijken.

Een tweede bedenking tegen den genomen maatregel werd ontleend aan de aanwezigheid van deze wapenen in talloze gezinnen in tijden van beroering. Ook deze bedenking wordt door den ondergeteekende niet gedeeld; hij stemt geheel in met de leden, wien hij gaarne voor hun steun dank brengt, die betoogden, dat het te betreuren zou zijn indien men bij deze gelegenheid blijf gaf in de dienstplichtigen bij de landweer niet zoodanig vertrouwen te bezitten, als men jaren lang in de schutterplichtigen gesteld heeft. Hij heeft te goed vertrouwen — en hij moet als Minister van Oorlog dat vertrouwen kunnen hebben — in de gezindheid van hen, die tot de landweer behooren, om het gezag te steunen, dan dat hij eenig nadeel van den genomen maatregel zou vreezen. Had hij — en heeft men — dat vertrouwen niet, dan zou hierdoor alleen reeds onze *geheele legerorganisatie* veroordeeld zijn.

De burgemeesters der groote steden zijn over dien maatregel niet gehoord, omdat de ondergeteekende goede gronden voor de invoering daarvan meent te bezitten.

Bovendien zou men verkeerd doen door een maatregel, die in het landsbelang noodig is, na te laten, omdat men te grooter invloed had toegekend aan uit den aard der zaak zeer op den voorgrond gestelde locale overwegingen, terwijl juist, waar het hier het landsbelang geldt, de ondergeteekende meent de volle verantwoordelijkheid voor den genomen maatregel te moeten dragen, en die niet voor een deel wenscht af te wentelen op de burgemeesters der groote steden.

Het is juist, dat de burgemeester van Amsterdam zijne bedenkingen tegen den maatregel heeft doen hooren; het is echter niet juist dat deze autoriteit verklaard zou hebben „voor de orde en rust in zijne gemeente moeilijk te kunnen instaan, indien de geweren in de handen der landweerplichtigen worden gelaten”. Wel is weder juist, dat de ondergeteekende in den aard der aangevoerde bedenkingen geen termen heeft kunnen vinden om op den genomen maatregel terug te komen.

Dit zou de ondergeteekende alleen kunnen doen — en dan zal hij niet aarzelen daartoe over te gaan — wanneer nader mocht blijken, dat de uitvoering, van hetgeen hij thans goed en noodzakelijk acht, op onverkomelijke bezwaren mocht stuiten.

Nu eenmaal door de Kamer naar de meening van den burgemeester van Amsterdam gevraagd is, zij nog aangeteekend, dat deze, in afwachting dat deze bezwaren zich zouden voordoen, zich voorshands bij de getroffen regeling heeft neergelegd.

Ten aanzien der onderwerpelijke aangelegenheid zij voorts nog aangeteekend, dat de ondergeteekende instemt met die leden, welke van oordeel waren, dat ten aanzien van de opbewaring der landweergeweren op eenvoudige wijze gehandeld moet worden; daarentegen deelt hij op goede gronden hun vertrouwen niet, dat de gemeentebesturen tot bewaring en onderhoud der geweren, zonder kosten voor het Rijk, bereid zouden zijn. Het is bij den ondergeteekende niet bekend hoeveel geweren, toebehoorende aan landweerplich-

tigen, die geen haardstede binnen het Rijk hebben, van Rijkswegen worden opbewaard; hij zou dat aantal ook niet met juistheid kunnen opgeven, daar eerst in deze dagen bij het jaarlijksch onderzoek de wapenen aan de jongste lichte landweeren worden uitgereikt. Desgewenscht is hij gaarne bereid deze opgave nader te verstrekken. De hierbedoelde geweren worden geborgen in de kleine magazijnsruimte, waarover de landweerdistrictscommandanten beschikken, tot het opbergen van goederen, die zich tijdelijk in hun bezit bevinden.

Tot het uitnemen en ten gemeentehuize doen bewaren van de grendels der geweren, zou de ondergeteekende niet kunnen medewerken. Niet alleen verzetten zich hiertegen praktische bezwaren, omdat bij elk geweer een bepaalde grendel behoort en dit dus bij mobilisatie tot groote bezwaren zou aanleiding geven, maar bovendien zou hij de landweerplichtigen niet aan de algemeene bespotting willen prijsgeven, door hen wel een geweer, maar zonder grendel, toe te vertrouwen.

§ 12. *Bevordering van de godsdienstige en zedelijke belangen der militairen.* Met betrekking tot de tegemoetkomingen voor de godsdienstige verzorging der militairen in de garnizoensplaatsen kan het navolgende worden mededeeld.

Het regelmatig toekennen van de belooningen, waarvan hier sprake is, is steeds opgevat, en zal, naar de meening van den ondergeteekende, ook in het vervolg moeten worden beschouwd als een bewijs van belangstelling van Regeeringswegen in de pogingen tot vervulling van de geestelijke behoeften der militairen. Van dit standpunt uitgaande is het billijk, dat de belooningen worden uitgekeerd aan hen die ter behartiging van bedoelde belangen bepaalde diensten hebben bewezen en dat zij, binnen de grenzen van de daarvoor beschikbaar gestelde middelen aan den omvang van die diensten geëvenredigd zijn.

Ten einde nu, beter dan tot dusverre, te kunnen beoordeelen, welke bijzondere bemoeiingen voor predikanten, geestelijken en verdere bedienaren van den godsdienst uit de geestelijke verzorging der militairen in de garnizoensplaatsen voortvloeien, zijn in den loop van dit jaar aan hen die te dezer zake over 1905 eene tegemoetkoming hebben genoten, een tiental vragen ter beantwoording aangeboden.

De ingekomen antwoorden en de in verband daarmee door de betrokken militaire autoriteiten verstrekte inlichtingen leveren het bewijs, dat bedoelde bemoeiingen, over het algemeen weinig omvangrijk zijn en geven allerminst aanleiding om tot verhooging van den daarvoor op de Oorlogsbegroeting uitgetrokken post over te gaan. Daarentegen is de wenschelijkheid gebleken, om den grondslag, die nu reeds sedert een halve eeuw voor de berekening van deze uitkeering gegolden heeft ¹⁾, te wijzigen in dien zin, dat de vergoedingen voor alle gezindten voortaan worden toegekend naar eenzelfde maatstaf, en wel tot een vast bedrag voor elke 25 of 50 militairen beneden den rang van officier, tot eenzelfde gezindte behoorende, die geacht kunnen worden gedurende het geheele jaar onder de wapenen te zijn geweest.

Met het oog op den korten tijd, gedurende welchen de miliciens die voor herhalingsoefeningen opkomen en de landweerplichtigen in dienst zijn, zullen bij de berekening van dit aantal uitsluitend in aanmerking zijn te brengen de miliciens die voor eerste oefening onder de wapenen komen en de vrijwillig dienende militairen. Voorts ligt het in de bedoeling de vaste toelagen, die thans bij wijze van uitzondering, voor de herderlijke zorg voor de militairen in enkele groote garnizoensplaatsen worden genoten, te bestendigen, zoolang de thans fungeerende titularissen met die zorg belast blijven.

Door het in het leven roepen van vorenomschreven regeling, die voor het eerst over het jaar 1907 zou kunnen worden toegepast, zal de billijkheid beter worden betracht.

Bovendien zal, bij invoering van den hier bedoelden grondslag van berekening, de mogelijkheid zijn uitgesloten, die zich bij de bestaande regeling voordoet, dat het bedrag van de tegemoetkoming daalt, wanneer het sterktecijfer

¹⁾ Zie Memorie van Antwoord betreffende hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor 1906, § 9, bladz. 20.

der militairen, tot een bepaalde gezindte behorende, een zekere grens bereikt of overschreden heeft.

Op de medewerking van den ondergeteekende tot het tegengaan van ruwe zeden en ruwe taal in de kazernes kan ten volle gerekend worden. Voor het tegenwoordige daartoe bevelen of voorschriften te geven, dan wel aanschrijvingen tot de autoriteiten te richten, wordt dezerzijds echter niet noodig noch gewenscht geoordeeld, omdat de ondergeteekende er van overtuigd is, dat de officieren en het mindere kader in dit opzicht over het algemeen, het mogelijke verrichten.

Betreffende de gelegenheid tot bidden vóór het middagmaal wordt vermeend te kunnen volstaan met te verwijzen naar het daaromtrent gestelde op blz. 18 van de Memorie van Antwoord nopens het VIIIste hoofdstuk van de Staatsbegroting voor het dienstjaar 1906.

Ook voor wat betreft den terugkeer op Maandagmorgen van een op den voorafgaanden Zondag verleend verlof, kan dezerzijds worden volstaan met eene verwijzing naar het in de bedoelde Memorie van Antwoord gestelde op bladz. 18.

Slechts éénmaal is hem — Minister — er van ter zijde op gewezen, als zou in een, met name genoemd garnizoen, tegen de ter zake gegeven bevelen gehandeld zijn. Bij een ingesteld onderzoek is intusschen gebleken, dat de klacht geheel bezijden de waarheid was.

Door den ondergeteekende kan niet worden toegegeven, dat de hoogst enkele gevallen, waarin meer opmerkelijke vergripen tegen de krijgstuicht hebben plaats gehad, en welke zich trouwens in alle legers en onder alle omstandigheden hebben voorgedaan, aanleiding zouden mogen zijn tot de opvatting, dat verslapping der tucht in het leger zou zijn waar te nemen.

Voor de behartiging van de geestelijke en zedelijke belangen der militairen wordt voldoende zorg gedragen, wat mede kan blijken uit hetgeen daaromtrent is medegedeeld op bladz. 19 van de Memorie van Antwoord betreffende hoofdstuk VIII der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1906.

Gelijk te recht wordt opgemerkt, waren door den ambtsvoorganger van den ondergeteekende ter voorziening in den Roomsch-Katholieken eeredienst ten behoeve van het garnizoen te Ede maatregelen overwogen, waarmede de ondergeteekende zich niet heeft kunnen vereenigen. Dit laatste was het geval om de volgende redenen.

Bij de beoordeeling van de vraag, op welke wijze in voormelde behoefte moet worden voorzien, moet, naar zijne meening, in het oog worden gehouden, dat het in deze niet geldt de instelling van een tijdelijk kampement op eene plaats, in welke nabijheid geen kerkgebouw gelegen is — gelijk bij het houden van groote manoeuvres of het betrekken van eene legerplaats kan voorkomen — en evenmin het vestigen van eene inrichting, waar militairen worden gehuisvest in eene min of meer onbewoonde streek, gelijk bij het Remontedepot te Milligen het geval is.

Ten aanzien van de vestiging van garnizoen te Ede is het geval heel anders. Daar toch zijn een zeker aantal militairen, vrouwen en kinderen gevestigd in of althans zeer nabij de kom van eene gemeente.

Waar nu, in het algemeen, het toenemen van de bevolking eener gemeente het nemen van maatregelen ter voorziening in den eeredienst noodig maakt, daar geschiedt zulks door en op kosten van het kerkbestuur, onafhankelijk van de vraag, ten gevolge van welke oorzaak de bedoelde vermeerdering heeft plaats gehad. Dat deze in dit geval het gevolg is van een van Staatswege genomen maatregel, maakt, naar de meening van den ondergeteekende, geen verschil.

In tegenstelling met de bovenomschreven gevallen, waarbij het voor de hand ligt, dat de noodige voorzieningen op Staatskosten geschieden, bestaat hiervoor ten aanzien van Ede geen grond.

Het nemen van maatregelen, hetzij tot het doen bouwen van eene kerk door de zorg van het Departement van Oorlog en het geven van vergoeding aan een geestelijke, hetzij tot het van Staatswege betalen van een jaarlijksch

bedrag, wanneer de kerk door de zorg van het kerkbestuur wordt gebouwd, kan dan ook van den ondergeteekende niet worden verwacht.

In afwachting echter, dat door het kerkbestuur de bovenbedoelde behoefte zal worden gevoeld, en daarin zal zijn voorzien, wordt, ingevolge de door den ondergeteekende gegeven bevelen, sedert 6 Mei 1906, op de Zondagen en verplichte kerkdagen in het gymnastiek- en schermgebouw, behoorende bij de infanterie-kazerne te Ede, eene godsdienstoefening gehouden voor de Roomsche Katholieke militairen van het garnizoen aldaar en hunne gezinnen.

Daarbij kunnen ook niet tot die gezinnen behoorende, niet-militairen worden toegelaten.

Voor die godsdienstoefeningen zijn dezerzijds de noodige kerksieraden beschikbaar gesteld, terwijl een der geestelijken, aan wien de leiding dier godsdienstoefeningen en de geestelijke verzorging van de Roomsche Katholieke militairen te Ede en van de tot hunne gezinnen behoorende personen zijn toevertrouwd, voorloopig voor den tijd van één jaar eene geldelijke tegemoetkoming is toegekend.

Omtrent het geven van financieelen steun aan Militaire Tehuizen blijft ondergeteekende handhaven, hetgeen dienaangaande werd vermeld in de Memorie van Antwoord betreffende de oorlogsbegroting voor het loopende dienstjaar.

§ 13. *Behandeling van militairen.* Dat met het opheffen van eene bepaling, zooals die voorkwam in punt 7°. van art. 27 der wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 128), het Koninklijk besluit van 14 Februari 1872 behoorde te zijn ingetrokken, kan niet worden toegegeven.

Het evenbedoelde wetsartikel toch vormde den grondslag niet van het voorschrift dat geen officier een huwelijk mag aangaan zonder Koninklijke toestemming. Het stelde alleen een vaste straf (ontslag uit den dienst) op het feit dat een officier bedoeld voorschrift had overtreden. Het voorschrift zelf werd reeds vastgesteld bij Besluit van den Souvereinen Vorst van 16 Februari 1814 n°. 55, en is sedert, voor wat de hoofdstrekking betreft, ongewijzigd gehandhaafd.

Inderdaad is voor een officier van het 3de regiment veldartillerie non-activiteit gevraagd op grond van onheusche behandeling, welke hij van de zijde van zijne onmiddellijke chefs had ondervonden.

Daar te voren door bedoelden officier geen enkele klacht hieromtrent aan hooger hand was ingediend, kon dit verzoek, op deze beweegredenen gegrond, geen aanleiding geven tot inwilliging daarvan te adviseeren, doch wel tot het instellen van een onderzoek, dat de ondergeteekende persoonlijk geleid heeft. Hierbij is gebleken, dat de grieven van den bedoelden officier niet ongegrond waren, en is overeenkomstig den uitslag van het onderzoek door den ondergeteekende recht gedaan. Daarbij zij echter opgemerkt, dat den meerbedoelden officier vele onaangenaamheden zouden zijn bespaard, als hij zich tijdig met vertrouwen had gewend tot zijn korpscommandant of, zoo noodig, tot de hooger geplaatste chefs, iets wat hij aan zijne ondergeschikten voor dergelijke gevallen had voor te houden, doch zelf niet in practijk heeft gebracht.

Vermits echter bij de behandeling dezer aangelegenheid bleek, dat een eenigszins langdurig verblijf buiten het leger voor dien officier wenschelijk was, en er tegen het verleenen der gevraagde non-activiteit op zich zelf geen bezwaar bestond, is hem op grond van die overwegingen non-activiteit verleend.

Overigens zij nog aangeteekend, dat van eene uitnoodiging tot het bijwonen van „drinkgelagen” in deze geen sprake was, wél tot het bijwonen van „kameradschappelijke bijeenkomsten en maaltijden”.

Geen toezegging kan worden gedaan, dat dezerzijds een order zal worden uitgevaardigd, betreffende het door militairen bijwonen van vergaderingen, in zoo algemeenen zin als hier wordt verlangd.

Elk geval toch moet op zich zelf worden beoordeeld en wanneer gegronde aanleiding mocht bestaan tot de onderstelling, dat hetgeen op zulk een vergadering zal worden behandeld, de strekking heeft of de oorzaak kan zijn tot het ondermijnen van de tucht, dan zijn de plaatselijke militaire autoriteiten verplicht zorg te dragen, dat die vergadering niet door militairen wordt be-

zoekt. Indien zij op deugdelijké gronden zoo handelen, kunnen zij verzekerd zijn van den steun van den ondergeteekende.

Er is aan den ondergeteekende één geval bekend, waarin door een miliciensergeant, in garnizoen te Vlissingen, bij het Hoog Militair Gerechtshof gereclameerd werd over eene, hem door zijn bataljonscommandant opgelegde straf.

Die klacht is gegrond bevonden en bedoelde straf daarna doorgeslagen in het strafregister van dien onderofficier.

Dit geval wettigt intusschen niet het vermoeden, dat de geest bij het bataljon te Vlissingen veel te wenschen zou overlaten.

Het vernietigen van strafregisters na zekeren tijd zou, naar de meening van den ondergeteekende, niet strooken met het bepaalde in het slot van art. 54 van het Reglement van Krijgstucht voor het krijgsvolk te lande.

Bij het Departement van Oorlog is echter een nieuw voorschrift omtrent de strafregisters bij de landmacht in bewerking, waarin nieuwe bepalingen omtrent het afgeven van extracten uit het strafregister en het onleesbaar maken van de vermelding van ingetrokken straffen zullen worden opgenomen, waardoor, naar de ondergeteekende vertrouwt, de bezwaren van de leden, hier aan het woord, zullen worden ondervangen.

Wat het genoemde geval van dienstweigering te Naarden betreft, zij het volgende vermeld.

Zondag 12 en Maandag 13 Augustus II. werd bij enkele compagnieën van het detachement vesting-artillerie in genoemd garnizoen geklaagd over de hoedanigheid van het brood (baksel van Zaterdag). Deze klachten kwamen in bij den luitenant van de week, die ze onderzocht en van zoo weinig ernstigen aard bevond, dat hij daarvan niet onmiddellijk, doch eerst in den namiddag van den 13den melding maakte aan den kapitein van de week. Deze vond de klachten ook zeer overdreven en het brood wel te nuttigen.

Op den morgen van Dinsdag 14 Augustus werd door het meerendeel der kanonniërs het verstrekte brood (baksel van Maandag) oneetbaar geacht, daar het hun zuur en duf van smaak toescheen.

Dit feit gaf bij een tweetal compagnieën aan eenige kanonniërs aanleiding, aanvankelijk te weigeren gevolg te geven aan den last van den sergeant der week of sergeant-majoor-instructeur, om aan te treden voor de morgenoefening. Na het bij name noemen van enkele der weigeraars, en het wijzen op de gevolgen hunner handeling bij de eene compagnie, en nadat de luitenant van de week zich met de zaak bemoeide, bij de andere compagnie, werd intusschen aan den last voldaan en kwamen geen verdere moeilijkheden of ongeregelheden voor.

In verband met het gebeurde zijn aan een 6tal kanonniërs strenge straffen opgelegd moeten worden.

Voorts zij nopens deze aangelegenheid nog het volgende medegedeeld.

Toen in den morgen van den 14den het voorgevallene aan den afdeulingscommandant, tevens garnizoenscommandant, gerapporteerd werd, en deze bericht kreeg, dat ook bij het bataljon infanterie klachten tegen het verstrekte brood gerezen waren, werd een onderzoek ingesteld in de militaire bakkerij, waaruit bleek, dat het gebezigde ongebuilde meel (voor het eerst gebruikt in het brood, hetwelk des Zondags was uitgereikt) werkelijk minderwaardig was.

Daarop werd brood van een andere samenstelling gebakken (met minder ongebuild meel) waarvan te 12 uur 's middags een extra-ration aan den troep werd uitgedeeld. Ook dit brood werd door een gedeelte der gebruikers niet eetbaar bevonden. Toen uit een microscopisch onderzoek het meel voor de consumptie werkelijk ongeschikt bleek, werd aan het garnizoen een ration wittebrood uitgereikt.

Alhoewel het oordeelkundiger ware geweest, indien de klachten over de minder goede hoedanigheid van het brood terstond waren overgebracht ter plaatse waar zulks behoort, zoo wordt vermeend, dat overigens in deze aangelegenheid is opgetreden, zooals mocht worden verwacht.

Dat uit dit enkele geval — hoezeer ook af te keuren — het gevolg getrokken zou mogen worden, dat de tucht in het leger verslapt, zooals op blad. 2

van het Voorloopig Verslag is geschied, kan door den ondergeteekende niet worden toegegeven.

De over het brood gerezen klachten, waarvan hier sprake is, zijn veroorzaakt doordat een partij meel, in de militaire bakkerij te 's Gravenhage gemalen van inlandsche tarwe, ten gevolge van de zeer hooge temperatuur in het laatst van de maand Juli en in het begin van Augustus, niettegenstaande de gebruikelijke voorzorgsmaatregelen, door broeiing een weinig muf was geworden. Nadat gebleken was, dat het meel een ongunstigen invloed uitoefende op den smaak van het daarvan gebakken brood, is het in de verschillende militaire bakkerijen, die meel uit eerstgenoemde inrichting ontvangen, door ander meel vervangen, waarna de klachten ophielden. Men heeft hier te doen gehad met een geheel op zich zelf staand geval, dat bij uitzondering een enkele maal is voorgekomen, en dat geenszins het gevolg is geweest van het gebruik van ondeugdelijke grondstoffen, noch van onvoldoende bereiding van het brood, vermits de hoedanigheid van het in de militaire bakkerijen gebakken brood overigens hoogst zelden tot klachten aanleiding geeft.

Indien de levering van het munitiebrood aan particuliere broodfabrieken werd opgedragen, zouden de uitgaven voor brood hooger worden. Afgescheiden daarvan, zou het niet raadzaam zijn, het leger, wat de broodvoeding betreft, bij eventuele mobilisatie, geheel afhankelijk te doen zijn van de particuliere broodfabrieken.

Wegens de hooge prijzen van de natuurboter wordt door de zorg van de intendance ten behoeve van de soldatenmenages margarine van zeer goede hoedanigheid (mengsel van margarine en natuurboter) aangeschaft. Hierdoor is het mogelijk gebleken om, met handhaving van de verbeteringen welke sedert 1 Januari 1905, bij wijze van proef, in de voeding van den soldaat zijn aangebracht, verhooging van de uitgaven voor voeding te vermijden, welke anders niet achterwege had kunnen blijven wegens de stijging van de prijzen van de voornaamste levensmiddelen.

Alle goederen, in aanraking geweest met lijders aan besmettelijke ziekten, worden ontsmet door de zorg van den militairen geneeskundigen dienst.

Aangezien de deswege bestaande bepalingen niet genoegzaam afdoende voorkomen ten aanzien van goederen, in gebruik geweest bij lijders aan syphilis en aanverwante ziekten, zullen dezerzijds strengere voorschriften dienaangaande worden gegeven.

Provoosten, waarvan de toestand „afschuwelijk” genoemd kan worden, bestaan in geen enkele kazerne. Aangezien niet is medegedeeld, welke provoosten geacht worden niet te voldoen aan de eischen welke aan strafkamers moeten worden gesteld, kan de ondergeteekende daaromtrent geen verdere mededeelingen verstrekken.

Wanneer de toestand van de privaten in sommige kazernes somtijds te wenschen overlaat, moet dat worden geweten aan verontreiniging door de gebruikers; hiertegen wordt intusschen zooveel mogelijk gewaakt.

De waschgelegenheden zijn in sommige kazernes ten gevolge van het grooter aantal miliciens dat tegenwoordig gelijktijdig onder de wapenen komt, gedurende een gedeelte van het jaar eenigszins te klein van afmeting.

Hierin wordt geleidelijk verbetering gebracht. Bovendien is in het begin van dit jaar de aan alle waschgelegenheden ten goede komende verbetering ingevoerd, dat voor elken soldaat gedurende zijn verblijf onder de wapenen een afzonderlijk waschblik wordt bestemd, dat steeds onder zijn berusting blijft.

Het dragen van eigen schoeisel is aan de militairen toegestaan, mits dat schoeisel aan voorgeschreven eischen voldoet.

Nopens de wenschelijkheid om miliciens die verlangen te solliciteeren naar eene betrekking, daartoe zooveel mogelijk in de gelegenheid te stellen, zij medegedeeld, dat ook dezerzijds die wenschelijkheid wel gevoeld wordt en, naar de ondergeteekende overtuigd is, eveneens door de commandeerende officieren, die — voor zooveel hem bekend is — hierin ter wille zijn, voor zoover de persoonlijke belangen in deze verenigbaar zijn met die van den

dienst. Hieromtrent voorschriften te geven, acht hij niet noodig, mede niet, omdat alleen de betrokken chefs in elk bijzonder geval kunnen uitmaken, in hoeverre een eventueel gevraagd verlof al dan niet gewettigd is te achten.

Het onderzoek, ingesteld naar aanleiding van het op 10 Augustus ll. afgaan van een geladen geweer op een van de soldatenkamers der kazerne van het regiment grenadiers en jagers, waardoor een op die kamer aanwezig militair (niet ernstig) getroffen werd, heeft aan het licht gebracht, dat het ongeval moet geacht worden een gevolg te zijn van het niet naar behooren nakomen van de voorzorgsmaatregelen, voorgeschreven voor den onderwijzer bij de schietoefeningen.

De regeling van den geneeskundigen dienst in het kampement bij Zeist is geschied naar hetgeen de ondervinding der laatste jaren onder normale omstandigheden als voldoende heeft leeren beschouwen. Met het oog op mogelijke gebeurtenissen, als het mede door den ondergeteekende diep betreurde ongeluk op 22 Juni 1906, kan bezwaarlijk uitbreiding van het geneeskundig personeel gegeven worden; men staat dan voor een geval van overmacht.

Dat er grond zou wezen voor de ergernis welke bij sommige leden is opgewekt, omdat de betrekkingen dergenen die bij het ongeval in het kamp bij Zeist het leven hebben verloren, zoo langen tijd op eenige vergoeding zouden hebben moeten wachten, meent de ondergeteekende te mogen betwijfelen. *Uitstel* in de behandeling dezer aangelegenheid is er niet geweest. Dat de behandeling zelf niet zoo spoedig kon worden beëindigd, als de ondergeteekende zelf zou gewenscht hebben, is allerminst aan hem te wijten. Overigens zij er de aandacht op gevestigd, dat gelukkig niet meer dan twee militairen bij het besproken ongeval het leven hebben verloren. Een hunner was gehuwd. Aan de weduwe van dezen is — in overeenstemming met het advies van den Militairen Pensioenraad — bij Koninklijk besluit van 18 September 1906 n°. 40, met ingang van 23 Juni 1906 — dus van den dag na het overlijden van haren echtgenoot — een voortdurend pensioen toegekend ten bedrage van f 110 's jaars. Het andere slachtoffer was niet gehuwd. Aan diens moeder werd, nadat een onderzoek was ingesteld naar hare levensomstandigheden, bij Koninklijk besluit van 6 Augustus 1906, n°. 64, eene gratificatie van f 100 toegekend, met vergunning om, zoo noodig, telken jare zich tot het bekomen van eene gratificatie tot gelijk bedrag aan te melden.

De milicien, bedoeld in de beide laatste alinea's van deze paragraaf, is 10 Juli ll. door den krijgsraad gestraft met *één maand* militaire gevangenisstraf wegens: „het als milicien-soldaat uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten een order van een onderofficier, boven hem gesteld, na te komen, niet in eene affaire tegen den vijand of op eene plaats, welke dadelijk berend of belegerd is.”

Tot toelichting diene, dat op Zondag 1 Juli jl. zoogenaamd „nieuwe” aardappelen zouden genuttigd worden, welke niet op Zaterdag te voren, doch op denzelfden dag dat zij gebruikt zouden worden, moesten worden geschrapt, aangezien zij anders niet eetbaar zouden zijn.

Aan dit corvée — het schrappen der aardappelen, waartoe hij volgens het bepaalde bij artikel 117 van het Reglement op den inwendigen dienst der infanterie verplicht is ¹⁾ — had de bedoelde milicien geweigerd deel te nemen, niettegenstaande den uitdrukkelijken last van den sergeant-menagemeester.

§ 14. *Beoordeelingslijsten van officieren.* Met verwijzing naar het gestelde in de noot (1, bladz. 19) kan de beantwoording van deze paragraaf zeer kort zijn; immers de ondergeteekende koestert omtrent de werking van het nieuwe voorschrift betreffende de beoordeelingslijsten goede verwachtingen en hij meent, dat vele van de thans gemaakte opmerkingen door de vaststelling van het nieuwe voorschrift zullen zijn ondervangen.

De bevordering in de hoogere officiersrangen blijft voortdurend voor hem eene zaak van nauwgezette overweging; waar het gaat om den meest geschikte

1) De aardappelen worden geschild of geschrapt door de soldaten, die aan de menage deelnemen.

te kiezen uit meerdere voor bevordering geschikte personen, beseft de ondergeteekende ten volle het gewicht van zijne verantwoordelijkheid.

Ook worden de memoriën van rechtvaardiging steeds door hem persoonlijk nauwlettend overwogen en hij moet mitsdien de opmerking, als zou de behandeling van die vertrouwelijke bescheiden zich er toe bepalen, dat die stukken eenvoudig door ambtenaren van zijn Departement met de beoordeelingslijsten worden vergeleken, met de meeste beslistheid terugwijzen, ja, hij mag niet verhelen, dat het hem pijnslijk getroffen heeft eene dergelijke opmerking zonder schijn of schaduw van bewijs terneergesteld te hebben gevonden.

Omtrent de zaak van den luitenant-kolonel Kock wordt reeds nu opgemerkt, dat het in de vergadering van 19 October jl. namens de Commissie voor de verzoekschriften, uitgebracht verslag uit den aard der zaak op eene eenzijdige voorstelling van feiten berust en het voorgevallene volstrekt niet getrouw weergeeft, zoodat in dat rapport geen aanleiding wordt gevonden om opnieuw een onderzoek in te stellen.

Ook de memorie van rechtvaardiging, door dezen hoofdofficier naar aanleiding van zijne beoordeeling over het jaar 1905 ingezonden, is door den ondergeteekende persoonlijk met de meeste nauwgezetheid nagegaan.

§ 15. *Militaire cantines*. In antwoord op hetgeen in deze paragraaf gezegd wordt, kan, kortheidshalve, worden verwezen naar hetgeen voorkomt in de Memorie van Antwoord betreffende het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1906, op bladz. 18, regel 2—20 v. o.; bladz. 20 onder § 10, laatste alinea; en bladz. 28 onder § 14.

§ 16. *Toepassing van art. 113bis der Militiewet en art. 15bis der Landweernwet*. De aandacht der leden die klaagden, dat de vergoedingen welke ingevolge art. 113bis der Militiewet 1901 worden toegekend, dikwijls te laag moeten worden geacht, en dit toeschrijven aan een bijzonder standpunt waarvan de ondergeteekende bij de vaststelling van het bedrag der vergoedingen zou uitgaan, zij gevestigd op de uitvoerige uiteenzetting welke ten aanzien van de uitvoering, o. a. van het zoeven aangehaalde wetsartikel, voorkomt in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal betreffende hoofdstuk VIII der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1906 (Gedrukte Stukken Zitting 1905—1906, 2, VIII, 15, bladz. 66 en 67).

Vermits uit dat betoog blijken kan, dat de gedragslijn bij het vaststellen van de vergoedingsbedragen vóór alles en vrij nauwkeurig wordt bepaald door de welomschreven wettelijke bestemming van het vergoedingsinstituut, meent de ondergeteekende thans te kunnen volstaan met te verzekeren, dat art. 113bis der Militiewet 1901 eene uitvoering wordt gegeven, die, vrij van eenige vooropgezette meening, met eerbiediging der bedoeling van den wetgever, naar vermogen billijk is.

Met betrekking tot de klacht, dat sommige burgemeesters in gevallen die wel degelijk in aanmerking behoorden te komen voor vergoeding, hunne medewerking niet willen verleenen of wel bewerken, dat eene te geringe vergoeding wordt verstrekt, zij het navolgende aangeteekend.

Toen bij het Voorloopig Verslag betreffende hoofdstuk VIII der Staatsbegroting voor 1906 in overweging werd gegeven te bepalen, dat de lotelingen zich tot den burgemeester zouden kunnen wenden en men hen ter secretarie van de gemeente in het opmaken van hun verzoek om vergoeding zou moeten bijstaan, werd er in de hiervoren reeds aangehaalde Memorie van Antwoord (bladz. 69) op gewezen, dat eene dergelijke bepaling, met name ten aanzien van de jongere miliciens en hunne betrekkingen, niet zonder bedenking zou zijn, zulks in verband juist met eigenaardige praktijken, die zich daarbij zouden kunnen voordoen. Hierbij werd gedacht o.m. aan de mogelijkheid van uit gemakzucht voortkomend gebrek aan bereidwilligheid, waartegen de thans in de eerste plaats genité klacht gaat. Op dien grond werd dan ook door den ondergeteekende tegenover de bedoelde wijziging, handhaving wenschelijk geacht van de bestaande regeling, volgens welke de belanghebbende betrekkingen der miliciens hunne verzoekschriften om vergoeding, zonder inmeniging of tussehenkomst van wien ook, zelf en rechtsteeks aan het Departement van Oorlog inzenden. Vermits nu deze regeling onveranderd van kracht is

gebleven en derhalve de burgemeester, als zoodanig, met het aanvragen om vergoeding door betrekkingen van miliciens geenerlei bemoeienis heeft, schijnt gegronde klacht van belanghebbenden over terughouding van medewerking uitgesloten.

Nu wordt niet voorbijgezien, dat onverplichte medewerking, óók en zelfs in de eerste plaats van de zijde van den burgemeester, in sommige gevallen wenschelijk wezen kan.

Van onwilligheid tot hulpverlening onder dergelijke omstandigheden is den ondergeteekende echter geen geval bekend; wel van het tegenovergestelde, zelfs dan, wanneer hulp zonder eenig bezwaar te ontberen zou zijn geweest. Bovendien is hem gebleken van eene vrijmoedigheid bij het opmaken en het indienen van vergoedingsaanvragen, die allen schroom voor onbeholpenheid in den vorm en elke begeerte naar bijstand bij de samenstelling van de aanvraag achter zich laat, en die menigmaal ook onvereenigbaar is met een passend begeeren om zelf en zonder hulp in de gezinsbehoeften te voorzien.

En wanneer er eindelijk, ondanks dit alles, nog een milicien zou zijn, wiens behoeftige betrekkingen om eenige reden niet in staat waren een verzoek om vergoeding in te dienen, dan wordt deze na aankomst bij het korps terecht geholpen.

De ondergeteekende is er dan ook ten zekerste van overtuigd, dat zij die rechtmatig op vergoeding aanspraak hebben, deze zonder uitzondering erlangen.

Ook de gegrondheid van de klacht, dat sommige burgemeesters de toekenning van eene te geringe vergoeding zouden bewerken, kan door den ondergeteekende bezwaarlijk worden aanvaard. Zulks niet, omdat het vrijwel regel is, dat burgemeester en wethouders een hooger vergoedingsbedrag voorstellen dan toe te kennen is bij eene toepassing van het vergoedingsinstituut, zooals die door den wetgever is bedoeld; die regel toch zou uitzonderingen kunnen toelaten. Maar wel, omdat — afgezien nog van het feit, dat eene dergelijke laakbare handeling van de zijde van sommige burgemeesters niet zonder nadere en bepaalde gegevens zou zijn aan te nemen — de voorschriften betreffende de uitvoering van art. 113*bis* der Militiewet 1901 ten deze van den burgemeester alléén zelfs geen advies vragen en aan het college van burgemeester en wethouders, dat wel van inlichtingen en advies heeft te dienen, geen overwegenden invloed op de beslissing toekennen, hetzij ten bate, hetzij ten ongunste van de aanvragers. Immers genoemd college geeft zijne inlichtingen, voor elk van de in zijne handen gestelde verzoekschriften afzonderlijk, door de beantwoording van eene reeks van vastgestelde vragen.

Uit deze antwoorden, waarvoor de gegevens in hoofdzaak door de aanvragers om vergoeding zelf moeten worden verschaft, treedt een duidelijk beeld naar voren van de geldelijke omstandigheden waarin de personen verkeerden, die bij de aanvraag betrokken zijn, zomede van den invloed dien het in dienst treden van den milicien op die omstandigheden uitoefent.

Aan het slot van die inlichtingen — en dus naar hunne meening in overeenstemming daarmee — stellen dan burgemeester en wethouders hun advies.

Dit advies wordt gevolgd door dat van de Commissaris der Koningin in de provincie, die, ingeval hem de gegevens, in de stukken vervat, tot het vormen van een juist oordeel niet toereikend voorkomen, te voren aan burgemeester en wethouders aanvulling daarvan vraagt.

Zoo komen de bescheiden bij het Departement in, alwaar, bijaldien hun inhoud den toestand voldoende teekent en geen nadere toelichting noodig of wenschelijk wordt geacht, op de aanvraag wordt beslist.

Bij dezen gang van zaken meent de ondergeteekende de klacht, dat de burgemeesters naar goedvinden de toekenning van eene te geringe vergoeding zouden kunnen bewerken, met recht te kunnen terugwijzen.

Zouden de hiervoren besproken klachten ook met betrekking tot de verwanten van dienstplichtigen bij de landweer zijn géuit, dan zij hierbij nog aangetekend, dat de vergoedingsaanvragen voor deze personen in hoofdzaak worden behandeld op de wijze als die van de betrekkingen van miliciens. Alleen blijft daarbij het advies van den Commissaris der Koningin in de provincie achterwege en worden de verzoekschriften aan den Minister van Oorlog ingediend door tusschenkomst van burgemeester en wethouders.

Van deze tusschenkomst ducht de ondergeteekende echter geenszins veronachtzaming van de belangen der aanvragers, al was het slechts, omdat de landweerplichtigen door hunnen dienst bij de militie en hun hooger en leeftijd tegenover eene handeling van dien aard niet alleen sterker zouden staan dan de zooveel jongere miliciens, maar ook sterk genoeg om voor hunne betrekkingen elk schadelijk gevolg te keeren. Toch neemt dit niet weg, dat, indien uit te noemen gevallen, dan wel op andere wijze aan den ondergeteekende blijken mocht, dat in het hier bedoelde opzicht de belangen van personen in sommige gemeenten steun behoeven, hij niet in gebreke zal blijven dien te verleenen.

Nog werd er op gewezen, dat het burgerlijk armbestuur van de aan gezinnen van landweerplichtigen toegekende vergoeding soms afhoudt wat het tot aanvankelijke ondersteuning van het gezin heeft uitgegeven.

De ondergeteekende wenschte er, naar aanleiding hiervan, op te wijzen, dat ook de ingeolge artikel 15*bis* der Landweerwet toegekende vergoedingen in geen geval komen in handen van het burgerlijk armbestuur, doch tot het volle bedrag en tegen afgifte van quitantie voor dat bedrag door de zorg van burgemeester en wethouders worden uitgekeerd aan den persoon of de personen, aan wien of aan wie ze zijn verleend. Van het afhouden van eenig deel daarvan kan dus geen sprake zijn.

Wat echter mogelijk wordt geacht, is bijv. dit, dat het burgerlijk armbestuur zijn tot het ontvangen van vergoeding gerechtigde bedeeden of bekenden over de kwade dagen der afwezigheid van den dienstplichtige zou heen helpen, door hun een bijzonder voorschot te geven op voorwaarde van terugbetaling na de ontvangst van de vergoeding; eene voorwaarde waarin, naar de ondergeteekende meent, niets onbillijks of onrechtmatigs zou gelegen zijn.

Ook onder zulke omstandigheden bleef echter het afhouden van een deel der vergoeding buiten het geding; want deze kan, zooals gezegd, slechts in haar geheel en aan den rechthebbende of de rechthebbenden worden uitbetaald.

Niet anders zou plaats hebben, dan overeengekomen terugbetaling van gelden, die in afwachting en op rekening van de toegekende vergoeding, op het voor belanghebbenden meest wenschelijke tijdstip bijzonder zijn verstrekt.

§ 17. *Lotelingen, die invallen voor aanvankelijk aangewezenen.* Het aantal der lotelingen die in het jaar, volgende op dat der lichting, ter inlijving worden opgeroepen om de plaatsen in te nemen van aanvankelijk aangewezenen, bedraagt ongeveer 15 pct. van de sterkte der lichting. Het ligt voor de hand, dat de grootte van dit percentage alleen reeds een beletsel is, om de aanvullingsinlijving achterwege te laten.

Terwijl bij de Militiewet van 1861 de oproeping ter aanvulling van opengevallen plaatsen geschiedde op verschillende tijden, valt bij de tegenwoordige wet van 1901 de na-inlijving voor eene lichting samen met de hoofd-inlijving van de beide categorieën der daarop volgende lichting. De regeling van 1861 had twee schaduwzijden; vooreerst het op onderscheiden tijdstippen inschrijven van geheel ongeoeffende elementen, hetgeen in hooge mate storend werkte op den geregelden gang der recrutenopleiding; voorts was zij schadelijk voor de belangen van de bij die inlijving betrokken lotelingen, wijl hun eerst kort te voren kon worden bekend gemaakt, dat zij alsnog aan de beurt aan inlijving waren gekomen. De wet van 1901 bracht in beide opzichten verbetering; de wenschelijke regelmatigheid in de opleiding bij den troep werd verkregen en voor de nakomers werd een vast tijdvak van indeeling bepaald, waarbij nog komt, dat zij reeds maanden te voren worden in kennis gesteld met het uitzicht op hunne na-inlijving.

Heeft dus het tegenwoordige stelsel groote voordeelen, niet kan worden ontkend, dat het bij de na-inlijving in geval van ongenoegzame vacatures bij de viermaanders kan voorkomen, dat een voorgeoeffende houder van een hooger nummer voor volledige oefening moet worden ingelijfd, hoewel bij de hoofd-inlijving derzelfde lichting in het jaar te voren niet-voorgeoeffende houders van lagere nummers voor korte oefening werden afgeleverd. Bij de mondelinge beraadslaging van art. 99, vroeger art. 115, der wet heeft deze regeling een onderwerp uitgemaakt van grondige bespreking. Er werd toen geen middel aan de hand gedaan, om deze verbreking van de rangorde der num-

mers te voorkomen. Ook thans is aan den ondergeteekende zoodanig middel niet bekend.

§ 18. *Gymnastische oefeningen.* Aan aanvragen, om onderofficieren beschikbaar te stellen tot het geven van gymnastiekonderwijs, wordt voldaan, voor zoover dat onderwijs het karakter draagt van onderricht tot het verkrijgen van de lichamelijke geoefendheid bedoeld in art. 104 der Militiewet 1901.

Aan dat onderwijs de wijde strekking te geven, als bedoeld in het Voorloopig Verslag, is voorshands niet wel mogelijk, vermits voor het geven van gymnastiekonderwijs wordt vereischt het bezit van het bewijs van bekwaamheid, bedoeld in art. 6 van de wet van 17 Augustus 1878 (*Staatsblad* no. 127), waarvan de gewijzigde tekst werd bekend gemaakt bij het Koninklijk besluit van 26 Juni 1905 (*Staatsblad* no. 219).

Rekening houdende met het beletsel, dat thans laatstbedoeld wetsartikel in dit opzicht vormt, zal het resultaat van den arbeid der Commissie in zake de lichamelijke opvoeding van de jeugd, moeten worden afgewacht, om na te gaan in hoeverre onderofficieren ten behoeve van die lichamelijke opvoeding kunnen worden beschikbaar gesteld.

§ 19. *Viermaanders.* De proef met de indeeling der viermaanders, toegezegd bij de Memorie van Antwoord betreffende de Oorlogsbegroting van het loopende jaar, heeft werkelijk plaats gehad. Van de lichte 1906 zijn bij de infanterie de viermaanders en de achtmaanders bij afzonderlijke compagnieën geoefend, welke afscheiding eveneens — voor zoover de getalsterkte in de verschillende garnizoenen dat mogelijk maakte — is doorgevoerd voor de wel- en de niet-voorgeoefende viermaanders.

Bij die proefneming is gebleken, dat, ofschoon aan deze wijze van indeeling wel eenige bezwaren zijn verbonden, zij bevorderlijk moel worden geacht voor den geregelden gang der opleiding en deze daardoor meer vruchtdragend maakt.

De zoeven genoemde bezwaren zijn in hoofdzaak het gevolg van de aan deze proef onvermijdelijk verbonden ongelijke getalsterkte der verschillende compagnieën. Zij zijn echter slechts van invloed op den vredesdienst, want door bij volgende lichtingen afwisselend bij eene zelfde compagnie nu eens vier- en dan weder achtmaanders in te deelen, zullen de compagnieën op oorlogsvoet weder ongeveer van gelijke getalsterkte zijn.

Alle daarbij betrokken autoriteiten hebben dan ook eenstemmig verklaard aan de beproefde regeling de voorkeur te geven, zoodat zij dan ook verder zal worden gevolgd.

Wanneer sommige leden hebben vernomen, dat het in de bedoeling van den ondergeteekende ligt, de viermaanders van de lichte 1906 na afloop van den eerste-oefeningstijd niet meer onder de wapenen te doen komen, dan moeten de aan die leden verstrekte inlichtingen op een misverstand berusten. Aan het maken van dergelijke bepalingen — die bovendien in strijd zouden zijn met het dienaangaande vastgestelde bij de Militiewet 1901 — is dezerzijds niet gedacht.

§ 20. *Keuze van plaatsen voor garnizoenen.* Door den ondergeteekende wordt medegegaan met de opvatting der leden die meenen, dat de keuze der garnizoensplaatsen moet worden beheerscht door de overwegingen, die het militair belang betreffen. Die overwegingen hebben betrekking op de oefening van den troep in vredestijd en op de mobilisatie en de bestemming in oorlogstijd der verschillende afdeelingen.

Intusschen moge er op gewezen worden, dat, zelfs al werd voldaan aan het verlangen van de leden die de garnizoenen „eenigszins regelmatig over het land verdeeld” wenschen te zien, er toch nimmer sprake van kan zijn in alle gemeenten garnizoen te leggen, zoodat ten deze dus steeds meer en min bevoorrechten zullen blijven bestaan. Voorts zij er aan herinnerd, dat de militaire eischen in zooverre overeenkomen met het verlangen der laatstbedoelde leden, dat de gedeelten van het land, waar nu het meeste garnizoen ligt, vrijwel tevens de dichtst bevolkte zijn, zoodat de bedoelde „bevoordeeling” door een zoo groot mogelijk aantal inwoners wordt genoten.

§ 21. *Rechtspleging.* Gelijk in het Voorloopig Verslag wordt opgemerkt, heeft

het Hoog Militair Gerechtshof sedert eenigen tijd aangenomen, dat bij de behandeling van klachten op grond van de artt. 15 en 16 van de Rechtspleging bij de Landmacht het arrest van den klager door dat college kan worden opgeheven.

Bij de krijgsraden geschiedt zulks niet, en zoolang art. 16 voormeld, hetwelk eischt dat de klager in arrest blijve of, zoo hij reeds mocht zijn ontslagen, zich weder in arrest begeve, van kracht is, kan daarin dezerzijds geen verandering worden gebracht.

De ondergeteekende teekent hierbij echter aan, dat bij art. 62 van de Wet op de Krijgstucht, handelende over het beklag over opgelegde krijgstucltelijke straffen, het arrest niet verplichtend is gesteld.

Ter beantwoording van de aan het slot van deze paragraaf gedane vraag zij medegedeeld, dat gedurende het tijdvak van 1 Januari 1901 tot 16 November 1906 door de krijgsraden voor de landmacht zijn geweest 4072 vonnissen en dat daarvan in 327 vonnissen door het Hoog Militair Gerechtshof verandering is gebracht, en wel: verbeterd 228 vonnissen en te niet gedaan 99 vonnissen.

§ 22. *Ontslag wegens eigenschappen, die ongeschikt maken voor den militairen dienst.* De noodzakelijkheid om bepalingen te maken, krachtens welke militairen van het leger, uitsluitend wegens zoogenaamde anti-militaire eigenschappen, uit den dienst zouden kunnen worden ontslagen, is tot dusver niet gebleken. Zoowel de inhoud der engagements-akte als de voorschriften omtrent het instructie-bataljon, de instructie-compagnie en de instructie-batterij bieden voldoende gelegenheid aan, om hen wier gedrag daartoe aanleiding geeft, — ook afgescheiden van het Reglement van Krijgstucht of van een rechterlijke uitspraak — de gelederen te doen verlaten.

§ 23. *Aanschaffing van levensmiddelen.* De levering van aardappelen voor de soldatenmenages wordt, in den regel, openbaar aanbesteed. De prijsverschillen in de onderscheidene deelen des lands zijn te verklaren door bodemverschil door de omstandigheid, dat de oogst in sommige streken zeer goed, in andere minder gunstig kan uitvallen en door verschil in kosten van vervoer.

§ 24. *Samensmelting van de Nederlandsche en de Indische officierskaders.* Ten aanzien van het rapport in zake de samensmelting van het Nederlandsch en het Nederlandsch-Indisch officierenkorps is nog geen eindbeslissing genomen.

De omstandigheid, dat dezerzijds thans nog niet kan worden voorzien, in welke mate het nieuwe instituut der milite-officieren van invloed zal kunnen zijn op de toekomstige sterkte van het korps beroepsofficieren, rechtvaardigt ten deze eene afwachtende houding.

Niettemin maken, afgescheiden van het fusie-vraagstuk, eenige in vorenbedoeld rapport aanbevolen maatregelen een punt van overleg met den Minister van Koloniën uit.

Aldus bestaat de mogelijkheid, dat eerlang eene regeling zal kunnen worden getroffen omtrent het op ruime schaal wederzijds detachceeren van officieren, behoorende tot beide legers, terwijl bepalingen zullen worden in het leven geroepen, regelende de positie van Indische officieren met verlof in Europa.

§ 25 *Legerinrichting in Rumenië en Zwitserland.* De rapporten van den kapitein VAN DER HOOG over diens studiereis naar *Rumenië en Zwitserland* zijn bij afzonderlijk schrijven toegezonden aan den Voorzitter der Kamer, ter inzage voor de leden, die daartoe het verlangen te kennen hebben gegeven. (1)

§ 26. *Zangoefeningen.* Van een eigenlijk zangonderricht is er bij de korpsen van het leger nooit sprake geweest. In de eerste plaats, omdat de korte oefeningstijd uit den aard der zaak niet toelaat, daaraan veel tijd te besteden, en in de tweede plaats door het gebrek aan geschikt personeel, om met de leiding der oefening of het onderricht te worden belast.

Tegen het vrijwillig beoefenen van den zang, buiten de diensturen, en onder leiding van personen die zich daartoe beschikbaar stellen, bestaat geen bedenking.

(1) Deze rapporten zijn ter griffie nedergelegd ter inzage van de leden.

Wel zijn vroeger hier en daar, bijv. compagniesgewijze, gezamenlijk liederen gezongen; intusschen schijnt de, ter zake, bij het leger opgedane ondervinding te hebben geleerd, dat door het opdringen van bepaalde liederen aan den volwassen soldaat de lust tot zingen eerder verminderd dan bevorderd wordt. Hoewel gaarne wordt erkend, dat van eene verbetering van den volkszang een veredelende invloed kan uitgaan, zoo wordt dezerzijds vermeend, dat de eigenlijke plaats, van waar een streven naar verbetering in vorenbedoelden zin moet uitgaan, in de school moet gezocht worden.

§ 27. *Dienstweigering*. Ten aanzien van het door sommige leden te dezer plaatse uitgedrukte verlangen zij aangeteekend, dat bij art. 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en bij art. 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht op dienstweigering zware straffen zijn gesteld.

Met het denkbeeld om, wanneer de straf is ondergaan, den dienstweigeraar die uit gemoedsbezwaar handelde, vrij uit te laten gaan, kan de ondergeteekende zich niet vereenigen.

Paste men dien regel toe, dan zou, naar zijne meening, het aantal dergenen die dienst zouden weigeren op grond van werkelijk gemeente of voorgewende gemoedsbezwaren, zeer zeker toenemen.

Maar bovendien is hij van oordeel, dat gemoedsbezwaren geen termen mogen opleveren om iemand te ontslaan van eene verplichting, welke ingevolge de wet op hem rust.

Op die wijze zou men b. v. even goed kunnen voorstellen, vrijstelling te verleenen van het betalen van belasting aan diegenen, die op grond van gemoedsbezwaren weigeren die te voldoen.

§ 28: *Weerbaarheidskorpsen*. In verband met eene voorgenomen herziening van de bepalingen nopens het vrijwillige schieten, zooals die zijn neergelegd in het Koninklijk besluit van 12 Mei 1867 (*Staatsblad* no. 49) en in de daarin aangebrachte wijzigingen ingevolge de Koninklijke besluiten van 20 December 1886 (*Staatsblad* no. 215), 3 Maart 1903 (*Staatsblad* no. 81) en van 24 September 1906 (*Staatsblad* no. 251), zal mede eene wijziging noodig zijn van de in genoemde besluiten opgenomen bepalingen, betrekking hebbende op de vrijwillige korpsen.

Van welke strekking die zal zijn, kan — in verband met het ter zake nog te houden overleg met andere Departementen van Algemeen Bestuur — thans nog niet worden medegedeeld.

De benoeming van officieren van weerbaarheidskorpsen zal, uit den aard der zaak, moeten blijven geschieden bij Koninklijk besluit.

§ 29. *Pensioenwet*. De aanschrijving van 27 Februari 1906, IIIde afd., n°. 136, had geenszins ten doel het geven van eene nadere interpretatie van art 7 der Pensioenwet voor de Landmacht 1902, maar diende alleen om, ter voorkoming óók van teleurstelling van de zijde der betrokken militairen, de duidelijke bepaling van dat artikel aan belanghebbenden in herinnering te brengen en nog eens in het licht te stellen, dat een militair die, door overgang in eenige andere Rijksbetrekking, *zonder ophouden* in 's Rijks dienst blijft, geen recht op pensioen heeft, doch dit eerst kan doen gelden, wanneer hij dien dienst *voor goed* verlaat.

Intrekking van die aanschrijving, welke alzoo niets nieuws behelst, zou niet alleen geen zin hebben, waar eene herinnering aan eene bestaande wetsbepaling veeleer goed- dan afkeuring schijnt te verdienen, maar zoodanige intrekking zou zelfs bedenkelijk te achten zijn, omdat daaruit — en niet ten onrechte — verkeerde gevolgtrekkingen zouden worden gemaakt.

Het is niet duidelijk, wat bedoeld wordt met het „met meer spoed toekennen” van pensioenen. De datum van ingang toch der pensioenen sluit aan aan dien van het ontslag. Het onderzoek naar de pensioenaanspraken geschiedt overigens zoowel bij het Departement van Oorlog als bij den Militairen Pensioenraad steeds met bekwamen spoed. Dat met dit onderzoek, evenals met het ontwerpen en uitvoeren der Koninklijke besluiten eenige tijd gemoeid is, ligt intusschen voor de hand.

Wat betreft de uitbetaling van toegekende pensioenen, deze geschiedt door de zorg van het Departement van Financiën, na afloop van elke drie maanden. Het is aan de Kamer niet onbekend, dat pogingen om hierin verandering te brengen, zijn afgestuit op overwegende bezwaren.

Het is naar de meening van den ondergeteekende verre van zeker, dat de talrijkheid van de aan de Kamer gerichte adressen in zake pensioen-aangelegenheden, verband houden zou met eene te weinig milde toepassing van de Pensioenwet. De meening, dat het in die wet voorkomende criterium, „in en door den dienst” in uiterst gestrengen zin wordt opgevat, is alleszins voor tegenspraak vatbaar. Tegenover gevallen, waarin zoodanige opvatting schijnt aanwezig te zijn, zouden gereedelijk onderscheidene gevallen kunnen gesteld worden, waarin integendeel van eene zeer milde opvatting bij den Militairen Pensioenraad blijkt. De leden, hier aan het woord, mogen er zich van verzekerd houden, dat, wanneer omtrent het ontstaan van lichaamsgebreken twijfel aanwezig is, zoowel van de zijde van dien raad als van die van het Departement van Oorlog al het noodige wordt verricht om te trachten dien twijfel op te heffen, en dat, waar dit laatste niet immer mogelijk is, veeleer het streven bestaat om een gebrek *wel* dan om het *niet* aan dienstverrichtingen toe te schrijven.

Ten slotte zij medegedeeld, dat het niet in het voornemen ligt, eene wijziging uit te lokken van het Koninklijk besluit waarbij aan den gewezen sergeant J. BAAN een voortdurend pensioen werd toegekend van f 324 's jaars, zijnde dit het bedrag waarop hij ingevolge de bestaande wettelijke bepalingen recht heeft.

§ 30. *Staten, bij de begroting overgelegd.* Voor de vermeerdering en vermindering, die de voorraad vuurmonden, projectielen, enz., alsmede de voorraad grondstoffen in de artillerie-magazijnen hebben ondergaan, wordt verwezen naar de 4de en 5de kolom van de betrekkelijke opgaven.

In die opgaven zijn mede opgenomen de geldswaarden dier voorraden op 1 Januari 1905 en 1906.

Het vorenstaande geldt mede ten aanzien van de overige hierbedoelde, bij de begroting overgelegde staten.

Mocht het de bedoeling van sommige leden zijn, om in de staten elke vermeerdering of vermindering welke in den loop van het jaar heeft plaats gehad, te doen vermelden, dan zij al dadelijk aangeteekend, dat daarmede een belangrijke arbeid zou gepaard gaan. Naar den ondergeteekende wil voorkomen, zou die arbeid in geen verhouding staan tot het nut van de uitbreiding der opgaven.

Naar aanleiding van den door verschillende leden kenbaar gemaakten wensch tot handhaving van het gebruik, om bedoelde opgaven gedrukt bij de begroting te voegen, wordt opgemerkt, dat de maatregel, om deze vrij omvangrijke bijlagen niet meer in druk te geven, maar ze, ter inzage van de leden, ter griffie te doen neerleggen, genomen werd met de bedoeling, om de indiening van de Staatsbegroting, voor zooveel het Departement van Oorlog betreft, zooveel mogelijk te bespoedigen. Ook ter besparing van den arbeid en de kosten, aan het drukken van dit staatwerk verbonden, kwam het den ondergeteekende wenschelijk voor, de hierbedoelde bescheiden op de aangeduide wijze ter beschikking van de leden te stellen, evenals dit in de laatste jaren is geschied met de opgave van vuurmonden, projectielen, enz.

Artikelen.

Iste AFDEELING.

Dienst aan het Departement. Art. 2 en 3. Bij de aanstelling van ambtenaren en het werkzaam stellen van officieren bij het Departement van Oorlog wordt uitsluitend te rade gegaan met de eischen van den dienst.

Dat de hoegrootheid van het personeel bij het Departement in eene zekere verhouding zou behooren te staan tot de sterkte van het leger, kan bezwaarlijk worden toegegeven. De organisatie van het leger is te samengesteld en de functiën van de verschillende onderdeelen loopen te zeer uiteen, dan dat men den omvang van de werkzaamheden die bij het Departement van Oorlog verricht moeten worden, naar de sterkte van de landmacht zou kunnen afmeten.

In welke mate, als gevolg van de uitbreiding van den dienst en van tal van

opvolgende maatregelen, de werkzaamheden bij het Departement, inzonderheid in de laatste jaren, zijn toegenomen, kan eenigszins worden afgeleid uit de graphische voorstelling, welke bij deze Memorie is gevoegd, als bijlage B. Die voorstelling wijst in duizendtallen het aantal stukken aan, die achtereenvolgens in de jaren 1870—1906 bij het Departement van Oorlog zijn ingekomen, waarbij nog dient te worden opgemerkt, dat daarin niet begrepen zijn de Kabinetsstukken en de talrijke periodiek inkomende bescheiden, als mutatielijsten, sterktestaten, verantwoordingstukken en dergelijke. Ofschoon het aantal ingekomen stukken niet kan gelden als *qualitatieve* maatstaf voor de werkzaamheden bij het Departement, kan het, bij gemis van een anderen grondslag van vergelijking, als *quantitatieve* maatstaf, eenig begrip van de vermeerdering van arbeid geven.

Dat ten opzichte van het personeel naar beperking wordt gestreefd, blijkt reeds uit de omstandigheid, waarop ook in de Memorie van Toelichting, ad art. 3, werd gewezen, dat zooveel mogelijk van tijdelijke werkkrachten wordt gebruik gemaakt. Op ontlasting van arbeid, door het onttrekken van minder belangrijke zaken aan de rechtstreeksche bemoeiing van het Departement, waar dit met de belangen van den dienst is overeen te brengen, is de ondergeteekende reeds bedacht geweest.

Het door enkele leden ter sprake gebrachte denkbeeld, om bij tijdelijke drukte gebruik te maken van bureau's in de residentie, welke tijdelijke hulp van burgerpersonen kunnen verschaffen, komt weinig aanbevelenswaardig voor. Daargelaten nog, of het gebruik maken van zoodanige hulp eene noemenswaardige besparing ten gevolge zou hebben, is het niet vrij van bedenking, personen die in geen enkel opzicht tot het Departement van Oorlog in betrekking staan, op zoo lossen voet daarbij werkzaam te stellen.

De gewone werktijd aan het departement is van 9½ tot 12 en van 1½ tot 4 uur. Wanneer de dienst dit vordert, en dit komt veelvuldig voor, wordt de arbeid langer, en ook des avonds voortgezet en de ambtenaren beneden den rang van adjunct-commies nemen bij toerbeurt in de avonduren deel aan het werk ter secretarie.

De maatregel, om, bij buitengewone drukte, de bureau-uren tijdelijk te verlengen, is in den loop van dit jaar nog toegepast. Het doorlopend invoeren van een langeren werktijd, dan over het geheel genomen bij de verschillende Departementen gebruikelijk is, zou de ondergeteekende slechts dan billijk achten, wanneer aan den dienst bij zijn departement hoogere inkomsten of betere kansen op bevordering verbonden waren. Dat dit voor het oogenblik wel allerminst het geval is, wordt ook erkend in het Voorloopig Verslag, waar de promotie der ambtenaren, in het bijzonder aan het Departement van Oorlog, slecht wordt genoemd.

Raad-adviseur. Art. 2. Bij Koninklijk besluit van 23 Juni 1906 (*Staatsblad* n°. 134) zijn, ter uitvoering van het bepaalde bij art. 7, laatste lid, van dat van 9 Mei 1906 (*Staatsblad* n°. 110), de rangen aangewezen, in te nemen door de ambtenaren, die vóór de inwerkingtreding van eerstgemeld besluit met een anderen titel werkzaam waren. Hoewel dus de nieuwe regeling den *rang* van raad-adviseur niet kent, blijven die hoofdamttenaren, wier benoeming als zoodanig dagteekent van vóór het in werking treden van het Besluit van 9 Mei, den *titel* van raad-adviseur behouden.

Verhooging van een artikel. Het bij art. 2 uitgetrokken bedrag wordt, bij Nota van Wijziging, met f 1700 verhoogd.

Hiervan is f 500 benodigd voor de traktementen der ambtenaren te wier behoeve bij het wetsontwerp tot verhooging en wijziging van het VIIIste hoofdstuk voor 1906, voor de tweede helft van dat jaar, een bedrag van f 250 werd aangevraagd. (Zie de eerste twee alinea's van de toelichting, behoorende bij de Nota van Wijziging betreffende dat wetsontwerp. Gedr. stukken 1906—1907. 43. N°. 1), terwijl eene som van f 1200 moet strekken om het aantal vaste knechts bij het Departement met twee te kunnen vermeerderen. Deze vermeerdering is noodzakelijk, niet alleen wegens de meerdere behoefte aan bedienend personeel ten gevolge van de verbouwing van het hoofdgebouw, maar ook in verband met den maatregel om de hulpdiensten van militairen geleidelijk af te schaffen, ten einde deze zoo min mogelijk aan den dienst bij de korpsen te onttrekken.

Aanstelling van een adjunct-commies. De hierbedoelde aanstelling betreft de vervulling van de vacature, welke ontstaan is, doordat met 1 Januari 1906 een burgerambtenaar met den rang van commies, ter zake van langdurigen dienst, op pensioen werd gesteld.

De aard van de door dien ambtenaar verrichte werkzaamheden maakte het wenschelijk diens plaats te doen innemen door een actief, dienend dan wel door een gewezen of gepensionneerd officier.

De keuze is daarbij gevallen — gelijk werd medegedeeld in de Memorie van Antwoord betreffende de ontwerp-begrooting voor 1906 (blz. 47, ad art. 2c) — op een gepensionneerd officier, waardoor vermeden wordt, om een actief, dienend officier aan zijne eigenlijke bestemming bij den troependienst te onttrekken.

De hierbedoelde gepensionneerde officier geniet thans eene toelage, berekend naar reden van f 600 's jaars, welke toelage wordt gekweten uit art. 2c der loopende begrooting.

De oudste klerk bij het Departement van Oorlog heeft als zoodanig, met 1 Januari 1907, een diensttijd van 7½ jaar.

Verhooging van salaris. Het ligt in de bedoeling, uit de hiergenoemde som van f 2550, behalve de traktementsverhoogingen waarmede de in de Memorie van Toelichting vermelde bevorderingen in rang gepaard zullen gaan, eene verhooging van jaarwedde toe te kennen aan 1 hoofdcommies, 5 commiezen en 15 adjunct-commiezen.

Bodenpersoneel. Hoewel de vaste-knechts bij het Departement gedurende de bureau-uren ook bodendiensten verrichten, zijn de werkzaamheden, opgedragen aan de boden en aan de vaste-knechts, niet geheel gelijk. De laatsten moeten bijv. vóór den aanvang van den bureautijd huishoudelijke bezigheden in het gebouw verrichten. Daar echter de omvang dezer bezigheden, ten gevolge van het tot stand komen der inrichting tot centrale verwarming, veel is verminderd, zou het geen bezwaar opleveren het aantal boden uit te breiden.

Hiervan zou evenwel weder uitzetting van de uitgaven het gevolg zijn.

Tijdelijke schrijvers. Art. 3. De ondergeteekende stemt in met het gevoelen van de leden die eene belooning van f 0,75 daags voor de jongelieden, die als tijdelijk schrijver bij het Departement dienst doen, geene behoorlijke betaling achten voor de werkzaamheden, welke van hen worden gevorderd. Zeer gaarne zou hij dan ook de hierbedoelde tijdelijk aangestelden bij gebleken geschiktheid, na een niet te lang tijdsverloop als tweede-klerken opnemen in het korps der vaste burgerlijke ambtenaren. Met het oog op de hieraan verbonden kosten heeft hij echter — zij het dan ook noode — zich beperkt tot het aanvragen van het bedrag, vereischt tot aanstelling van vier hunner.

Dat de werkzaamheden onder den bovenbedoelden onbevredigenden loon-toestand zouden lijden, gelijk in het Verslag wordt beweerd, is den ondergeteekende — dit zij ter eere van de hierbedoelde tijdelijke ambtenaren gezegd — niet gebleken, evenmin als dat de personen, van wie hier sprake is, er voortdurend op bedacht schijnen te zijn in eene andere positie over te gaan.

Officieren, bij het Departement gedetacheerd. Dezerzijds wordt niet ingestemd met de meening van enkele leden, dat de officieren voor hunne werkzaamheden bij het Departement van Oorlog geen toelage zouden behoeven.

Die toelage is alleszins verdiend en het bedrag daarvan, gelet op den veelal inspannenden arbeid bij het Departement, zeer matig.

Wijziging en verhooging van een artikel. Zooals blijkt uit de toelichting tot de Nota van Wijziging betreffende het ontwerp van wet tot verhooging en wijziging van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1906 (Gedr. Stukken 1906—1907, 43, n°. 1), moest ten behoeve van de centrale verwarming der gebouwen van het Departement een tweede stoker worden in dienst gesteld.

In verband daarmede behoort de omschrijving van artikel 3 eenigszins te worden gewijzigd en moet het loon van bedoelden beampte, ad f 1.50 per dag (rond f 550), alsnog worden aangevraagd. In een en ander wordt bij de nevensgaande Nota van Wijziging voorzien.

Lage raming. Art. 5. In tegenstelling met hetgeen vroeger geschiedde, zijn

sedert 1904 de onderdeelen van dit artikel zoo nauwkeurig mogelijk geraamd in verband met de werkelijk gedane uitgaven ten laste van het laatstvoor- gaande dienstjaar. Dientengevolge moeten de cijfers nu en dan wijziging ondergaan, zonder dat voor elke van die wijzigingen eene bepaalde verklaring is te vinden.

Wat den post brandstoffen betreft, zij in herinnering gebracht, dat reeds in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag betreffende de Oor- logsbegrooting voor 1906 (bladz. 48) de verwachting werd uitgesproken, dat de aangebrachte inrichting tot centrale verwarming tot besparing van kosten zou leiden.

Die verwachting is door de uitkomst overtroffen. In 1905 toch hebben de uitgaven voor brandstoffen slechts f 2600 beloopt. Met het oog daarop wordt een bedrag van f 3000 voor 1907 voldoende geacht. Het in gebruik nemen van den nieuwen vleugel van het hoofdgebouw zal geen belangrijke stijging van uitgaven voor brandstoffen ten gevolge hebben.

IIde AFDEELING.

Inspectie militair onderwijs. Art. 7. Opheffing van de inspectie van het militair onderwijs is slechts mogelijk, wanneer de wet van 21 Juli 1890 *Staatsblad* n°. 126) eene desbetreffende wijziging zal hebben ondergaan.

Ook de ondergeteekende is van meening, dat alsdan op eenvoudiger, min- der kostbare wijze in den hierbedoelden dienst zal kunnen worden voorzien.

Plaatselijke staf. Art. 10. Met waardeering werd kennis genomen van het- geen nopens het dezerzijds voornemen, om de plaatselijke commandanten gaandeweg af te schaffen, is gezegd.

Aan dit voornemen is intusschen reeds begin van uitvoering gegeven, door de waarneming der functiën, aan genoemde betrekking verbonden, bij ont- stane vacature te 'sGravenhage en te Breda, op te dragen aan hoofdofficieren van de korpsen infanterie — geen bataljonscommandanten — ter plaatse.

De plaatselijke staf in zijn geheel, derhalve ook de plaatselijke-adjudanten, uit de organisatie te doen verdwijnen, acht de ondergeteekende — althans voor het tegenwoordige — niet gewenscht, aangezien de werkzaamheden, thans aan die titularissen opgedragen, alsdan zouden moeten overgaan op officieren der korpsen, die hierdoor aan hunnen eigenlijken dienst zouden moeten worden onttrokken, wat alleen al, met het oog op het bestaande incompleet en den korten oefeningstijd, aan groote bezwaren onderhevig zou zijn.

Overigens wordt opgemerkt, dat de plaatselijke staf niet met een tweede- luitenant wordt uitgebreid. Vermits tegenover die vermeerdering staat eene vermindering met één kapitein.

IIIde AFDEELING.

Nadere inlichting gevraagd. Art. 13. De vermindering met één eerste-luitenant- kwartiermeester is te verklaren uit de omstandigheid, dat het aantal eerste- luitnants-kwartiermeesters door bevordering als anderszins vermoedelijk met vier zal verminderen, terwijl drie tweede-luitnants-kwartiermeesters, met een maximum diensttijd van vier jaren, tot eerste-luitenant-kwartiermeester zullen worden bevorderd.

IVde AFDEELING.

Nadere inlichting gevraagd. Artt. 15—18. Ter voldoening aan het verzoek om nadere inlichting volgt hieronder, als voorbeeld, de berekening van de aantallen eerste- en tweede-luitnants der infanterie; die voor de andere wap- ens is op geheel overeenkomstige wijze geschied.

<i>Eerste-luitnants.</i> Aantal op 1 Januari	409
Af: wegens bevordering als anderszins, alsmede door plaatsing bij inrichtingen van onderwijs, onder andere artikelen vermeld	68
	341
Bij: wegens bevordering, enz. in 1906 en gedeeltelijk in 1907	47
Sterkte opgenomen in art. 15, staat n ^o . 3	388
Alzoo 17 meer dan over het loopende dienstjaar;	

<i>Tweede-luitenants</i> . Aantal op 1 Januari 1906.	167
Af: wegens bevordering als anderzins.	50

117

Bij: wegens benoeming.	76
--------------------------------	----

Sterkte volgens art. 15, staat n ^o . 3.	193
--	-----

Alzoo 33 meer dan over het loopende dienstjaar.

De opmerking wordt beaamd, dat de Bevorderingswet voor de landmacht 1902 haren invloed doet gelden op het aanwezige aantal officieren in de verschillende rangen bij *alle* wapens en dienstvakken; om berhaling te voorkomen is intusschen daarvan niet bij alle artikelen opnieuw melding gemaakt.

Dit zelfde geldt ook ten aanzien van de nieuwe aanstellingen als officier.

Dat de hierbedoelde gegevens niet overeenstemmen met die, vermeld in n°. 4, staat A, wordt verklaard, doordat in dien staat de sterkte is opgenomen op 1 Juli 1906, welke uit den aard der zaak verschilt met de voren-aangegeven gemiddelde sterkte over 1907.

De opmerking, dat bij de loopende begrooting met de Bevorderingswet noch met de benoeming van nieuwe officieren wordt rekening gehouden, berust op misverstand, vermits die factoren aan het slot van art. 16 van de Memorie van Toelichting, behoorende bij de begrooting voor het loopende dienstjaar, worden aangehaald.

Inspecteur der infanterie. Art. 15. Bij vergelijking zal men ontwaren, dat er geen grond bestaat voor de meening, alsof voor den tegenwoordigen inspecteur der infanterie eene bevordering tot luitenant-generaal langer achterwege zou blijven dan voor zijne ambtsvoorgangers en andere opperofficieren het geval is geweest.

Opperofficieren bij de artillerie. Art. 17. Bij de bestaande organisatie zijn drie opperofficieren bij het wapen der artillerie onontbeerlijk. Eene scheiding van vesting- en bereden-artillerie is in overweging.

4de regiment veld-artillerie. Men zal zich beijveren de stallen en de rijbaan te Ede ten behoeve van het 4de regiment veld-artillerie op 1 September 1907 gereed te doen zijn.

De kazernéering zal op dat tijdstip niet gereed zijn, doch het personeel der veld-artillerie zal gehuisvest kunnen worden in het bestaande kazernement der infanterie. Met het oog op het zeer tijdelijk karakter van dezen maatregel bestaat daartegen geen overwegend bezwaar.

Commissie van proefneming. In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Commissie van Rapporteurs, betreffende het ontwerp van wet tot vaststelling van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1906 (Gedrukte Stukken 1905-1906, 2, n°. 15, bladz. 51), heeft de ondergeteekende uiteengezet, waarom de artillerie-schietschool naast de Commissie van proefnemingen wel reden van bestaan heeft. Hij deed daarbij tevens blijken van het voornemen, om de betrekkingen van voorzitter en lid van die commissie te doen vervullen door officieren die bij een regiment vesting-artillerie zijn ingedeeld. Evenbedoelde regeling is op 1 Mei jl. tot stand gekomen.

Naar de meening van den ondergeteekende zou het voorbarig zijn, nauwelijks een half jaar na deze dagteekening over de werking van den maatregel die overeenstemt met de ten aanzien van de officieren van de artillerie-schietschool in 1881 voorloopig en in 1905 definitief getroffen regeling, een oordeel uit te spreken. Hij wenscht zulks dan ook niet te doen, dan nadat de verordening althans een vol jaar is in toepassing geweest. Mocht alsdan zijn gebleken, dat vereeniging van het voorzitter- of lidmaatschap van de Commissie van proefneming met een commando bij den troep tot beduidend nadeel voor den dienst aanleiding geeft, dan zal hij niet aarzelen, geheel of gedeeltelijk op den getroffen maatregel terug te komen. Voor het opofferen van de geoeffendheid van twee compagnieën vesting-artillerie, die in tijd van oorlog een belangrijken werkkring zullen hebben, aan de proefnemingen op artilleristisch gebied, behoeft derhalve geen vrees te bestaan.

In verband met het vorenstaande kan er dus voorshands nog geen sprake

van zijn de taak der Commissie van proefneming op te dragen aan de artillerie-schietschool.

Officieren der landweer. Dit den aard der zaak bestaat er geen *zekerheid*, dat in 1907 inderdaad 100 officieren bij de Landweer zullen worden aangesteld.

Verhoogde soldij voor scherpshutters. Artt. 22—25. Zooals reeds is medegedeeld in de Memorie van Toelichting, acht de ondergeteekende het wenschelijk om met het stelsel van toekenning van soldijverhooging aan scherpshutters te breken, juist omdat dit stelsel onbillijk is en niet voldoet aan den eisch, dat daarin een voortdurende prikkel worde gevonden — ook voor de militie — om zich met ijver en lust op het schieten toe te leggen.

Het ligt in de bedoeling de thans op art. 55 voor deze aangelegenheid meer aangevraagde som van f5300 naar verhouding te verdeelen over de korpsen, waarbij thans scherpshutters met soldijverhooging worden aangetroffen. Zoo doende zullen die korpsen over een voldoende bedrag beschikken om, eerstens in de compagnieën en eskadrons premien toe te kennen aan hen, die zich met ijver toeleggen op de voorbereidende en op de voortgezette schietoefeningen, en voorts om door de compagnieën en eskadrons onderling naar prijzen te doen dingen. Van deze wijze van handelen is meer nut te verwachten dan van het bestaande stelsel, doch het zal niet noodig zijn voor het zoeven omschreven doel al het geld te besteden, dat thans aan verhoogde soldij voor scherpshutters wordt uitgegeven en dat voor het wapen der infanterie alleen in 1906 (over de artt. 22, 101 en 103 der loopende begrooting) f35 423,25 bedraagt.

Dat de beraamde maatregel ongunstig zou werken op de werving bij de infanterie en bij de cavalerie, wordt dezerzijds niet gevreesd.

Door sommige leden is het eene kleine bezuinigingstactiek genoemd om de sabel aan de scherpshutters te ontnemen. Met betrekking tot deze opmerking zij het navolgende medegedeeld.

De infanteriesabel waarmede de scherpshutters, minderen, bij de onberede korpsen voorzien werden, behoort niet tot de oorlogsuitrusting der geweerdragenden. Die sabel diende uitsluitend ter versiering in vreedstijd; bij mobilisatie was dit wapen bestemd om te worden achtergelaten. De sabel kost f3, de daarbij behoorende scheede en drager kosten resp. f1,05 en f0,70.

Om nu bij de tegenwoordige organisatie van het leger te kunnen blijven voortgaan met het verstrekken van sabels aan de hierbedoelde categorie van militairen, zou het noodzakelijk zijn, den bestaanden voorraad dezer sabels met ruim 9000 stuks uit te breiden. Waar dus een zeer aanzienlijk bedrag zou moeten worden besteed voor eene zaak, die bij mobilisatie van het leger van geenerlei nut is, meent de ondergeteekende daarvoor geene gelden te mogen aanvragen. Het ligt verder in de bedoeling, voortaan aan de scherpshutters voor rekening van het Rijk te verstrekken het onderscheidingsteecken op de mouw en den sabelkwast, welke aan de bajonet wordt gedragen.

Sergeanten-onderwijzers. Voor eene verbetering van de positie der sergeanten-onderwijzer bestaan geen afdoende gronden.

Weliswaar zijn, als gevolg van de vermindering van het aantal adjutant-onderofficieren per bataljon van 2 op 1, de bureelwerkzaamheden van den sergeant-onderwijzer toegenomen, doch daartegenover staat eene vermindering van zijne overige werkzaamheden als gevolg van de omstandigheid, dat het bataljon tegenwoordig niet meer afzonderlijk administratie voert.

Ongetwijfeld wordt van den sergeant-onderwijzer, met het oog op zijnen speciaal werkkring bij de kaderopleiding en de door hem te verrichten bureelwerkzaamheden, eenige meerdere ontwikkeling geëischt.

Reeds thans geniet hij dan ook eene soldijverhooging van 5 cents per dag.

Waar bedoelde onderofficieren echter geenerlei administratieve of materiele verantwoordelijkheid behoeven te dragen, en dus in gunstiger conditie verkeren dan bijv. de sergeanten-fourier, en waar de door hen verrichte diensten zeker minder vermoeiend zijn dan die, welke van de overige onderofficieren geëischt worden, en de bedoelde betrekking dan ook over het algemeen zeer gewild is, acht de ondergeteekende eene positieverbetering der sergeanten-onderwijzer niet noodzakelijk en niet billijk tegenover andere categorieën van onderofficieren.

Gewijzigde salarisregeling voor sergeant-majors. Waar te dezer plaatse in het Voorloopig Verslag gesproken wordt van een „*vermindering* van soldij-

verhooving", is er, naar de meening van den ondergeteekende, misverstand in het spel.

De gewijzigde salarisregeling heeft zoowel voor de *instructeurs* als voor de *administrateurs* onder de segeant-majours (opperwachtmeesters) *verhooving* van soldij aangebracht.

Voor de instructeurs: omdat de nieuwe organisatie eene verhooving van *rang* medebracht, waaraan eene hoogere aanvangssoldij verbonden is; voor de administrateurs: ten gevolge van eene soldijverhooving welke, zooals hierna zal blijken, sedert lang in de bedoeling lag.

Vermits voor laatstbedoelde categorie op de Oorlogsbegrooting voor 1905 geen gelden voor de voorgenomen soldijverhooving waren uitgetrokken, kon, toen in den loop van 1905 de nieuwe organisatie werd ingevoerd, de nieuwe soldijregeling voor de *administrateurs* nog niet worden vastgesteld. Nu werden, door de nieuwe organisatie, de sergeant-majours-*titulair* allen sergeant-majoor-*effectief*, en kregen zij, uit den aard der zaak, de aanvangssoldij van sergeant-majoor; doch welke periodieke soldij-verhoovingen hen *later* zouden worden toegekend, werd toen nog niet beslist.

Dit had geen bezwaar, omdat in de eerste drie jaren voor hen toch van soldijverhooving „wegens 3 of meer dienstjaren” geen sprake kon zijn; dat voor hen echter nu ook vanzelf de soldijverhooving voor sergeant-majoor volgens de tabellen, behoorende bij het Koninklijk besluit van 15 Februari 1899, n°. 13, van kracht werd, moet bepaald worden ontkend.

In die tabellen toch was alleen sprake — en *kon* alleen sprake zijn — van sergeant-majours, zooals die in 1899 bestonden, n.l. van sergeant-majours-*administrateur*.

Dat het overigens niet in het voornemen gelegen heeft, om de *instructeurs*, wat soldij betreft, op denzelfden voet te brengen als het zoogenaamde administratief kader, behoeft voor niemand, die er belang bij heeft, onbekend te zijn.

Reeds op bladz. 25 der Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Oorlogsbegrooting voor 1905 teekende de ambtsvoorganger van den ondergeteekende aan:

„Met opzet werd in het voorafgaande steeds gesproken van eene *algemeene* soldijverhooving, want in dit opzicht dient bepaaldelijk eene uitzondering te worden gemaakt ten aanzien van het administratieve kader, namelijk sommige adjudanten-onderofficier, de sergeanten-majoor-administrateur en de fouriers. In deze belangrijke betrekkingen goede en bekwame titularissen te *behouden* is bepaald eene noodzakelijkheid, en het heeft dan ook bij het opmaken van de ontwerp-begrooting voor 1905 een punt van ernstige overweging uitgemaakt, reeds nu voor het verschaffen van eene positieverbetering aan de evengenoemde categorieën van onderofficieren de noodige gelden aan te vragen. Waar echter enz.”

De soldijverhooving is sedert toegekend; bij de regeling daarvan is tevens die van de soldijen van andere categorieën van militairen opgenomen. De vroegere zoogenaamde „sergeanten bestemd om zoo noodig de plaats van een luitenant te vervullen”, die destijds niet meer dan 25 cent per dag méér aan soldij ontvingen dan gewone sergeanten, hebben thans de soldij, zooals die tot 1 April dezes jaars door de sergeant-majours-administrateur genoten werd, met dien verstande alleen, dat trouwens zoowel voor de eersten als voor de laatsten, de periodieke verhooving gesplitst is in *twee* tijdvakken, *elk* van *drie* jaren.

Uit het vorenstaande zal, naar de ondergeteekende vertrouwt, voldoende blijken, dat er, in stede van *vermindering* der inkomsten, *lotsverbetering* is tot stand gekomen voor beide categorieën van sergeant-majours.

Vergoedingen voor den dag van opkomst en dien van vertrek. Een milicien heeft voor den dag van opkomst onder de wapenen het recht op soldij, brood, levensmiddelen of vergoeding daarvoor en — behoudens het navolgende — op daggeld, ad f 0.25.

Het daggeld wordt niet genoten door hen, die van groot of van tijdelijk verlof, dadelijk na de inlijving verleend, onder de wapenen komen in hunne woonplaats.

Voor den dag, van vertrek met groot verlof heeft een milicien aanspraak op soldij en vergoeding voor levensmiddelen, zoomede op een daggeld, ad f 0.50,

indien hij langer dan zes uren moet reizen om zijne woonplaats te bereiken.

Voorts heeft de man binnen de grenzen des Rijks recht op vervoer voor Rijksrekening naar de daaromtrent geldende regelen.

Reservekader. Ten aanzien van het alhier in de eerste zinsnede medege-deelde, meent de ondergeteekende te kunnen volstaan met te verwijzen naar het gestelde in de voorlaatste zinsnede van § 5 van de Memorie van Toelichting, behoorende bij het onderwerpelijke ontwerp van wet.

Bijzondere bepalingen, om aan onderwijzers de toetreding tot het reservekader mogelijk te maken, bestaan niet.

Algemeen depot van discipline. Ten aanzien van de hier gestelde vraag, of het algemeen depot van discipline nog steeds in onze legerinrichting onmisbaar wordt geacht, zij aangeteekend, dat de omstandigheid, dat bij de Wet op de Krijgstucht de straf van plaatsing in eene tuchtklasse, bestaande in de onderwerping van den militair aan eene gestrengere krijgstucht, in het leven is geroepen, naar de meening van den ondergeteekende, aantoont, dat het bestaan van eene inrichting, in algemeene bestemming overeenkomende met de bovenbedoelde, noodzakelijk is geoordeeld.

Bij de oprichting der tuchtklasse zal dus het algemeen depot van discipline als zoodanig worden opgeheven.

Omtrent de werking van dat depot gedurende de laatste vijf jaren zij medege-deeld, dat van en met 1901 tot en met 1905, 244 man aan de strengere krijgstucht onderworpen werden, waarvan tot 1 November 1906 182 man wegens verbeterd gedrag naar hun korps terugkeerden, terwijl van deze laatsten 1 man opnieuw aan de strengere krijgstucht onderworpen werd.

Hieruit blijkt, naar de meening van den ondergeteekende, niet dat de werking van het depot de instandhouding daarvan niet rechtvaardigt.

Dat de wijze van behandeling der gedetacheerden te streng is, voor welke bewering trouwens geene bewijzen worden aangevoerd, wordt door den ondergeteekende niet ingezien.

Voor de verbetering der verlichting is op het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegroting voor 1907 een bedrag aangevraagd; de verwarming voldoet aan de daaraan te stellen eischen. De vraag, of soldijverhooging voor de soldaten voor speciale diensten noodig is, kan de ondergeteekende vooralsnog niet bevestigend beantwoorden.

Desertiën te Venlo. Art. 23. De ondergeteekende vertrouwt — en de tegenwoordige toestand wettigt dat vertrouwen — dat ten gevolge van de genomen maatregelen de geest van den troep te Venlo verbeterd is.

Van het door hem ontworpen nieuwe voorschrift op de werving verwacht hij overigens ook in dit opzicht verbetering.

Miliciens. Aan 52 der in 1906 bij de bereden korpsen ingelijfde miliciens is vergund om in Maart in plaats van in October voor eerste oefening onder de wapenen te komen. Aan hoeveel miliciens zulks is geweigerd, kan niet worden opgegeven, vermits niet bij alle korpsen daarvan aantekening is gehouden.

Van de bereden korpsen hebben als vrijwilliger dienst genomen van de lichte van 1905, 188 miliciens, en van de lichte van 1906 tot dusver 148 miliciens.

Hoefsmeden en zadelmakers. De ondergeteekende had reeds in den loop dezes jaars een onderzoek doen instellen omtrent de vraag, of het noodzakelijk moest geacht worden, de positie der hoefsmeden te verbeteren, en of daarmee c.q. tevens gepaard moest gaan positieverbetering voor andere militairen, wier inkomsten en diensteprestatiën met die der hoefsmeden zijn te vergelijken.

In verband met den uitslag van dat onderzoek bestaat het voornemen, om, bij goedkeuring van de onderwerpelijke begroting, aan de hoefsmeden der cavalerie en der bereden-artillerie, wanneer deze na hun 18de levensjaar, zes jaar of langer onafgebroken in hunne betrekking hebben gediend, de z.g. *bijzondere* voorrechten voor gehuwden (d.w.z. vrije woning) toe te kennen. Voor 1907 zal daarvoor noodig zijn een bedrag van ongeveer f 6000, waarmee bij de raming van art. 41 is gerekend.

De noodzakelijkheid, om ten aanzien van andere militairen, als bovenbedoeld, een dergelijken maatregel te nemen, is zoomin om redenen van billijkheid als van dienstbelang gebleken.

En wat speciaal betreft het toekennen van een hooger rang aan de hoefsmeden en de zadelmakers, de ondergeteekende kan aan den aandrang ten deze niet voldoen. Er zou daardoor een wanverhouding ontstaan in de regeling der mindere rangen.

Met het vorenstaande moge tevens het gestelde bij art. 41, onder het hoofd „Vrije woning voor hoefsmeden”, geacht worden beantwoord te zijn.

Kolbak. De kolbak wordt in het cavaleriegevecht van groot practisch nut geacht, daar hij het hoofd tegen sabelhouwen beschermt.

Bovendien heeft een opzettelijk ingesteld onderzoek doen zien, dat de kolbak wel bij eerste aanschaffing duurder is dan andere modellen van hoofdeksels, doch dat deze dan ook zóóveel langer gebruikt kan worden, dat op den duur de kolbak veel goedkooper is dan bijvoorbeeld de kepi.

Op die gronden is afschaffing van den kolbak ongeraden.

Machinisten bij de pantsersfort-artillerie. Art. 24. Nog zéér onlangs — naar aanleiding van een request om positieverbetering — is door den ondergeteekende overwogen, of verhooging der bezoldiging van de machinisten bij het korps pantsersfort-artillerie en dus ook van die bij het korps torpedisten, te zamen een 12-tal, noodzakelijk of, bij vergelijking met de inkomsten van andere categorieën van militairen, bepaald billijk moest worden geacht. Het resultaat dier overweging is geweest, dat, voor het tegenwoordige, voor verandering in de financieele positie van deze militairen geen aanleiding bestaat.

VDE AFDEELING.

Onvolledige toelichting. Art. 26. De vraag, of bij de raming van dit artikel wel rekening is gehouden met de omstandigheid, dat in 1907 geen oefeningen door de landweer zullen worden gehouden, kan bevestigend worden beantwoord.

Als grondslag voor de berekening van het aantal rations brood, dat uit de militaire bakkerijen moet worden verstrekt, geldt het aantal dagen, waarvoor soldij word uitgetrokken. En bij de becijfering van dat aantal is, zooals uit den uitgewerkten en toelichtenden staat (artt. 22—25) kan blijken, in tegenstelling met hetgeen bij de begroting voor het loopende jaar geschiedde, voor 1907 niet op buitengewone opkomst onder de wapenen van dienstplichtigen der landweer gerekend.

Vergoeding wegens gemis van brood. Art. 27. Bij beschikking van 7 Augustus jl., VÍde afdeeling, n°. 395, is aan de gehuwde onderofficieren de gelegenheid geopend, om, *desverlangd*, in plaats van een ration brood in natura eene geldelijke vergoeding van 5 cents te ontvangen.

De kostende prijs van het brood hetwelk uit de militaire bakkerijen wordt verstrekt, is, als gevolg van de schommelingen in de graanprijzen, afwisselend en bedroeg bij het in werking treden van bovenbedoelde beschikking, in de maand Augustus jl., pl. m. 5 cent.

Voor plaatsen, waar het brood niet uit militaire bakkerijen kan worden verstrekt, wordt het, ingevolge daarvoor gesloten overeenkomsten, door particulieren geleverd. De leveringsprijzen zijn verschillend voor de plaatsen, waar deze maatregel wordt toegepast, doch bedragen gemiddeld 5,5 cent per ration.

De hierbedoelde uitgaven komen ten laste van art. 27. Aangezien het aan de gehuwde onderofficieren vrij staat, het brood in natura te ontvangen, mits zij voor het tehuis brengen geen militair personeel bezigen, is het, in 's Rijks geldelijk belang, niet noodig geacht het bedrag van de eventueel uit te keeren vergoeding voorloopig hooger te stellen dan 5 cent.

Aangezien het niet de bedoeling is om uit den onderwerpeliĳken maatregel een winst voor het Rijk te doen voortspruiten, zal het bedrag der vorenbedoelde vergoeding worden verhoogd, als de algemeen kostende prijs van het ration meer bedraagt dan nu als vergoeding is toegekend. Vermits de hiervoren bedoelde vergoeding wordt betaald ten laste van art. 27 der begrooting en het bedrag daarvan bij de samenstelling der begrooting wegens gemis van gegevens niet kon worden geraamd, wordt, bij de Nota van Wijziging, welke

deze Memorie vergezelt, voorgesteld, art. 26 te verminderen met f 8835 en art. 27 met een gelijk bedrag te verhoogen.

Verzoek om nadere inlichtingen. Art. 23. Dat voor de verstrekking van levensmiddelen aan de militaire hospitalen, ondanks de opheffing van sommige dier inrichtingen, niet een lager bedrag is uitgetrokken, evenals dit geschiedde ten aanzien van het te verstrekken brood, moet aan de navolgende omstandigheid worden toegeschreven.

In verband met de invoering, bij wijze van proef, van het gebruik van margarine in plaats van natuurboter bij het leger, wordt ook aan de meeste militaire hospitalen margarine verstrekt. Die verstrekking heeft plaats uit de militaire magazijnen van levensmiddelen, terwijl in de behoefte aan natuurboter bij de hospitalen zelf door aankoop werd voorzien. Het bedrag dat minder had kunnen worden uitgetrokken ten gevolge van de opheffing van enkele hospitalen, wordt geacht van bedoelde strekking noodig te zijn.

Het uitputten der aardappelen tijdens de met eene aardappelmachine te nemen proef, zal worden opgedragen aan vrouwen, die daarvoor eene vergoeding van 10 cent per uur zullen genieten.

Wijziging van de omschrijving van de artikelen 28 en 109. Door den ondergeteekende is besloten om in den aanvang van het jaar 1907 tot eene proefneming op kleine schaal te doen overgaan voor wat aangaat den aankoop door het Departement van Oorlog van benaderd vee.

Dientengevolge zal het noodig zijn, de omschrijving van de artikelen 28 en 109 aan te vullen, zooals in de bij deze Memorie gevoegde Nota van Wijziging is aangegeven.

VIDE AFDEELING.

Aanschaffing van diverse voorwerpen voor militairen. Art. 33. Bij de verhooging van den hierbedoelden post met f 5000 heeft men niet het oog gehad op ruimere verstrekking van diverse voorwerpen of op de uitgifte van voorwerpen, welke tot heden niet werden verstrekt, doch men heeft slechts het voor 1907 te ramen bedrag voor aanschaffing dier voorwerpen meer in overeenstemming willen brengen met de som, welke voor dit onderwerp van uitgaaf in de laatste jaren is besteed.

Voorts wordt verwezen naar het gestelde op bladz. 16 der Memorie van Toelichting onderaan.

Paarden van het reservekader bij de cavalerie. Art. 35. De maatregel, dat het reservekader bij de cavalerie (en de rijdende artillerie) van een eigen voor den troependienst geschikt rijpaard moet voorzien zijn, levert in de praktijk geen bezwaar op. Voor hen, die niet in het bezit zijn van zoodanig rijpaard en die toch een verbintenis wenschen te sluiten bij het reservekader der bereden korpsen, bestaat daartoe de gelegenheid bij het reservekader der veld-artillerie, bij welk wapen, bij het sluiten dier verbintenis, het bezit van een eigen paard niet wordt geëischt.

Verzoek om nadere inlichting. Art. 37. Het is bezwaarlijk te voorzien, welke besparing de inkrimping van het blijvend gedeelte op dezen post zal geven. Voorzichtigheidshalve heeft men gemeend, het geraamde bedrag van de te doene uitgaven met niet meer dan f 1000 te mogen verminderen.

Belangrijke verhooging. Art. 38. Zooals bereids in de Memorie van Toelichting is medegedeeld, is de hoogere raming in hoofdzaak een gevolg van den toegenomen voorraad wapenen bij de korpsen en op de wapenkamers.

De belangrijke verhooging houdt verband met hetgeen te dezer zake in de laatste jaren is uitgegeven en in de toekomst geacht wordt noodig te zijn.

Het voor 1906 toegestane bedrag zal hoogstwaarschijnlijk niet voldoende zijn voor de behoefte.

Wijziging van de omschrijving van een artikel. Het is noodig gebleken, om voor het verrichten van werkzaamheden in de voor de landweer beschikbaar gestelde magazijnsruimten, te kunnen beschikken over eenig personeel, tegen toekenning van eene belooning.

Vermits de uitgaven uit den aard der zaak gering zullen zijn, vermeent de ondergeteekende te kunnen volstaan met de voor daggelden, enz. geëerde som. Verhooging van het bij art. 38 toegestane bedrag komt dan ook niet noodig voor.

VII DE AFDEELING.

Verzoek om nadere inlichting. Art. 40. Tot zijn leedwezen moet de ondergeteekende toegeven dat de verstrekte toelichting niet volledig is.

Ter nadere verduidelijking diene het navolgende.

In de toelichting van het voor 1906 op art. 40 uitgetrokken bedrag (zie bladz. 18 der Memorie van toelichting 1906) wordt gezegd, dat het voor 1904 toegestane bedrag, ad $f 6000$, met ruim $f 3000$ was overschreden. Dit is echter niet juist; de overschrijding beliep ruim $f 4000$ (zie bladz. 117 van den toelichtenden staat, begrooting 1906).

Het bedrag voor 1906 had, in verband daarmee, niet met $f 3000 + f 5000 = f 8000$, doch met $f 4000 + f 5000 = f 9000$ moeten worden verhoogd, en mitsdien op $f 15000$ moeten worden vastgesteld.

Ware dit geschied, dan had men het bedrag voor 1907, in verband met de niet terugkerende uitgaven voor de landweer, met $f 5000$ kunnen vermindern, om te komen tot het nu uitgetrokken bedrag, ad $f 10 000$, welke som geacht wordt noodig te zijn.

Vergoeding wegens gemis van vrije woning. Art. 41. De ondergeteekende is voornemens voor het toekennen van bovenbedoelde vergoeding de navolgende regelen vast te stellen.

De toekenning zal aanvankelijk niet verplichtend zijn. Zij die er de voorkeur aan geven om in eene van Rijkswege gehuurde woning te worden gehuisvest, zullen dus voorshands in het genot daarvan worden gehandhaafd.

Er zal rekening worden gehouden met de gemiddelde bedragen, welke thans in de verschillende garnizoenen voor woninghuur zijn vastgesteld, zoodanig mede met den rang der gehuwden.

In verband daarmee zullen de gehuwden, ten aanzien van het genot van schadeloosstelling, worden gesplitst in drie categoriën, te weten:

1°. militairen beneden den rang van onderofficier;

2°. onderofficieren beneden den rang van adjudant-onderofficier; en

3°. onderofficieren met den rang van adjudant-onderofficier en daarboven.

Het ligt in de bedoeling, aan het genot der schadeloosstelling eenige bijzondere voorwaarde te verbinden.

Verwarming der lokalen. Art. 42. Het verkleeden der manschappen heeft steeds plaats in de soldatenkamers, welke des winters, door de zorgen van de compagnies-, eskadrons-, batterij-commandanten, enz. verwarmd worden.

Hieromtrent afzonderlijke bevelen te geven, wordt dezerzijds niet noodig geacht. Overigens zij, ten opzichte van deze aangelegenheid, er op gewezen, dat in het particuliere leven, vrijwel algemeen de kamers, waar men gewoon is zich te verkleeden (de slaapkamers) des winters niet verwarmd zijn.

Contrôle-klokjes. Onder verwijzing naar de toelichting omtrent de wijziging, welke, ten aanzien van artikel 42 der loopende begrooting, wordt voorgesteld in het ontwerp van wet tot verhooging en wijziging van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1906 (Gedrukte Stukken, Zitting 1906—1907, n°. 43), en naar het dienaangaande gestelde in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag, betreffende het evengenoemde wetsontwerp, zij medegedeeld, dat nog in 1906 een klein aantal klokjes in beproeving zal worden genomen en dat met eene aanschaffing op ruimere schaal zal worden gewacht, totdat zal zijn gebleken, welke soort uurwerken — in verband met prijs en qualiteit — voor levering het meest in aanmerking komt.

Ofschoon omtrent de geldelijke gevolgen van de aanschaffing zelve nog geen zekerheid bestaat, wordt echter, in verband met de van de bevelhebbers in de militaire afdeelingen ter zake ontvangen opgaven, een bedrag van $f 1500$ noodig geacht, met welke som het op art. 42 aangevraagde bedrag bij nevensgaande Nota van Wijziging, wordt verhoogd, onder aanvulling van de omschrijving, in overeenstemming met die voor den dienst van 1906.

Verzoek om nadere inlichting. Art. 44. Het voornemen bestaat, om aan het in dit artikel bedoelde personeel in het vervolg, dus mede gedurende den tijd dat een deel der kazernes zal gesloten zijn, ook andere werkzaamheden op te dragen dan genoemd zijn in de omschrijving van het artikel, zooals die aanvankelijk luidde.

In verband daarmee wordt bij de nevensgaande Nota van Wijzigingen voorgesteld, die omschrijving te wijzigen.

Daar het intusschen in het voornemen ligt, een proef te doen nemen, ten einde te kunnen nagaan, in hoeverre verschillende werkzaamheden — thans nog aan miliciens opgedragen — door het vorenbedoelde personeel verricht kunnen worden, wordt bij evengemelde Nota van Wijzigingen voorgesteld het, in dit artikel oorspronkelijk uitgetrokken bedrag met f 10 000 te verhoogen.

Gelegenheid voor scheren. Art. 46. De gelegenheid voor de manschappen, om zich te laten scheren, kan, over het algemeen, voldoende geacht worden.

Daar waar zulks mogelijk blijkt, wordt in of in de onmiddellijke nabijheid van de kazerne een afzonderlijk lokaal voor het scheren ingericht. Voor het overige geschiedt het scheren in de door de manschappen bewoonde kamers, dan wel in lokalen, voor andere doeleinden bestemd.

Overwogen wordt om, daar waar eene afzonderlijke localiteit niet beschikbaar gesteld kan worden — wat uit den aard der zaak het geval kan zijn in de maanden Maart—November — op andere wijze in de bedoelde behoefte te voorzien.

VIII^{STE} AFDEELING.

Paardenrecruteering. Art. 47. Wanneer met de ten deze gestelde vraag wordt bedoeld, welke de bestemming is van de paarden die hier te lande worden aangekocht, zoo kan worden medegedeeld, dat deze worden gebezigd in hoofdzaak als trekpaarden bij de regimenten veld-artillerie, in welke hoedanigheid zij vrij voldoende kunnen worden geacht.

Turfstrooisel. Art. 50. Bij het wapen der cavalerie worden de paarden gedurende het geheele jaar en bij de korpsen der bereden artillerie in het tijdvak van omstreeks 1 November tot 30 April d.a.v. geplaatst op een rustbed van stroo, waaronder een dunne laag turfstrooisel; bij laatstgenoemde korpsen van omstreeks 1 Mei tot 31 October d.a.v. op een rustbed, alleen bestaande uit turfstrooisel.

Bij het wapen der cavalerie voldoet de daarbij gevolgde wijze van opstallen in alle opzichten zeer goed.

Bij de bereden-artillerie loopen echter de meeningen omtrent het al of niet voldoen van het turfstrooisel, zooals daarvan tot nu wordt gebruik gemaakt, uiteen.

Het maakt dan ook een punt van overweging uit, om voor de paarden van de bereden artillerie ook gedurende het tijdvak van 1 Mei—31 October een rustbed van stroo, waronder een dunne laag turfstrooisel in te voeren.

IX^{DE} AFDEELING.

Rechtskundige opleiding van officieren. Art. 52. Omtrent de voornemens van den ondergeteekende, met betrekking tot de rechtskundige opleiding van de officieren der landmacht, zij hier het volgende medegedeeld.

Ook hem komt de opzet van den cursus, zooals die in het Koninklijk besluit van 10 Mei 1905 n°. 49 werd vastgelegd, voor vereeniging vatbaar voor. Daarom werd dan ook de oprichting van zoodanigen cursus, op eenvoudiger leest geschoeid, in overweging genomen.

Op grond van die overweging zal de op te richten cursus zijn een tweejarige; integendeel zal de eigenlijke cursus slechts duren van October tot en met April van elk jaar, terwijl de bij dien cursus gedetacheerde officieren van Mei tot October wederom beschikbaar zullen zijn voor den dienst bij hun wapen, waarbij eigen studie gedurende dien tijd niet zal zijn uitgesloten.

Gedurende het eerste jaar van den cursus zal worden les gegeven in staats- en administratief recht, in burgerlijk recht en in strafrecht in zijn geheelen omvang; de deelnemers aan den cursus zullen in het tweede jaar practisch worden werkzaam gesteld.

Er zal geen eindexamen worden afgenomen, zoodat ook de uitreiking van een diploma, waaraan tot het bereiken van den hoofdofficiersrang eene toelage van f 200 was verbonden, zal komen te vervallen.

Het eindexamen zal worden vervangen door eene eindbeoordeeling op den voet, als aan de Hoogere Krijgsschool gebruikelijk is. Het komt billijk voor, aan de deelnemers van den cursus, gelet op de door hen te maken bijzondere onkosten, tijdens den duur van den cursus eene jaarlijksche toelage van f 200 te verzekeren. De cursus zal worden gevestigd in het gebouw der Hoogere Krijgsschool, terwijl de directeur dier inrichting tevens tot directeur van den rechtscursus zal worden bestemd.

Voorts wordt door den ondergeteekende een maatregel overwogen, waardoor, naar hij vertrouwt, ook op andere wijze de rechtskundige studiën bij de officieren zullen worden bevorderd. Tot secretaris van de raden van informatiën buiten de residentiën der krijgswraden wenscht hij te doen aanwijzen vaste officieren, die bereid zijn deze functie te aanvaarden, onder verplichting tevens, om door eigen studie, een tweetal jaren na hunne aanwijzing als zoodanig, een examen af te leggen voor eene vaste commissie van rechtskundigen; aan het met goed gevolg afleggen van zoodanig examen ware een premie van f 200 te verbinden.

Hij teekent hierbij aan, dat hier wel het afleggen van een examen door hem noodig wordt geoordeeld, in tegenstelling van bij den eigenlijken rechtscursus, waar het afleggen van zoodanig examen niet wordt geëischt, omdat bij den eerstbedoelden cursus niet, zooals bij laatstbedoelde, de gelegenheid zal bestaan, om zich van de kennis der deelnemers een alleszins juist beeld te vormen.

Ten slotte zij hier vermeld, dat het bezwaren opleverde, om, op de door hem ontwikkelde wijze, een cursus in te stellen voor zee- en landmacht te zamen, zoodat de door hem bedoelde cursus slechts bestemd zal zijn voor de opleiding van officieren der landmacht.

Toelagen voor krijgsgeschiedkundige nasporingen. Art. 53. Op de begrooting voor het dienstjaar 1906 werd een bedrag van f 1500 toegestaan voor „toelage van den directeur van het krijgsgeschiedkundig archief en van andere bij dat archief werkzaam gestelde personen”.

Na het tot stand komen van de wet tot vaststelling van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1906 werd aan een gepensionneerd officier, die inmiddels zonder belooning bij het krijgsgeschiedkundig archief was werkzaam gesteld, bij Koninklijk besluit eene toelage ad f 400 's jaars toegekend.

De ontwerp-begrooting voor het dienstjaar 1907 houdt rekening met deze toelage van f 400, zoomede met die van f 1000 voor den directeur, zoodat te zamen voor f 1400 werd uitgetrokken.

Cursussen. Art. 54. De standplaatsen van bedoelde cursussen zijn: 's Gravenhage, Leiden, Bergen op Zoom, Breda, Arnhem, Amersfoort en Kampen.

Schietprijzen. Art. 55. Van het bedrag van f 17 300, uitgetrokken voor prijzen en belooningen aan onderofficieren en soldaten bij de oefeningen in het schieten en andere militaire oefeningen, is meer in het bijzonder f 15 900 bestemd ten bate van de schietoefeningen bij de korpsen der infanterie en der cavalerie. De overige gelden worden verdeeld over de korpsen der artillerie en het regiment genietroepen en dienen eveneens tot het uitkeeren van premieën bij de meer bijzondere oefeningen dier troepenafdeelingen.

Bespanning eener batterij met gehuurde paarden. Bij mobilisatie zullen nagenoeg alle treinen en ten deele ook de batterijen met alsdan te vorderen paarden moeten worden bespannen.

Daarom zijn in de laatste jaren proeven genomen met het huren van paarden bij oefeningen, ten einde na te gaan in hoeverre de in het land voorkomende afgerichte paarden voor onmiddellijk oorlogsgebruik geschikt te achten zijn.

Na eenige voorbereidende proeven op kleine schaal nabij de garnizoenen — refereert aan het dienaangaande gestelde op bladz. 61 van de Memorie van Antwoord betreffende de Oorlogsbegrooting voor het dienstjaar 1905 — zijn in het jaar 1905 voor den tijd van twee weken 24 paarden gehuurd, die bij

twee batterijen veld-artillerie als vandehandsche paarden ingedeeld, eerst ongeveer één week in het garnizoen zijn geoefend en daarna de groote manoeuvres in Zuid-Limburg hebben medegemaakt.

In den afgeloopen zomer zijn wederom paarden gehuurd en gebruikt bij batterijen veld-artillerie, alsmede bij den rijdenden trein van het korps pioniers. De paarden bij de batterijen werden benut als vandehandsch-voor- en middenpaard; enkele konden ook als vandehandsch achterpaard of bijdehands gebezigd worden.

Voor gebruik als rijpaard kwamen de paarden niet in aanmerking.

Bij het korps pontonniers deden zij uitsluitend dienst als treinpaarden.

Ofschoon de bestuurbaarheid van vele paarden te wenschen overliet en niet alle paarden het drafttempo der batterijen konden volgen, mag toch, over het algemeen genomen, de uitslag der proefnemingen vrij gunstig worden genoemd, al mag daarbij niet over het hoofd worden gezien, dat de conditiën waaronder de proeven werden gehouden, beter waren dan men in het algemeen zal mogen verwachten, dat deze bij mobilisatie zullen zijn.

Uit den aard der zaak is het namelijk moeilijk paarden in huur te verkrijgen anders dan bij huurkoetsiers of bij maatschappijen van vervoer en deze soort paarden is in den regel niet verwend en is gewoon aan hard werk.

Met voorzorg en tact gebruikt, zijn de gehuurde paarden bepaald geschikt gebleken voor treindiensten.

De thans voorgestelde proef heeft ten doel te onderzoeken, in hoeverre eene batterij, bespannen zooals zij dat zal zijn in oorlogstijd, achterstaat in manoeuvreer- en marschvaardigheid bij eene batterij zooals zij bij de gewone vredesoefeningen is bespannen.

Daartoe zal het noodig zijn, eene batterij, minstens voor de helft voorzien van gehuurde paarden, bij geheel dezelfde oefeningen te vergelijken met eene batterij, waarbij uitsluitend Rijkspaarden zijn ingedeeld.

Kampementen; kosten van vervoer. Art. 57. Naar het oordeel van den ondergeteekende zijn er geen practisch uitvoerbare maatregelen te treffen, waardoor de kampementen in meerdere mate beveiligd kunnen worden tegen het inslaan van den bliksem.

De ondergeteekende acht het hier de plaats om te constateeren, dat onder de vele gevallen van verlies van menschenlevens of van zwaar lichamelijk letsel ten gevolge van den bliksem, die zich ieder jaar ten platten lande voordoen, slechts bij uitzondering zulk een geval in eene legerplaats voorkomt. De omstandigheid, dat in twee op elkaar volgende zomers een dergelijk onheil zich in de legerplaats bij Zeist voordeed, behoeft dan ook geenszins ongerustheid te baren; hierbij moet uitsluitend aan toeval gedacht worden.

De inrichting van de cantines in de legerplaatsen, waarin geregeld jaarlijks wordt gekampeerd, voldoet aan alle redelijke eischen.

De ondergeteekende zal overwegen, in hoeverre het mogelijk is, om, zonder in naar verhouding te groote uitgaven te vervallen, in het vervolg ook in andere kampementen de noodige localiteit van Rijkswegen beschikbaar te stellen.

Bij groote manoeuvres, kampeeren en dergelijke oefeningen worden de grootste kosten veroorzaakt door het vervoer. Het thans daarvoor aangevraagde bedrag berust op de ondervinding, dienaangaande in de laatste jaren opgedaan.

Het gestelde omtrent deze zelfde aangelegenheid op bladz. 21 van de Memorie van Toelichting en op bladz. 62 van de Memorie van Antwoord, beide betreffende de Oorlogsbegroting voor het loopende dienstjaar, moge hier in herinnering worden gebracht.

Daar voorts, niettegenstaande de uitbreiding van het leger met verschillende korpsen en ongeacht de grootere getalsterkte der onderdeelen, het totaal voor het hier bedoelde artikel sedert 1904 niet is verhoogd, is de aangevraagde som voor de tegenwoordige behoeften eer te gering dan te ruim te noemen.

Landweeroefeningen. Voor het denkbeeld, om de oefeningen der landweer aan de groote manoeuvres te verbinden, is zeker iets te zeggen. Zoolang echter hier te lande geen schietplicht bestaat, is het alleen gedurende den kortstondigen tijd, dat de landweer onder de wapenen komt, mogelijk, haar aan een der meest belangrijke oefeningen — het schieten — te doen deelnemen.

Dit nu zal steeds zeer moeilijk met de groote manoeuvres zijn te combi-neeren.

Voorts komt het meer aanbevelenswaardig voor, in den eersten tijd althans, de landweerplichtigen afzonderlijke oefeningen te doen houden, ten einde hen beter voor te bereiden voor de speciale taak welke hen in oorlogstijd wacht.

Schietoefeningen buiten het leger. Art. 59. De uitgewerkte en toelichtende staat geeft in zekeren zin reeds aan, op welke wijze de voor het schieton-derricht buiten het leger uitgetrokken sommen worden besteed.

Uit het aldaar sub *a* genoemde bedrag worden gekweten de vergoedingen, uit te keeren aan het personeel, dat werkzaam wordt gesteld bij de schiet-oefeningen tot verhooging van 's lands weerkracht; alsmede de kosten we-gens: aankondigingen in de dagbladen, schrijfbehoeften, schietregisters en schietboekjes, kleine herstellingen aan schijven, enz.

De sub *b* en *c* genoemde posten behoeven uit den aard der zaak geen na-dere toelichting.

Zonder nadere aanduiding omtrent het feit, vermeld in de tweede zinsnede, is het niet wel doenlijk voorzieningen ter zake te treffen.

Tot de schietoefeningen, die buiten het leger worden gehouden, behooren: 1°. die, ter verhooging van 's lands weerkracht, geregeld bij de beschik-king van het Departement van Oorlog, dd. 10 Februari 1900. VIIde afdeling, n°. 56;

2°. die, welke plaats vinden bij het voorbereidend militair onderricht, en 3°. die, welke gehouden worden door vrijwillige vereenigingen, als bedoeld in art. 1 van het Koninklijk besluit van 12 Mei 1867 (*Staatsblad* n°. 49), welke vereenigingen van Rijkswege gesteund worden, op de wijze als aangegeven is in het Weerbaarheidsvoorschrift 1906.

De onder 1°. bedoelde oefeningen — waaraan met opheffing van enkele beperkende bepalingen die vroeger bestonden, dit jaar ook mochten deelnemen de mannelijke ingezetenen van 16—30jarigen leeftijd, die, ten genoegen van den officier, ter plaatse met de leiding dier oefeningen belast, bij den aanvang daarvan deden blijken van voldoende bedrevenheid in het voorbereidend schiet-onderricht — worden, onder leiding en met behulp van personeel uit het leger, in de zomermaanden gegeven.

Het aantal jongelieden, dat dit jaar aan die oefeningen deelnam, bedroeg 2456, tegen 1180 ten vorigen jare. De resultaten van deze oefeningen waren, over het algemeen genomen, goed.

Bij het voorbereidend militair onderricht wordt, wanneer daartoe gelegenheid bestaat, met scherpe patronen n°. 1 geschoten, anders alleen met patro-nen tot verkleinde afstanden (Marga). Aan hen die dit onderricht bijwonen, kan in den regel een „getuigschrift van schietvaardigheid” worden uitgereikt, dat hen, voor zooveel het schieten betreft, bij het betrekkelijk onderzoek, vrijstelt van het voldoen aan de eischen bedoeld in art. 104 van de Militie-wet 1901.

Ondergeteekende heeft er geen bezwaar tegen, dat de schietoefeningen bui-ten het leger ook op Zondag gehouden worden, mits de deelneming daaraan voor allen, die er bij betrokken zijn, geheel vrijwillig zij.

Voor de oefeningen, bedoeld onder 3°., zij verwezen naar de beantwoording van § 28.

Juist omdat er geen enkele waarborg bestaat, dat de uitkomsten dezer schietoefeningen in goede verhouding staan tot de kosten, welke zij voor het Rijk medebrengen, is een herziening der desbetreffende bepalingen noodig.

Vorbereidend militair onderricht. In het oefeningstijdperk 1905—1906 werd het onderricht aangevangen met 10886 deelnemers.

Op 1 October jl. werd het oefeningstijdperk 1906—1907 aangevangen met 12339 deelnemers, waarvan 1890 na de loting zijn afgefallen.

2996 toelingen namen in Januari 1906 deel aan het onderzoek naar de ge-oefendheid; daarvan ontvingen 1709 het getuigschrift voor militaire bekwaam-heid en lichamelijke geoefendheid; en 895 het getuigschrift voor militaire bekwaamheid of lichamelijke geoefendheid.

In het oefeningstijdperk 1905—1906 werd in 345 gemeenten onderricht ge-given en waren met dat onderricht belast:

166 officieren van het actieve leger;
462 onderofficieren en — bij uitzondering — korporaals van het actieve leger;

43 reserve-onderofficieren, behoorende tot de korpsen infanterie en vesting-artillerie;

247 reserve-onderofficieren, bestemd voor den dienst bij de landweer.

De totale kosten bedroegen in dat tijdperk f 77 894,94⁵.

Juist de omstandigheid, dat, ten gevolge van het groot verloop na afloop van het onderzoek naar de militaire bekwaamheid en de lichamelijke geoefendheid in de maand Januari, het onderricht in de maand Februari telken jare zeer weinig vrucht dragend was en de kosten geenszins opwogen tegen de geringe resultaten, heeft er toe geleid, het onderricht een maand vroeger te doen aanvangen en gedurende Februari niet meer te doen geven.

Ondergeteekende acht dan ook verlenging van het oefeningstijdperk tot ultimo Februari bepaald ongewenscht.

Daar de oefeningen een programma omvatten, loopende over twee achterevolgende oefeningstijdperken, bedraagt de oefeningstijd thans niet vijf, doch zeven à acht maanden.

Gaarne zou ondergeteekende nader vernemen, welke circulaire, die door hem ter zake van het voorbereidend militair onderricht zou zijn uitgevaardigd, bedoeld wordt.

Uit den aard der zaak is het wenschelijk, dat voor viermaanders aangewezen worden de lotelingen, die voldaan hebben aan de eischen, bedoeld in art. 104 van de Militiewet 1901, omdat alleen daardoor zooveel mogelijk te gemoet gekomen wordt aan den belangrijk verkorten eerste-oefeningstijd. Het aantal der laatstbedoelden bedroeg dit jaar echter slechts 1709, terwijl deze bovendien niet allen als viermaanders konden worden ingedeeld.

In eene gemeente bijv. waar 10 jongelieden aan vorenbedoelde eischen voldoen, moeten de 4 hunner, die de laagste lotingsnummers trokken, voor volledige oefening worden ingelijfd, wanneer door bedoelde gemeente slechts 6 lotelingen voor verkorte oefening moeten worden geleverd.

Men heeft dus thans vier categorieën van miliciens, nl. voorgeoefende en niet-voorgeoefende zoogenaamde viermaanders, alsmede voorgeoefende en niet-voorgeoefende zoogenaamde achtmaanders. Dit groot aantal categorieën lotelingen bemoeilijkt in hooge mate de stelselmatige opleiding bij den troep, welk bezwaar is uit den weg te ruimen door wijziging van art. 104 der Militiewet 1901 in dien zin, dat het tot korte-oefening in te lijven gedeelte uitsluitend besta uit lotelingen, in het bezit van een getuigschrift van militaire bekwaamheid en lichamelijke geoefendheid.

Voor wat betreft het wegens eene kleine tekortkoming op het examen, geen getuigschrift kunnen verkrijgen, zoo is door den ondergeteekende in den loop van dit jaar bepaald, dat aan de commissiën van onderzoek naar de geoefendheid van lotelingen is op te dragen, dat zij een nauwgezet onderzoek moeten instellen naar de hier bedoelde geoefendheid, doch dat zulks in geen deele behoeft uit te sluiten, dat bij het niet voldoen aan enkele eischen van lichamelijke geoefendheid of militaire bekwaamheid, gepaard gaande met een zeer gunstige beoordeeling, voor wat de andere eischen betreft, er door de commissie toch aanleiding kan worden gevonden tot uitreiking aan belanghebbenden van het desbetreffend getuigschrift.

Subsidiën voor vereenigingen. Art. 61. Een subsidie van f 5000 werd tot dusverre uitgekeerd aan het bestuur van het Nederlandsch Gymnastiekverbond, welk subsidie o.a. gebruikt wordt tot het oprichten van volksklassen ter kosteloze beoefening van de gymnastiek.

De verdeling van het subsidie is overgelaten aan vorenvermeld bestuur.

Voorts is in 1906 een subsidie van f 450 verleend aan de commissie tot het organiseren van (propaganda) wedstrijden in openluchtspelen, door personeel van land- en zeemacht en van de koloniale reserve op 2, 3 en 4 October jl. te Breda gehouden, en f 50 aan het bestuur van de Arnhemsche Athletische Club „Uitspanning door Inspanning”, voor een in September l.l. gehouden schermwedstrijd, ter viering van het 10-jarig bestaan der vereeniging, aan welken wedstrijd verbonden waren korps- en personeele wedstrijden voor militairen.

Uit het vorenstaande kan genoegzaam blijken, tot welk doel en aan welke soort van vereenigingen subsidiën, als hier bedoeld, worden gegeven.

XDE AFDEELING.

Stijging der administratiekosten. Art. 66. Onder de hier genoemde bedragen over de jaren 1904, 1905, 1906 en 1907 is f 840, f 3000, f 6400 en f 11 374 voor de landweer begrepen.

Neemt men voorts in aanmerking, dat sedert 1904 het leger is uitgebreid met drie regimenten infanterie, een regiment huzaren en een regiment veld-artillerie, dan is de stijging der uitgaven zeer verklaarbaar.

De aandacht van den ondergeteekende blijft er op gevestigd, om ook ten deze strikte zuinigheid te doen betrachten.

Ten aanzien van de vermeerderingen en verminderingen van de bureelkosten van twee inspecteurs en den commandant der vesting-artillerie zij het navolgende medegedeeld:

<i>Inspecteur der cavalerie.</i> Voor 1906 is toegestaan	f 600
Voor de gewone uitgaven in 1907 wordt geraamd	„ 588

minder	f 12
------------------	------

Voor de aanschaffing van eene schrijfmachine wordt noodig geacht „	275
--	-----

derhalve meer /	263
-----------------	-----

Inspecteur der artillerie. De verhooging, ad f 70, vindt haar oorzaak voornamelijk in het navolgende.

Zoowel door den inspecteur der artillerie als door den commandant der bereden en der vesting-artillerie werden tot heden meerdere tijdschriften van dezelfde soort aangeschaft. Zoo vindt men bijv. op elk der bovengenoemde bureelen een exemplaar van de *Revue d'Artillerie*.

In 1907 zal de inspecteur der artillerie de noodige tijdschriften voor de drie bureelen aanschaffen en deze doen circuleeren.

Tegenover vermeerdering van uitgaven voor het bureel van den inspecteur, staat vermindering van uitgaven voor die van de bovengenoemde commandanten.

Commandant der vesting-artillerie. Er is verzuimd, hier mede te deelen, dat de gewone uitgaven met f 95 zijn gestegen. Onder de gewone uitgaven zijn in de laatste jaren gebracht de uitgaven voor het schoonhouden der lokalen, voor vuur en licht en voor duinwater, zoowel voor het bureel van den commandant der vesting-artillerie, als voor het bureel van den commandant der bereden artillerie, welke beide in hetzelfde gebouw zijn gelegen. Het onderhoud van meubels in de gemeenschappelijke wachtkamer, zoome de het aanschaffen en onderhouden van gang- en traploopers in het geheele gebouw, geschiedt door de zorg en voor rekening van den commandant der vesting-artillerie.

Ook in verband met deze regeling zijn de uitgaven voor het bureel van den commandant der bereden-artillerie voortdurend verminderd kunnen worden.

Het meer aangevraagde bedrag voor bureelkosten van de landweer is berekend volgens de volledige organisatie, met dien verstande, dat voor de in den loop van het jaar 1907 te benoemen landweerdistrictscommandanten en op te richten compagnieën in rekening is gebracht de helft van het bedrag der bureelkosten, voor een geheel jaar vastgesteld.

In het meer aangevraagde bedrag is echter eene som begrepen, strekkende om ten behoeve van de districtscommandanten, voor zooveel noodig, bij de oprichting van hun bureel de vereischte bureelmeubelen te kunnen aanschaffen. Aangezien dit bedrag uit den aard der zaak in volgende jaren niet noodig zal zijn, zal voor het vervolg niet meer behoeven te worden aangevraagd, dan thans is geschied.

Kosten van commissiën. Art. 68. Zooals uit de omschrijving van dezen begrootingspost blijkt, worden daaruit de uitgaven van alle commissiën bestre-

den, ook die van de in het Voorloopig Verslag bedoelde „kleine” commissiën, die door den Minister van Oorlog zijn ingesteld. Slechts de reis- en verblijfkosten, die hunne omschrijving vinden in artikel 147, zijn hiervan uitgezonderd.

Hoeveel de kosten van laatstbedoelde commissiën zullen bedragen, valt thans nog niet te zeggen. Bij de onzekerheid, hoe hoog die kosten zullen zijn en ten laste van welk dienstjaar zij zullen moeten komen, is daarvoor een gelijk bedrag uitgetrokken als voor het loopende jaar werd toegestaan. Blijkt dit bedrag onvoldoende, dan kan het uit den post voor onvoorziene uitgaven bestemd worden aangevuld.

XI DE AFDEELING.

Muziekkorps der grenadiers en jagers. Art. 73. Bepaaldelijk onjuist moet worden genoemd de aan sommige leden verstrekte mededeeling, „dat het muziekkorps van het regiment grenadiers en jagers als korps van het regiment eigenlijk geen dienst meer doet, doch alleen bestemd is voor het geven van concerten.”

Integendeel doet de tegenwoordige regimentscommandant juist alles, om dit muziekkorps aan zijne bestemming te laten beantwoorden.

Zoo laat hij in het „eerste oefeningstijdperk”, dat der recruten- en compagniesopleiding. — gedurende hetwelk nog slechts met zeer kleine afdeelingen wordt uitgerukt, waarbij een muziekkorps niet zou passen — wekelijks in den vrijen tijd van den soldaat in de kazerne voor den troep spelen.

Hiermede wordt voortgegaan tot aan het „tweede oefeningstijdperk”, dat der bataljonsoefeningen. Van af dat oogenblik rukt de Koninklijke militaire kapel om beurten met een bataljon uit.

In de legerplaats bij Zeist, waar het regiment dit jaar kampeerde, marcheerde de kapel dagelijks met den troep, bleef tijdens de geheele oefening daarbij en speelde gedurende de rusten. Bovendien speelde zij vóór de cantines, begeleidde den zang tijdens de godsdienstoefening en gaf des Zondags van 2—4 uur n.m. voor den troep een concert; kortom speelde zoo dikwijls als maar mogelijk is.

In het „derde oefeningstijdperk”, dat der regimentsoefeningen en garnizoensmanoeuvres, brengt of haalt de kapel het regiment naar of van die oefeningen.

Bij alle plechtigheden, hetzij in of buiten de kazerne, is voort de kapel steeds tegenwoordig.

Vergoeding ingevolge art. 113bis der Militiewet. Art. 75. De vraag van enkele leden, of reeds is te voorzien hoeveel in 1906 voor vergoedingen ingevolge art. 113bis der Militiewet 1901 noodig zal zijn, moet ontkennend beantwoord worden. Wel is echter reeds nu na te gaan, dat de werkelijke uitgaven voor dit onderwerp in het jaar 1906 de daarvoor geraamde som van f 425 000 zullen overschrijden, ondanks den invloed, die ook reeds over een gedeelte van dat jaar is uitgegaan van den maatregel tot vermindering van het blijvend gedeelte en van den duur van het verblijf onder de wapenen voor herhalingsoefeningen.

Vermits nu alle uitzicht bestaat, dat in 1907 de uitgaaf voor vergoedingen ingevolge het hiervoren aangehaalde art. 113bis der Militiewet onder den vollen invloed van den zoeven vermelden maatregel het geraamde bedrag van f 425 000 niet zal te boven gaan, zoo bestaat er, ook tegenover de vermoedelijke vergoedingsuitgaven in 1906, aanleiding om de raming voor 1907 gunstig te noemen.

Aanbrengpremiën. Art. 76. Voor de instemming, welke het voornemen, om de aanbrengpremiën af te schaffen, mocht verwerven, is de ondergeteekende zeer erkentelijk.

Niet alleen bij de infanterie en genie, doch ook bij de cavalerie en artillerie zijn lagere bedragen uitgetrokken.

In verband met bovenbedoeld voornemen zijn de bedragen voor de vier wapens respectievelijk met f 2500, f 7000, f 2000 en f 500 verminderd geworden.

Het totaal van die verminderingen komt overeen met het in de Memorie van Toelichting genoemde bedrag van f 12 000.

Tamboers en hoornblazers. Zooals de, bij de begrootingsbescheiden behorende, staat D te zien geeft, ontbraken op 1 Juli 1906 aan de organieke sterkte der vrijwillige tamboers en hoornblazers:

bij het wapen der infanterie	399	man ;
" " " " artillerie	88	"
" " " " genie	19	"

Op 1 Juli 1905 waren die cijfers respectievelijk 371, 85 en 16.

XII DE AFDEELING.

Hygiëne. Naar het den ondergeteekende voorkomt, bevatten de verschillende instructiën, reglementen en voorschriften voldoende bepalingen, op grond waarvan de geneeskundige dienst en zijne verschillende vertakkingen invloed kunnen uitoefenen op hygiënische maatregelen.

Zoo behooren de officieren van gezondheid te waken voor de gezondheid van den troep en hun aandacht te vestigen op al hetgeen aan den gezondheidstoestand daarvan bevorderlijk kan zijn, als huisvesting, voeding en kleeding van den soldaat, waartoe zij, voor zooveel nodig, voorstellen moeten doen.

De militaire apothekers worden belast met de scheikundige onderzoekingen van levensmiddelen, van drinkwater en van de metalen voorwerpen, bestemd voor het bereiden en opdienen van de spijzen voor de manschappen, terwijl aan de paardenartsen is opgedragen de keuring van fourage en van levend en geslacht vee.

Verhooging van een artikel. Art. 79. Ter beoordeeling en behandeling van de talrijke grensgevallen van krankzinnigheid, welke zich bij de keuring van personen voor den militairdienst voordoen, is het wenschelijk te kunnen beschikken over een officier van gezondheid, die als psychiater eene bijzondere studie heeft gemaakt.

Het ligt nu in de bedoeling om een officier van gezondheid in de gelegenheid te stellen zijne kennis omtrent psychologie en psychiatrie uit te breiden door het volgen van eenige cursussen bij specialiteiten op dat gebied, aanvankelijk hier te lande en later in het buitenland.

Als tegemoetkoming in de kosten, verbonden aan zoodanige binnenlandsche detachering voor den tijd van ten hoogste één jaar, wordt een bedrag van f 500 noodig geacht.

Bij de Nota van Wijziging wordt voorgesteld het artikel met gemeld bedrag te verhoogen.

Hoofdofficieren onder de militaire paardenartsen en militaire apothekers. Artt. 80 en 81. Het opgemerkte ten aanzien van deze artikelen staat in verband met het gestelde in de kolom „Bijzondere bepalingen” van staat, litt. B, behorende bij het Koninklijk besluit van 16 Maart 1904 n°. 7.

Daarbij is bepaald, dat militaire apothekers en paardenartsen, die 30 jaren dienst als officier tellen, zelf boven de organieke sterkte, tot majoor kunnen worden bevorderd.

Het geval doet zich nu voor, dat bij de paardenartsen meer personen in de termen vielen om van bovengemelde gunstige bepaling te genieten, dan bij de militaire apothekers.

De verhouding tusschen het werkelijke aantal hoofd- en verdere officieren bij de militaire apothekers en paardenartsen is dus niet standvastig, zoodat uit die getallen geene vergelijkingen mogen worden gemaakt.

Premiën aan artsen enz. Art. 82. Bij het einde van het loopende jaar zal vermoedelijk nog een tekort van vier officieren van gezondheid blijven bestaan.

Hieruit blijkt, dat met bestendiging van de premiën, eene behoorlijke aanvulling van het personeel officieren van gezondheid ternauwernood verzekerd is; die premiën kunnen dus niet worden gemist.

Traktement concierge. Art. 83. Het is billijk voorgekomen de wijze van bezoldiging van het personeel, werkzaam bij het bureau van den inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht, te regelen overeenkomstig de bepalingen, laatstelijk bij Koninklijk besluit van 9 Mei 1906 (*Staatsblad* n°. 110) vastgesteld voor de ambtenaren en bedienden bij de Departementen van algemeen bestuur.

De tegenwoordige conciërge bij gemeld bureau is met ingang van 1 April 1901 aangesteld op een traktement van f 700 's jaars en zou dus naar analogie met art. 2 van het Koninklijk besluit van 22 Juli 1903 (*Staatsblad* n°. 215), in de termen zijn gevallen om met ingang van 1 April 1903 en 1905 in het genot te worden gesteld van een traktement, respectievelijk van f 850 en f 900, terwijl overeenkomstig boven eerstgemeld Koninklijk besluit, zijn traktement met ingang van 1 April 1907 zou moeten worden gebracht op f 950 's jaars.

Vermits de beide eerstgemelde verhoogingen aan den bedoelden conciërge niet zijn toegekend, en hij voldoet aan de eischen, in den aanhef van art. 6 van laatstgemeld Koninklijk besluit gesteld, komt het billijk voor, hem met ingang van 1 April 1907 in aanmerking te brengen voor toekenning van het traktement, waarvoor hij, waren de voormelde verhoogingen hem wel toegekend geworden, in aanmerking zou komen.

Militaire hospitalen. Art. 86. Met leedwezen heeft de ondergeteekende vernomen, dat verscheidene leden niet kunnen instemmen met de inkrimping van het aantal militaire hospitalen.

De opheffing van de militaire hospitalen te Dordrecht, Maastricht, Haarlem en Leeuwarden levert voor de verpleging van zieke militairen geen bezwaar op, omdat de daarvoor in het leven geroepen ziekenkamers in de gebouwen dier hospitalen zijn gevestigd en deze voor eene doelmatige verpleging ruim van alles zijn voorzien.

In verband hiermede kunnen meer zieken in de ziekenkamers ter verpleging worden opgenomen, dan vroeger het geval was, en worden alleen die patiënten naar de meest nabij gelegen militaire hospitalen geëvacueerd, voor welke aan het vervoer geen nadeelen zijn verbonden.

Hierdoor is het niet noodig, met particuliere ziekeninrichtingen contracten voor de verpleging van militairen aan te gaan, en blijft het Rijk dus in dit opzicht onafhankelijk; bovendien zijn, over het algemeen, de voorwaarden voor de verpleging van patiënten in particuliere ziekeninrichtingen niet van dien aard, dat het uit een geldelijk oogpunt aanbeveling kan verdienen, het aangaan van contracten met die inrichtingen meer dan strikt noodig is te bevorderen.

Het opheffen van militaire hospitalen en het vestigen van ziekenkamers heeft noodzakelijk ten doel, door een eenvoudig beheer van de ziekenverpleging, zonder aan een goede verpleging te kort te doen, tot eene niet onaanzienlijke besparing van gelden te geraken, zooals reeds uit de vermindering van hospitaalpersoneel moge blijken.

De dienst voor de officieren van gezondheid wordt hierdoor eerder verzwaaard dan verlicht, omdat van hen meer zorg en toewijding wordt gevorderd bij de beslissing omtrent opneming in de ziekenkamer of evacuatie naar elders.

Ook persoonlijk hebben zij meer bemoeiing met de zorg voor de verpleging, omdat hun geen administratief personeel ter zijde staat, zooals in de hospitalen het geval is, terwijl hunne diensten bij den troep en in het garnizoen door de opheffing van hospitalen geene verandering ondergaan.

Voor gedwongen leegloopen van officieren van gezondheid bestaat dus geen aanleiding.

Van het personeel, dat aan de bedoelde hospitalen verbonden was (het in het Voorloopig Verslag genoemde cijfer van 26 titularissen kan *niet* ontleend zijn aan de Memorie van Toelichting), is het grootste gedeelte geplaatst in vacaturen, welke daarvoor bij andere hospitalen waren opgehouden, terwijl aan de overigen pensioen is verleend wegens langdurigen dienst.

Dat tot de opheffing van de genoemde hospitalen werd overgegaan vóór dat het advies is ontvangen van de in het Voorloopig Verslag bedoelde commissie, behoeft geen bevreemding te wekken, waar het niet anders betreft dan het voortzetten van een maatregel, welke reeds vroeger werd genomen of voorbereid.

Met betrekking tot het wonen van de administrateurs buiten de militaire hospitalen te Deventer en te Gorinchem zij het volgende aangeteekend.

Het betreft hier niet anders dan eene regeling van administratieven aard. Indien er, gelijk in de hiergenoemde ziekeninrichtingen, sedert lang het geval

was, voor den gehuwden administrateur geen woning in het hospitaal kan worden beschikbaar gesteld, wordt hem een door den Minister van Oorlog te bepalen bedrag als vergoeding toegekend.

Dit zou ook voor de hierbedoelde titularissen te juister tijd hebben plaats gehad, indien de betrokken plaatselijke militaire autoriteiten daarop de aandacht hadden gevestigd in stede van het bedrag van de woninghuur dezer administrateurs te bestrijden uit de som welke voor de gehuwde apothekersbedienden en geëmployeerden bij de militaire hospitalen wordt beschikbaar gesteld.

Nadat door de Algemeene Rekenkamer de aandacht op deze onregelmatigheid was gevestigd, is daarin (en hierop doelt de Memorie van Toelichting) door den ondergeteekende verandering gebracht.

De juistheid van de opmerking, dat de opgegeven reden voor verhooging der traktementen van de administrateurs der hospitalen 2de en 3de klasse vrij gezocht schijnt, moge blijven voor rekening van hen, die meenden deze opmerking te moeten maken.

De ondergeteekende kan van de voorgestelde verhooging slechts zeggen, dat het een maatregel betreft, die vroeger — hoewel toen reeds wenschelijk geoordeeld — alleen ter wille van de zuinigheid is uitgesteld, zooals blijken kan uit hetgeen ter zake voorkomt op bladz. 2 der Memorie van Toelichting en op bladz. 11 der Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag betreffende de Oorlogsbegroting voor het thans loopend dienstjaar.

Zooals de Memorie van Toelichting overigens doet zien, is het bedrag der verhooging voor ieder der 14 administrateurs *f* 100 per jaar; zoodat het jaarlijksch traktement voor de administrateurs der hospitalen van de 2de klasse *f* 900 en voor die der 3de klasse *f* 800 bedraagt, ongerekend eene traktementsverhooging van *f* 200 per jaar voor hen, die — niet in het genot van pensioen of gagement zijnde — den leeftijd van 50 jaren en een voor pensioen geldenden diensttijd van dertig jaren bereikt hebben.

Verhouding van 's Rijks magazijn van geneesmiddelen tot het Departement van Koloniën. Art. 89. Het voornemen, om de bijdragen van de betrokken Departementen van algemeen bestuur in de kosten van 's Rijks magazijn van geneesmiddelen te verminderen, hetzij door verlaging van het percentage dat boven den prijs der verstrekte geneesmiddelen wordt in rekening gebracht, hetzij op eene andere, met die Departementen overeen te komen wijze, berustte op de overweging, dat, met name de bijdrage van het Departement van Koloniën, in verband met den grooten omvang der verstrekkingen voor den dienst in Indië, buitengewoon hoog werd opgevoerd.

Tijdens de samenstelling van de Nota van 22 Mei 1906, waarvan in het Voorloopig Verslag melding wordt gemaakt, was wel is waar reeds gebleken, dat de *raming* van de behoefte voor Indië beduidend lager was dan in voorgaande jaren, maar die *raming* werd in den regel door de later inkomende suppletoire eischen zóóver overschreden, dat naar de meening van den ondergeteekende, veilig tot eenige vermindering van de tot dusver berekende 15 pct. kon worden overgegaan.

De in den laatsten tijd bij het Departement van Oorlog ontvangen gegevens hebben echter aangetoond, dat niet alleen de *ramingen* voor den Indischen dienst belangrijk teruggaan, maar dat ook op overschrijding van de aanvankelijke *raming* door suppletoire aanvragen niet meer mag worden gerekend.

Zoo hadden, ten behoeve van den dienst in Indië 1906, geen andere uitzendingen plaats dan die voor den zoogenaamden hoofdeisch, tot een gezamenlijk bedrag van *f* 323 304, tegenover eene *raming* van *f* 309 504 (een en ander met inbegrip van de 15 pct. verhooging). Voor den dienst van 1907, waarvoor de behoeften meerendeels in 1906 worden verzonden, bedraagt de *raming* slechts *f* 150 940, en het laat zich niet aanzien dat dit bedrag door de uitzendingen belangrijk zal worden overtroffen. En de *raming* ten behoeve van den Indischen dienst voor 1908, die in October jl. bij het Departement van Oorlog werd ontvangen, wees slechts een cijfer aan van *f* 75 630, welke *raming* evenwel, ten gevolge van een suppletoiren eisch, die nu reeds bij het magazijn van geneesmiddelen is ingekomen, tot plm. *f* 129 000 is gestegen.

Blijkt uit deze cijfers eensdeels, dat het beloop van de door Indië betrokken geneeskundige behoeften aan groote schommelingen onderhevig is, waar-

omtrent vooraf niets met zekerheid valt te zeggen, aan den anderen kant toonen zij aan, dat de belangrijke verstrekkingen van de laatstvoorgaande jaren niet tot basis kunnen dienen voor de vaststelling van een percentage in de algemeene kosten van het magazijn. Bij den tegenwoordigen stand der verstrekkingen kan eene verhooging van 15 pct. op den prijs der geneesmiddelen, als bijdrage in de kosten en in het risico van het magazijn, niet onbillijk worden geacht, en de ondergeteekende meent dan ook, voorzichtigheids-halve, voor het oogenblik te moeten afzien van het voornemen om dat percentage te verminderen.

XIII DE AFDEELING.

Militair onderwijs. Herziening van de Wet op het Militair Onderwijs is in voorbereiding. Verschillende ter zake ingekomen rapporten zijn in studie. De instelling eener commissie tot het voorbereiden van hierbedoelde herziening wordt op dit oogenblik niet noodig geacht.

Ook met betrekking tot het militair onderwijs wordt beperking van uitgaven betracht, voor zoover zulks mogelijk blijkt, zonder de belangen van dat onderwijs te schaden.

Bij de vaststelling van art. 12 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1906 n°. 95 werd als beginsel aangenomen, dat geen militair tot de daarbij bedoelde verbintenis bij het reservepersoneel der landmacht kan worden toegelaten, van wien niet vaststaat, dat hij bij dat personeel goede diensten zal kunnen bewijzen.

Er zijn nu enkele categorieën van militairen, die door hunne bijzondere betrekking geheel buiten den eigenlijken troependienst staan, terwijl eene overeenkomstige betrekking bij het reservepersoneel der landmacht niet bestaat.

Die categorieën, opgesomd in vorengemeld Koninklijk besluit, komen mitsdien niet voor bedoelde verbintenis in aanmerking; daarbij is thans ook het vaste kader van de inrichtingen van militair onderwijs opgenomen, omdat het voorafgaande ook op dat personeel van toepassing is.

Deze maatregel wordt niet onbillijk geacht, omdat het vaste personeel bij de inrichtingen van onderwijs het in de hand heeft om, na terugplaatsing bij de korpsen van het leger, een eervol ontslag uit den militairen dienst, in den zin van het bepaalde bij punt 6, van art. 2 der Pensioenwet voor de landmacht 1902 te bekomen.

Uit het voorafgaande zal duidelijk zijn, dat het niet noodig wordt geacht, om de positie te verbeteren van personeel dat in ieder geval uit vrije verkiezing in die bijzondere positie werkzaam is.

Toelagen voor leerlingen der Hoogere Krijgsschool. Art. 95. In de vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 21 December 1905 (*Handelingen der Staten-Generaal 1905—1906, II, bladz. 953*) werd door den ondergeteekende o. m. de overweging toegezegd betreffende eene aan de leerlingen der Hoogere Krijgsschool toe te kennen toelage.

Die overweging heeft er toe geleid, dat hem het toekennen dier toelage, in 's lands belang, alleszins wenschelijk is gebleken. In 's lands belang, ten einde te voorkomen, dat zeer geschikte elementen, die men gaarne de Hoogere Krijgsschool zag bezoeken, om redenen van financieelen aard gedwongen zouden worden daarvan af te zien.

Het valt toch niet te ontkennen, dat aan een verblijf aan de Hoogere Krijgsschool belangrijke buitengewone uitgaven verbonden zijn, welke onbemiddelde officieren bepaald weerhouden zich voor bedoelde inrichting aan te melden.

Zoo is het opvallend, dat in 1905 van de 6 officieren der infanterie, die zich voor het toelatingsexamen voor meerbedoelde inrichting aanmeldden, 4 officieren tot het regiment grenadiers en jagers en slechts 2 tot een der overige regimenten buiten 's Gravenhage behoorden.

Zoolang niet wordt te gemoet gekomen aan de groote extra kosten, verbonden aan een verblijf aan die krijgsschool, zoolang zal de toeloop van aspiranten tot die inrichting gering blijven, zeer ten nadeele van die inrichting en dus ook ten nadeele van het Rijk; immers eerst een groote toeloop biedt de zoozeer gewenschte gelegenheid, om de meest geschikte elementen tot het volgen van de hierbedoelde studiën toe te laten.

Aanschaffing en onderhoud van dienstvaarden. Vermits aan het einde van het leerjaar 1906—1907 een der officieren-leeraren van het Nederlandsch-Indische leger aan de Hoogere Krijgsschool, gerechtigd tot het houden van een dienstvaard, naar Nederlandsch-Indië zal terugkeeren, en te zijner vervanging een ander officier van bedoeld leger zal worden aangewezen, moest een bedrag worden uitgetrokken voor tegemoetkoming in de kosten van aanschaffing van een dienstvaard.

Aangezien voorts de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat in 1907, tot het volgen der studiën aan de Hoogere Krijgsschool, wordt toegelaten één officier van het wapen der Nederlandsch-Indische cavalerie — welke officieren, op grond van de bestaande bepalingen, mede gerechtigd zijn tot het houden van een dienstvaard — moest met die mogelijkheid, zoomede met de omstandigheid, dat zich aan de vermelde inrichting bereids een officier van bedoeld wapen bevindt, rekening worden gehouden.

Hierbij zij aangeteekend, dat tot het behoud van de cavaleristische bedrevenheid der officieren van het wapen der cavalerie van het Nederlandsch-Indische leger, het doen gerechtigd zijn van die officieren tot het houden van een dienstvaard noodig werd geacht.

Tot dusverre werden bij afzonderlijke Koninklijke besluiten de officieren der Nederlandsch-Indische cavalerie, leerlingen der Hoogere Krijgsschool, ter zake van het houden van een dienstvaard gedefroeyerd, doch door den Minister van Koloniën werd de voorkeur gegeven aan eene afdoende regeling dezer aangelegenheid, hetgeen is geschied door wijziging te brengen in de ter zake bestaande bepalingen.

Opgaaf gevraagd. Ter voldoening aan den kenbaar gemaakten wensch, wordt hier verstrekt het navolgende overzicht van de aantallen deelnemers van het leger hier te lande aan de toelatingsexamens voor de Hoogere Krijgsschool in de laatste tien jaren.

J A A R.	Krijgsk. studiën.		Intendance-studiën.		
	aantal opengestelde plaatsen.	aantal deelnemers aan het examen.	aantal opengestelde plaatsen.	aantal deelnemers aan het examen.	waarvan beboorend tot de militaire administratie.
1897	10	16	3	—	—
1898	10	15	3	3	1
1899	10	15	3	—	—
1900	10	17	3	3	2
1901	10	13	3	4	4
1902	10	10	3	4	4
1903	10	15	3	2	2
1904	10	11	3	2	1
1905	10	10	3	4	4
1906	10	10	3	3	1

Gebouwen der Hoogere Krijgsschool. Art. 96. De hierbedoelde som van f 982 „voor diverse uitgaven” is vermoedelijk samengesteld uit de verschillen tusschen de (hoogere) „raming voor 1907” en „toegestaan voor 1906” van de navolgende posten:

1°. Reiskosten voor leeraren in Indologische vakken naar 's Gravenhage en terug	f 141,50
2°. Reis- en verblijfkosten voor het bezichtigen van fabrieken van verduurzaamde levensmiddelen (leger in Nederlandsch-Indië)	„ 250,00
3°. Onderhoud en herstelling van het gebouw	„ 20,00
4°. Onderhoud van meubelen, brandstoffen, boeken, lokaal-, schrijf- en andere behoeften, enz.	„ 132,50
5°. Fourage voor de paarden van den directeur, van 4 officieren-leeraren en van 2 officieren-leerlingen	„ 438,00
Totaal	f 982,00

Vorenbedoelde hoogere ramingen worden hieronder, voor zooveel noodig, nader toegelicht.

Het verschil (hoogere raming), onder 1°. bedoeld, vindt zijn grond in de omstandigheid, dat de hoogleeraar in het Staats- en administratief recht van Nederlandsch-Indië, mr. J. DE LOUWER, voor het geven van zijne colleges uit Utrecht moet overkomen, terwijl zijn voorganger te 's Gravenhage woonde.

De hoogere raming, bedoeld onder 2°, vloeit voort uit den wensch van de regering van Nederlandsch-Indië, om het van regeeringswege in de conservatiefabriek te *Poerworedjo* uit te oefenen toezicht, te doen houden door ter zake beter onderlegde intendance-officieren.

Ter tegemoetkoming aan dien wensch werden maatregelen getroffen, die er toe zullen bijdragen, dat de kennis van het verduurzamen van levensmiddelen van de officieren van het Nederlandsch-Indische leger, leerlingen van de Hoogere Krijgsschool, die de studiën voor den intendance-dienst volgen, tot een hooger peil wordt opgevoerd.

De hoogere raming, bedoeld onder 4°, houdt verband met de meerdere kosten voor brandstoffen, onderhoud van lokalen, enz., als een gevolg van de in den afgelopen zomer tot stand gebrachte uitbreiding van het gebouw.

Voor de hoogere raming, bedoeld onder 5°, zij korthedshalve beleefdelyk verwezen naar hetgeen hiervóór werd vermeld onder „Aanschaffing en onderhoud van paarden”.

Militaire Academie. Artt. 97 en 98. Het zoeken naar bezuiniging ten koste van de *voeding* der cadetten moet worden ontraden.

De voeding kostte per cadet en per dag gedurende het cursusjaar 1905/1906 f 0,6405.

Stelt men hiertegenover, dat de voeding van een adelborst, gedurende zijn verblijf aan het instituut, blykens art. 36 van het VIde hoofdstuk der Staatsbegrooting 1907, f 0,75 per dag kost en dat in het jaar 1828 de voedingskosten voor een cadet per dag reeds werden getaxeerd op f 0,645, dan zal niet kunnen worden ontkend, dat (waar ook op dit gebied vele artikelen dunder zijn dan vroeger) gestreefd wordt naar beperking van uitgaven voor de voeding.

Hoewel de voeding aan de Academie goed is, is weelde uitgesloten.

Omtrent het heffen van eene progressieve bijdrage van de ouders, wordt volkomen gedeeld in de meening van de leden, die dit als een onrechtvaardig stelsel kenschetsen.

Wat het gevraagde in de 4de en 5de zinsnede betreft, zij aangeteekend, dat alle, voor eene juiste beoordeeling van de kosten der Koninklijke Militaire Academie, noodige cijfers in de ontwerp-begrooting voorkomen. De post ad f 12 000 in het Voorloopig Verslag genoemd, is eene soortgelijke als de acht andere, die op bladz. 170 van den uitgewerkten en toelichtenden staat der begrooting onder denzelfden titel worden genoemd. Op die bladzijde staat aangegeven, dat het totaal der kosten voor de Koninklijke Militaire Academie, in art. 89 omschreven, f 152 940 bedraagt, voor wat het aandeel van het Departement van Oorlog betreft.

Eenzoo is ook bij de tegenwoordige inrichting der begrooting na te gaan, hoeveel het totaal der kosten voor de Koninklijke Militaire Academie bedraagt. Immers op bladz. 164 vindt men als totaalbedrag voor art. 97 f 197 180 en op bladz. 168 als totaal voor art. 98 f 285 000, te zamen dus f 482 180.

Op de bladzijden 164 en 170 vindt men eveneens uitgetrokken, voor welke sommen door het Departement van Koloniën in de kosten der Academie

wordt bijgedragen (respectievelijk f 91.364 en f 132.060), totaal alzoo f 223.424 van het geheele bedrag ad f 482.180.

Nadere inlichting gevraagd. Art. 98. Voor de fourage van de officierspaarden is, met afwijking van hetgeen te dien opzichte in vorige jaren is geschied, als grondslag genomen de gemiddelde rationsprijs van de fourage voor de paarden van de officieren bij staven van het leger en bij onbereden korpsen in alle garnizoensplaatsen, op art. 50 uitgetrokken.

Evenals laatstbedoelde officieren ontvangen de officieren bij de Koninklijke Militaire Academie in stede van fourage in natura, de vergoeding voor fourage, welke voor de onderscheidene garnizoensplaatsen, waar de officieren verblijven, verschillend is, doch gemiddeld 68 cent bedraagt. Bij de vaststelling van dit bedrag is rekening gehouden met de omstandigheid, dat in plaatsen, waar de eigenaars der paarden verplicht zijn voor eigen rekening in de geneeskundige verzorging van hunne paarden te voorzien, de toegekende vergoeding met een daarvoor vastgesteld bedrag wordt verhoogd.

Voor de cavaleriepaarden bij de Koninklijke Militaire Academie is aangenomen de gemiddelde rationsprijs op art. 50 voor de paarden bij de korpsen der cavalerie uitgetrokken.

Het bedrag van 60 cent, op art. 50 uitgetrokken voor „overige officierspaarden”, is de middenprijs van de rations fourage, verstrekt aan de paarden van de officieren der bereden artillerie, voor welke het vastgestelde ration iets lager is dan voor de troepenpaarden.

Ter nadere toelichting van het gevraagde in de laatste zinsnede zij hier het volgende medegedeeld.

Krachtens artikel 10 van het Reglement voor de Koninklijke Militaire Academie worden door de cadetten dier inrichting, na afgelegd eindexamen, verschillende praktische oefeningen bijgewoond en verdedigingswerken bezichtigd. Ten einde ook in dit opzicht de uitgaven te verminderen werden de zoogenaamde oefeningsreizen zooveel mogelijk beperkt voor wat betreft: het bijwonen van oefeningen der pontonniers; van de rijdende artillerie; van schietoefeningen te Oldebroek; het bezichtigen van verdedigingswerken; van de havenwerken te Rotterdam; van de marinewerf te Amsterdam enz.

De vermindering van f 2500 houdt hiermede verband, zoomede het — sedert losgelaten — voornemen, om in den vervolge het toelichtingsexamen tot de Koninklijke Militaire Academie uitsluitend schriftelijk te doen afnemen, zooals dit jaar bij wijze van proef heeft plaats gehad. Sedert de indiening van de onderwerpelijke ontwerp-begroting werd door den ondergeteekende kennis genomen van de bezwaren, verbonden aan het uitsluitend schriftelijk afnemen van het hier bedoelde examen, zoodat hij, ter tegemoetkoming aan deze bezwaren, heeft gemeend te moeten terugkeeren tot het weder schriftelijk en mondeling doen afnemen van vorenvermeld toelatingsexamen, echter met zoodanige beperking van den duur, als met behoud van de deugdelijkheid van het toelatingsexamen vereenigbaar is te achten. Hij vertrouwt, dat de kosten daardoor niet belangrijk zullen stijgen.

Cadettenschool. Artt. 99 en 100. Aangezien niet vermeld wordt, in welk opzicht de geest van de cadetten aan de Cadettenschool veel te wenschen overlaat, kan bij deze opmerking slechts worden aangeteekend, dat van een slechten geest niet is gebleken; evenmin kan met voldoende grond worden gezegd, dat aan die inrichting ergerlijke toestanden schijnen te bestaan.

Waar is, dat, vooral in het 1ste kwartaal van het afgeloopen leerjaar 1905/1906, vele en soms zware straffen zijn opgelegd moeten worden, doch aan inrichtingen van militair onderwijs, als een Cadettenschool, waar jongelieden van 15- tot en met 21-jarigen leeftijd worden samengebracht om te worden opgevoed en te worden gewend aan militaire orde en tucht, is het onvermijdelijk, dat straffen worden opgelegd, en kunnen zeer toevallige omstandigheden oorzaak wezen, dat verscheidene cadetten te gelijk voor een zelfde overtreding gestraft moeten worden.

Bij vele karakters kan men met oordeelkundige leiding, door zachtheid, vermaningen en ernstige berispingen de militaire orde en tucht inprenten, maar bij vele anderen baat dit niet, en is het opleggen van ernstige straffen, bij enkelen van zware straffen, noodzakelijk. Onder de cadetten toch die hier

jaarlijks aankomen bevinden zich jongelieden, die, door de wijze waarop zij zijn opgevoed, zich eigenschappen, neigingen en gewoonten hebben eigen gemaakt, welke in botsing komen met de orde en de tucht, welke aan eene militaire inrichting behooren te heerschen, en de ondervinding heeft geleerd, dat, om dergelijke karakters de eigenschappen van gehoorzaamheid, plicht, orde, tucht en discipline te leeren, ernstige en soms zware correctiën noodig kunnen zijn.

In het afgelopen leerjaar werden de navolgende straffen opgelegd.

Eerste studiejaar (71 cadetten):

8 dagen inhouding van Kerstvacantie, wegens gebrek aan vlijt bij de studie aan 3 cadetten;

24 dagen inhouding van Paaschvacantie, wegens gebrek aan vlijt bij de studie aan 8 cadetten.

6 dagen arrest in de provoost in 2 straffen, beide wegens insubordinair gedrag tegen een onderofficier;

101 dagen arrest in de politiekamer in 31 straffen wegens:

het losschroeven van raamstukken op de slaapzaal, en zodoende te trachten door uitklimming die zaal te verlaten 2 straffen,

het luidruchtig terugkeeren in het gebouw na een feestje..... 1 straf,

het herhaaldelijk plegen van lichte overtredingen van huishoudelijke aard..... 2 straffen,

hinderlijk gedrag in de les..... 3 "

ongepast gedrag tegen een burgerleeraar..... 7 "

ongepast gedrag tegen een onderofficier..... 3 "

ongepast gedrag tegen een onderofficier, waarbij het bezigen van vloekwoorden..... 2 "

studeeren op de slaapzaal bij kaarslicht..... 5 "

rooken op de slaapzaal des nachts..... 1 straf,

uitgaan onder straf zijnde..... 1 "

het in bezit hebben van verboden voorwerpen..... 2 straffen,

uitklimmen..... 2 "

221 dagen arrest in een leerzaal in 107 straffen, waarvan voor:

rooken op verboden plaatsen..... 11 maal,

hinderlijk, onrustig of ongepast gedrag in lessen..... 16 "

hinderlijk gedrag in eigen oefeningen..... 12 "

verboden lectuur in eigen oefeningen..... 2 "

onvoldoenden ijver bij de studie..... 33 "

het in bezit hebben van verboden lectuur..... 10 "

herhaalde lichte overtredingen (zooals het in bezit hebben van meer sigaretten dan is toegestaan, het niet in orde zijn van kledingkasten, het niet gesloten zijn van kleeding- en boekenkasten,

het te laat terugkeeren van avondbezoek, het laten slingeren van geld of voorwerpen van waarde)..... 14 "

het trachten zich te onttrekken aan eene eigen oefening..... 1 "

bij schriftelijk werk gebruik gemaakt van ongeoorloofde middelen..... 6 "

slapen in de les..... 2 "

Tweede studiejaar (57 cadetten):

6 dagen inhouding van Kerstvacantie wegens gebrek aan vlijt bij de studie aan 2 cadetten;

gemis van de Paaschvacantie aan 2 cadetten, n.l. aan een cadet wegens achterlijkheid in studie en gebrek aan vlijt en aan 1 cadet wegens indisciplinair gedrag tegen een onderofficier.

71 dagen arrest in de provoost in 26 straffen wegens:

het 's nachts op de slaapzaal braden en bakken van eetwaren op een petroleumstel..... 6 straffen,

ongepast optreden tegenover nieuw aangekomen cadetten..... 2 "

ongepast gedrag of weerspannigheid tegenover een burgerleeraar of ordeverstoring in de les..... 6 "

indisciplinair gedrag tegenover onderofficieren..... 2 "

na het avondappèl op de slaapzaal afsteken van vuurwerk	1	straf,
on gevoeligheid voor vermaningen en lichtere straffen	1	"
het betreden van een ziekenzaal, ten einde aldaar een verpleegd cadet te bezoeken, niettegenstaande hun dat bepaald verboden was	2	straffen,
des nachts rooken in bed	1	straf,
bij herhaling bij kaarslicht studeeren op de slaapzaal	1	"
het gebruiken van sterken drank boven een verboden café	2	straffen,
het brengen op het terrein van de Cadettenschool van een vrouwelijke persoon, die aldaar niet mocht worden toegelaten	2	"

247 dagen arrest in de politiekamer in 71 straffen, wegens:		
ongepast of ongeregeld gedrag in lessen, hoofdzakelijk bij burgerleeraren	20	"
overtredingen van eenigszins meer ernstigen aard van bepalingen van huishoudelijken dienst	5	"
het zich bevinden buiten de slaapzaal of slaapzaalafdeeling des nachts	3	"
het des nachts licht opsteken op de slaapzaal	2	"
onheusch gedrag tegenover nieuw aangekomen cadetten, z.g. baren	1	straf,
het in bezit hebben of gebruiken van voorwerpen op de slaapzaal, welke brandgevaar kunnen veroorzaken	6	straffen,
indisciplinair gedrag tegenover een onderofficier	6	"
ongepast gedrag tegen een officier	1	straf,
studeeren bij kaarslicht op de slaapzaal	7	straffen,
het zich ophouden op zalen of plaatsen in de Cadettenschool des nachts, waartoe de toegang verboden is	5	"
slordigheid	1	straf,
te laat terugkeeren van verlof	1	"
gebruik van sterken drank buiten de Cadettenschool	1	"
zich onttrekken aan eene eigen oefening	1	"
ongezeggelijk gedrag	2	straffen,
tegenspreken	1	straf,
misleiding	1	"
ordeverstoring of slecht exerceeren bij eene practische oefening	4	straffen,
uitklimmen	2	"
onordelijk gedrag in de kerk	1	straf,

204 dagen arrest in een der leerzalen in 119 straffen en wel voor:		
rooken op verboden plaatsen	22	maal,
achterlijkheid of gebrek aan vlijt bij de studie	30	"
het in bezit hebben van verboden lectuur	6	"
onordelijkheid of onrustig gedrag in de les, slapen of onoplettendheid en praten in de les	36	"
zonder vergunning uitgaan	3	"
ongepast gedrag tegen een onderofficier	2	"
hinderlijk gedrag of slapen in eene eigen oefening	8	"
in de les zich met ander werk bezighouden	3	"
in het bezit zijn van schriftelijke aantekeningen of het gebruik van ongeoorloofde middelen tijdens schriftelijk werk	5	"
luidruchtig gedrag in de cantine met nieuw aangekomen cadetten	1	"
mankeeren	1	"
verzuim	1	"
weinig ijver bij practische oefeningen	1	"

Voor kleinere tekortkomingen en geringere overtredingen, voor zoover deze niet werden afgedaan met vermaningen, werd voor de overtreders de vergunning om, hetzij des avonds op werkdagen eenige uren, hetzij des Zondags na kerktijd, de stad in te gaan, ingetrokken.

Ten aanzien van de straf van politiekamer en kamerarrest moge worden opgemerkt, dat uit de opgave van het aantal dagen ten onrechte zou worden afgeleid, dat de gestraften geheele dagen in arrest zouden hebben doorgebracht. Het arrest bepaalt zich uitsluitend tot die gedeelten respectievelijk van het etmaal of van den dag, waarop de gestrafte geen dienst had.

Intusschen zijn, vóór den aanvang van het cursusjaar 1906/1907, aan de ter zake betrokken autoriteiten bevelen gegeven, die, naar de ondergeteekende vertrouwt, er toe zullen bijdragen om het opleggen van zware straffen te beperken.

Tot de opheffing van de Cadettenschool kan eerst worden besloten, indien zekerheid bestaat, dat de aanvulling van de officierskorpsen van het Nederlandsche en het Nederlandsch-Indische leger, ook na die opheffing, volkomen gewaarborgd is; de vigeerende wet op het militair onderwijs biedt dien waarborg niet.

Hoofdcursus. Art. 101. Naar aanleiding van eene door den inspecteur van het militair onderwijs in het najaar van 1905 over den hoofdcursus gehouden inspectie, werd de aandacht van den ondergeteekende gevestigd o.m. op de omstandigheid, dat het hoofdcursusgebouw feitelijk geen voldoende ruimte biedt voor de pl. m. 127 leerlingen, die aldaar toenmaals waren ondergebracht, zijnde dat gebouw indertijd bestemd voor pl. m. 100 leerlingen.

In aansluiting hiermede werd hem door dien opperofficier in overweging gegeven, over te gaan tot uitbreiding van bedoeld gebouw.

Rekening houdende met de omstandigheid, dat het groot incompleet aan officieren van het wapen der infanterie indertijd aanleiding heeft gegeven tot de buitengewone opvoering van het aantal leerlingen van den hoofdcursus, en tevens rekening houdende met het gestelde in art. 6 onder c der Wet op het militair onderwijs, enz., kon door hem op het voorstel tot uitbreiding van bedoeld gebouw, mede gelet op de daaraan verbonden belangrijke kosten, niet worden ingegaan, doch werd er door hem de voorkeur aan gegeven, het aantal tot den hoofdcursus toe te laten onderofficieren in de eerstvolgende jaren te beperken, totdat het aantal leerlingen tot pl. m. 100 zal zijn teruggebracht.

Het incompleet aan luitenants der infanterie behoeft geen bepaalde zorg te verwekken; dit incompleet bedroeg toch op 1 November jl. 35, terwijl in den loop van het jaar 1907 pl.m. 70 jongelieden voor eene benoeming tot officier der infanterie bij het leger hier te lande in aanmerking zullen kunnen worden gebracht.

Nog zij vermeld, dat dit jaar tot den hoofdcursus werden toegelaten een grooter aantal onderofficieren, bestemd om te worden opgeleid tot officier der infanterie, dan krachtens vorenvermeld wetsartikel als normaal wordt aangegeven. Voor de Koninklijke Militaire Academie werden dit jaar opgesteld 57 plaatsen voor jongelieden, bestemd om te worden opgeleid tot officier der infanterie en aan den hoofdcursus 32 plaatsen voor onderofficieren met overeenkomstige bestemming; rekening houdende met het wettelijk maximum, in normale omstandigheden, zou het aantal voor den hoofdcursus open te stellen plaatsen niet meer dan 29 hebben mogen bedragen, in plaats van 32.

Bij de herziening van de vigeerende wet op het militair onderwijs zullen o.m. maatregelen zijn te overwegen die er toe zullen leiden, dat de algemeene ontwikkeling van de leerlingen van de cursussen en den hoofdcursus in betere verhouding zal komen tot den leeftijd der leerlingen van die inrichtingen; in welk opzicht, naar de meening van den ondergeteekende, verbetering gewenscht is.

Normaal-Schietschool. Art. 103. In verband met het nopens deze inrichting gestelde in de Memorie van Antwoord betreffende het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegroting voor de dienstjaren 1905 en 1906 (resp. bladz. 71 en 75), meent de ondergeteekende te kunnen volstaan met te zeggen, dat er voor het tegenwoordige geen termen zijn tot het brengen van vereenvoudiging in de inrichting der bedoelde school, o.a. door die terug te brengen tot eene commissie van proefneming alleen, aangezien dan een voornaam doel, waartoe de normaal-schietschool thans dient, n.l. het vormen van vuurleiders en van onderwijzers in het schieten en in de gymnastiek en het schermen, zou komen te vervallen.

XIVDE AFDEELING.

Verbetering van positie. Art. 105. De ondergeteekende betuigt zijn dank aan de leden, die deden blijken van hunne ingenomenheid met den maatregel tot

verbetering van het burgerlijk personeel bij de centrale magazijnen van kleding en uitrusting.

Door dien maatregel wordt uitvoering gegeven aan hetgeen in deze door zijnen ambtsvoorganger was voorbereid en toegezegd. Hoewel van de noodzakelijkheid van den maatregel reeds ten vorigen jare doordrongen, heeft de ondergeteekende gemeend, wegens de daaraan verbonden verhooging van uitgaven, met de uitvoering tot 1907 te moeten wachten.

De hulpschrijvers genieten thans een daggeld van hoogstens f2,50, overeenkomende met een bezoldiging van f785 's jaars.

De schrijvers 2de klasse genieten, als burgerlijke ambtenaren, een jaarlijksch traktement, hetwelk bedraagt voor Amsterdam f900, voor Delft en Woerden f800.

Bij het tot stand komen van de voorgenomen verbetering van daggelden en traktementen bedragen de daggelden van de hulpschrijvers hoogstens:

te Amsterdam f2,85, maakt f895 's jaars;

te Delft en Woerden f2,75, maakt f864 's jaars;

en de traktementen van de schrijvers 2de klasse:

te Amsterdam f1000 's jaars en te Delft en Woerden f900 's jaars.

Velduitrusting voor de landweer. Art. 107. De hierbedoelde voorwerpen van velduitrusting zijn: kookketels met ijzeren haken, ophangijzers, opscheplepels, distributielepels, hakmessen, vleeschborden, vleeschmessen, vleeschvorken en kokspakken.

Miliciens voor bakkersdiensten. Art. 108. In verband met de omtrent het gebruik van miliciens als bakkers gemaakte opmerkingen, zij er op gewezen, dat bij de compagnie administratie-troepen miliciens zijn ingedeeld, die de vereischte bekwaamheid als bakker bezitten, en dat, in oorlogstijd, militaire bakkers benoodigd zijn voor de verplegingsafdeelingen van het veldleger, alsmede voor de liniën en stellingen.

Door verder in vreedetijd miliciens te bezigen, als hierbedoeld, ontvangen zij eene opleiding voor hunne oorlogstaak en voorkomt men, zooveel mogelijk, het telkenmale voor zeer korten tijd in dienst stellen van burgerpersoneel.

Administrateurs. Artt. 109 en 110. De onbillijkheid, waarop te dezer plaatse in het Voorloopig Verslag gewezen wordt, kan niet worden ingezien.

Bij Koninklijk besluit zijn vastgesteld de rangen, waarmede de administrateurs van de militaire verplegingsinrichtingen zijn gelijkgesteld, nl.:

met den rang van *adjutant-onderofficier*, de administrateurs van de militaire magazijnen van levensmiddelen 1ste klasse, van de militaire slachterijen 1ste klasse, van de militaire bakkerijen 1ste en 2de klasse en van de kleding- en de nachtlegermagazijnen 1ste en 2de klasse;

met den rang van *sergeant-majoor*, de administrateurs van de militaire magazijnen van levensmiddelen 2de klasse, van de militaire slachterijen 2de en 3de klasse, van de militaire bakkerijen 3de klasse en van de kleding- en de nachtlegermagazijnen 3de klasse.

Het ligt voor de hand, dat de bedoelde klasse-indeeling niet eene toevallige is. Zij houdt verband met den omvang van den arbeid, welke in die inrichtingen te doen valt, en met de sterkte van de troependeelen, welke uit die inrichtingen worden voorzien. Van die klasse-indeeling afhankelijk is de rang, dien de administrateur bekleedt. Een verkeerd beginsel zou het wezen, de klasse van eene verplegingsinrichting afhankelijk te maken van den rang, welken haar administrateur bekleedt. Een gepensionneerd onderofficier, die naar eene plaatsing als administrateur dingt, weet vooraf, welken rang hij als zoodanig hebben zal, en aangenomen moet worden, dat hij plaatsing in dien rang begeert. Zou die plaatsing medebrengen, dat hij, overeenkomstig zijn wensch, in rang terugging en wordt hem alsdan zijn vroegere effectieve rang als titulair gelaten, dan is het *niet* onbillijk — waar volgens de Pensioenwet titulaire rangen voor de pensioensberekening te recht niet in aanmerking komen — dat hij in dien lageren rang het maximum-pensioen van zijn vroegeren hooger rang, (zoo hij dat maximum nog niet heeft) niet bereiken kan. De wet waarborgt hem, dat hij, opnieuw gepensionneerd wordende, in pensioen niet achteruitgaat, terwijl hij overigens, bij verplaatsing naar eene hoogere klasse van verplegingsinrichting, en dus bij verhooging ook in rang, het aan dien hooger rang verbonden pensioen kan deelachtig worden.

- Door den ondergeteekende wordt gedeeld in de meening, dat de toelagen van verschillende der hierbedoelde administrateurs voor verhooging behooren in aanmerking te komen. In verband daarmee is door hem, zooals uit de Memorie van Toelichting blijkt, op de artt. 109 en 110 een hooger bedrag daarvoor uitgetrokken.

Aandrang tot zuinigheid. Art. 109. Te Ede is nog geen magazijn voor de verplegingsinrichting gebouwd, doch zijn als zoodanig verschillende lokalen in de kazernes in gebruik, zoodat van het aanwijzen van eene woning voor den administrateur in het magazijn thans geen sprake kan zijn.

Te Gouda heeft de administrateur zijne woning in het magazijn moeten ontruimen, omdat daarover moest worden beschikt voor het opleggen van wapenen en goederen. Die wapenen en goederen konden niet langer in de kazerne geborgen worden, omdat over de daartoe gebezigde ruimte beschikt moest worden voor troepenlogies, met het oog op de grootere sterkte van de lichten van de militie.

XVde AFDEELING.

Snelvuurgeschut. De bewering van enkele leden, dat het snelvuurgeschut hier en daar niet aan de noodzakelijk te stellen eischen voldoet, is niet in overeenstemming met het oordeel van de artillerieoverheid.

Volgens deze hebben de in den afgelopen zomer gehouden oefeningen, waarbij door drie korpsen van het nieuwe materieel gebruik werd gemaakt, de deugdelijkheid daarvan alleszins aangetoond. Slechts gebreken van geringe beteekenis, zooals andere leden de medegedeelde onvolkomenheden qualificeerden, kwamen voor. Die gebreken zullen verholpen worden.

De op de levering toezicht houdende officier heeft niet alleen de eerste, maar ook alle volgende partijen nagegaan. Garantiebepalingen worden in overeenkomsten nopens geschutleveringen niet opgenomen; de vereischte zekerheid ten aanzien van de deugdelijkheid van het geleverde wordt bij de uitvoering van die overeenkomsten verkregen door doelmatige keuringen.

Aan de leden die ingelicht waren dat de buizen niet voldoen, hetgeen hem ernstiger voorkwam, zij medegedeeld, dat o. a. de bij de korpsen in het afgelopen jaar geconstateerde schietuitkomsten het tegendeel hebben aangetoond. Immers bij 1635 goed waargenomen schoten uit het nieuwe veldgeschut zijn slechts 7 projectielen niet of ontijdig gesprongen. Bij 1200 andere schoten zijn, gedurende ongunstig weder, slechts 6 projectielen als niet gesprongen aangeteekend; de mogelijkheid is echter niet uitgesloten, dat ook de buizen van deze projectielen goed gefunctionneerd hebben.

Voorts is uit de van de uitwerkingsvuren gemaakte verzamelstaten overtuigend gebleken, dat, bij eene goede vuurregeling, van het nieuwe kanon groote uitkomsten kunnen worden verwacht.

Artillerie-inrichtingen. Artt. 113 en 114. Eerst nadat de commissie in zake de artillerie-inrichtingen haar verslag zal hebben uitgebracht, en hare voorstellen zijn overwogen, zal het mogelijk zijn, mede te deelen, welke de plannen van den ondergeteekende ten opzichte van die inrichtingen zijn.

In verband hiermede meent hij zich te moeten onthouden, een oordeel uit te spreken omtrent verschillende vraagpunten als: opheffing van constructiewerkplaatsen, onmisbaarheid van eigen inrichtingen, stelsel van aanbesteding, uitbreiding van het burgerlijk element onder het leidend personeel aan de artillerie-inrichtingen, uitgifte van werk aan particulieren met bepalingen ten aanzien van arbeidsduur en loon, verbeteringen in de arbeidsvoorwaarden der werklieden e.d.

Voor zooveel mogelijk zal het personeel der artillerie-inrichtingen geleidelijk worden ingekrompen door niet-aanvulling van de plaatsen, opgevallen door pensionneering, ontslag op verzoek en dergelijke.

Bij het verstrekken van goederen bestaat het streven, deze te doen leveren tot den laagsten prijs, hetzij door de artillerie-inrichtingen, door hare bijzondere werktuigen beter ingericht voor de vervaardiging van voorwerpen, uitsluitend voor het leger bestemd, dan wel door de particuliere industrie, waar de fabricage in het groot den prijs, met inbegrip van de te maken winst, lager doet zijn dan bij de Rijksinrichtingen mogelijk zou wezen. Dat in dit geval groote partijen goederen zouden moeten worden afgekeurd, is onjuist.

In de constructie-werkplaatsen hebben geene werkzaamheden plaats gehad ten behoeve van uitbesteed werk.

Bij eene herziening van de salarisregeling zijn zoowel het administratieve als het technische ambtenarspersoneel betrokken. Bij invoering van de ontworpen regeling zou het bedrag van art. 113 met pl. m. f 10 500 moeten zijn verhoogd, waartoe de ondergeteekende geen vrijheid heeft kunnen vinden, aangezien ditmaal andere categorieën van landsdienaren, die eerder voor lotsverbetering in aanmerking komen, voor hogere belooning zijn uitgetrokken. Voorts zij nog medegedeeld, dat wordt nagegaan, in hoeverre aanvulling van vacatures in ambtenaarsbetrekkingen achterwege kan blijven door de werkzaamheden op eene andere wijze te regelen, ten einde de meerdere uitgaven, aan de toekomstige salarisregeling verbonden, zoo gering mogelijk te doen zijn.

Dat de bestaande traktementsregeling gebreken heeft, is o.m. gebleken in het Voorloopig Verslag aangehaalde geval.

De hierbedoelde onderopzichter der instrumentmakers en metaaldraaiers toch kwam, op grond van billijkheidsredenen, in aanmerking voor eene verhooging van inkomsten van f150. Daar hij, wat zijne werkzaamheden betreft, aan geen anderen ambtenaar ondergeschikt is, bestond tegen het toekennen van den titel van opzichter geen bezwaar.

Bij de invoering der nieuwe traktementsregeling zal het stelsel van toelagen, verbonden aan sommige rangen, worden verlaten.

De inlichtingen, ingewonnen met betrekking tot de invoering van den achturigen werkdag en de daarbij verkregen resultaten, laten zich, blijkens rapporten, ontvangen door tusschenkomst van het Departement van Buitenlandsche Zaken, in hoofdzaak samenvatten als volgt: Voor het *machinale* bedrijf is de vermindering in productie nagenoeg recht evenredig met de vermindering in werktijd; voor de bedrijven, waarbij het *handwerk* eene groote rol speelt, vermindert de productie eveneens — hoewel niet in gelijke mate — bij verkorting van den werktijd. Bij behoud van hetzelfde tijddoon zal derhalve vermindering van arbeidsduur stijging der productiekosten ten gevolge hebben.

Door de artillerie-inrichtingen wordt jaarlijks voor een groot bedrag aan benoedigheden ten behoeve van den Indischen dienst verstrekt en bedroeg dit over het jaar 1905 circa f375 000, loopende over een zeer groot aantal soorten van goederen, waaronder hoofdzakelijk bestanddeelen voor geweer- en geschutmunitieën, wapenen en onderdeelen daarvan, afstandmeters en richtmiddelen.

Verhoging van een artikel. Art. 114. Zooals bij de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag betreffende het wetsontwerp tot verhoging en wijziging van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1906 (Gedrukte Stukken, 1906—1907, 43, n°. 6) is medegedeeld, is het niet mogelijk, het inhalen van de onstane vertraging in den aanmaak van minutievoertuigen geheel te brengen ten laste van het dienstjaar 1906 en zal die aanmaak eerst in het jaar 1907 kunnen worden voltooid. Tot laatstvermeld doel is alsnog de beschikbaarstelling noodig van eene som van f55 000 bestemd voor het doen verrichten van werk door particulieren buiten de Rijksinrichtingen. In verband hiermede wordt, bij de Nota van Wijzigingen, welke bij deze Memorie is gevoegd, voorgesteld art. 114 met genoemd bedrag te verhoogen.

De ondergeteekende stelt er prijs op, bij deze aanvraag al dadelijk te doen uitkomen, dat bij het toestaan van vermelde som niet zal worden overschreden het totaal bedrag van f6 934 900, dat bij de onderscheidene verhoogingswetten ten behoeve van de aanschaffing van snelvuurveldmateriael werd beschikbaar gesteld; immers van dat totale bedrag is op de dienstjaren 1903—1905 eene som van ruim f98 000 ongebruikt gebleven.

Mindere aanmaak van patronen. Art. 118. Bij de raming voor 1906 moest rekening worden gehouden met de mogelijkheid, dat in dat jaar eene grootere hoeveelheid grondstoffen in bewerking zou worden genomen dan in 1905 het geval was. Van het op de begroting voor het loopende dienstjaar voorkomende bedrag zal evenwel eene niet onbelangrijke som overblijven.

Voor de tegenwoordige sterkte van de landmacht is de thans aanwezige munitievoorraad voldoende.

Vuistvuurwapenen. Art. 121. De ondergeteekende is gaarne bereid, de door verschillende leden gewenschte meerdere toelichting te verschaffen. Zooals te recht wordt opgemerkt, is door hem ten vorigen jare tijdens de behandeling der begrooting in de Kamer een post van gelijke omschrijving, bestemd voor den aankoop van vuistvuurwapenen, teruggenomen.

Bij de toen toegezegde nadere overweging is ook de totale behoefte aan vuistvuurwapenen nader aan een onderzoek onderworpen. Daarbij is gebleken, dat ter aanvulling van het incompleet aanschaffing van 3700 van die wapenen in de naaste toekomst onvermijdelijk is ter bewapening van *niet*-geweerdragenden, niet alleen met het oog op handgemeen, doch ook omdat zich bij ontmoetingen, bij verkenningen, bij het doorzoeken van huizen enz., gevallen kunnen voordoen, waarin een vuistvuurwapen tot zelfverdediging noodzakelijk is.

De kosten daarvoor bedragen f 130 000, zoodat de bij dit artikel aangevraagde som van f 40 000 daartoe als een eerste termijn is te beschouwen.

Wat betreft de quaestie: „revolvers of pistolen?” zij opgemerkt, dat de ondergeteekende, afgescheiden daarvan het z. i. niet te verdedigen zou zijn, wanneer men thans nog tot de aanschaffing van een verouderd stelsel van vuistvuurwapenen overging, feitelijk in de onmogelijkheid verkeert revolvers door de particuliere industrie te doen leveren. Wat is namelijk voorgevallen? Onmiddellijk na de vergadering van den 21sten December 1905 is aan een reeds ten laste van het dienstjaar 1905 nopens de levering van Parabellum-pistolen gesloten contract de goedkeuring onthouden, en zijn — omdat het tekort aan vuistvuurwapenen noopte tot voorziening, zij het dan ook op minder gewenschte wijze — met twee ter goeder naam bekend staande Nederlandsche wapenhandelaars overeenkomsten aangegaan nopens de levering van revolvers van het bestaande model. Deze firma's zijn onderscheidenlijk in September en in November jl., op haar verzoek, van hare verplichtingen ontslagen, nadat gebleken was, dat zij in de onmogelijkheid verkeerden daaraan te voldoen. Het was niet gelukt, de buitenlandsche wapenindustrie tegen billijke vergoeding voor onze verouderde revolvers te interesseeren, noch om een voldoende aantal bekwame werklieden, voor den aanmaak van die wapenen hier te lande, in dienst te nemen. De ondergeteekende vermeent dan ook, geene wijziging te moeten brengen in zijn ten vorigen jare toegelicht voornemen, om pistolen van het stelsel-Parabellum te doen bestellen.

Dat stelsel voldoet aan de hoogste eischen die voor het tegenwoordige aan vuistvuurwapenen worden gesteld.

Lichter dan de revolver, bestaat het — op enkele uitzonderingen na — uit sterke deelen, terwijl de wijge minder sterke zóódanig zijn geplaatst, dat zij door den gebruiker nimmer behoeven te worden uitgenomen en dus niet aan beschadiging blootstaan.

Het uiteen nemen en in elkaar zetten van het wapen, voor zoover de gebruiker zulks behoort te doen, is zeer eenvoudig, kan zelfs zonder schroevendraaier geschieden. Ook het onderhoud is zeer gemakkelijk, omdat bij het schieten nagenoeg geen vuil in het wapen achterblijft.

Het gevaar, dat geladen vuurwapenen in het algemeen kunnen opleveren, is bij het Parabellum-pistool tot een minimum teruggebracht.

Wanneer de met 8 patronen gevulde houder in het wapen is geplaatst, moet, om eene patroon in de kamer van den loop te schuiven, het sluitstuk achteruit gehaald en daarna losgelaten worden. Is zulks geschied, m. a. w. is het wapen geladen, dan is dit duidelijk waarneembaar, doordat een gedeelte van den patroontrekker, waarop het woord „geladen” is gegraveerd, zichtbaar wordt. Alsdan wordt het ontijdig afgaan van het schot voorkomen door twee veiligheidsinrichtingen.

Eerste veiligheidsinrichting. Door een enkelen ruk aan den trekker gaat het schot niet af. Dit geschiedt eerst na een, aan dezen ruk voorafgaanden, druk op het drukvlak, aangebracht in de greep.

Tweede veiligheidsinrichting. Het indrukken van het drukvlak kan worden belet door een rustpal, waardoor de werking van de trekkerinrichting — en daarmede het afgeven van een schot — onmogelijk wordt gemaakt.

Wordt door het omvatten van de greep de drukplaat ingedrukt, dan zal, door een ruk aan den trekker, één, maar ook niet meer dan één, schot afgaan, en wordt dit dadelijk automatisch opnieuw geladen. Tot het afgeven

van een volgend schot is het noodzakelijk, dat de trekker wordt losgelaten, waarna opnieuw kan worden afgetrokken.

Tactisch moet een vuistvuurwapen eenerzijds voldoen aan den eisch, dat het voldoende „stopping power” bezit, doch mag anderzijds het indringingsvermogen van den kogel niet te groot zijn, met het oog op de daaruit voortvloeiende gevaren in het handgemeen.

De „stopping power” is voldoende, wanneer de toestand van „shock” die het projectiel bij het treffen van een mensch veroorzaakt, intens genoeg is om den getroffene onmiddellijk tot staan of vallen te brengen.

Omtrent de in dit opzicht aan het vuurwapen te stellen eischen bestaat veel verschil van meening en is zelfs oorlogservaring ten deze niet altijd beslissend.

De „shock” is namelijk niet uitsluitend afhankelijk van de *physieke* werking van den kogel, die, door verscheuring van belangrijke weefsels — het hart, hersenen, in het onderlijf, of door versplintering van beenderen — het gewenschte gevolg kan hebben, doch ook van de *psychische* werking bij het treffen, welke bij het eene individu geheel anders is dan bij het andere. De grenadiers van NAPOLEON I, de Mores, die de Amerikaansche majoor BULLARD beschoot, of de zich ten dood gewijd hebbende voorvechters in onze Oost-Indische bezittingen, zijn ten deze niet op eene lijn te stellen met de dienstplichtigen van de tegenwoordige West-Europeesche legers.

Hierdoor is het dan ook te verklaren, dat de „stopping power” van onze legerrevolver door sommigen voldoende wordt geacht, terwijl anderzijds bekend is, dat twijfel hieromtrent meermalen aan Indische militairen aanleiding heeft gegeven om den kogel voor dat wapen te misvormen en Indische legerautoriteiten deed besluiten, den kogel een zuiver cilindrische gedaante zonder punt te geven; beide pogingen om het buiten gevecht stellend vermogen te vergrooten.

Kan derhalve niet met beslistheid worden verklaard, dat elk individu, waar dan ook getroffen, door een kogel uit het Parabellum-pistool onmiddellijk tot staan of vallen zal worden gebracht, eene verklaring die trouwens van geen enkel projectiel, uit een handvuurwapen voortgeschoten, kan worden afgelegd, de kans, dat dit *wel* het geval zal zijn, is, naar de overtuiging van den ondergeteekende, minstens zoo groot, als die van het treffen zelf.

Door mannen van gezag (ROHNE, WEIGNER, JOURNÉE) wordt tot het buiten gevecht stellen van een mensch een trefenergie van minstens 8 K.G. M. noodig geacht. Die van den Parabellumkogel is opgevoerd tot 39 en 34 K.G. M. — onderscheidenlijk op afstanden van 10 en 25 M. — rekening houdende met de levende kracht, benoodigd om voorwerpen van uitrusting en legergoed te doorboren. Hierdoor bestaat kans bij het doorschieten enkel van ontbloote of licht bedekte lichaamsdeelen, dat het getroffen individu wordt doorboord en de kogel daarna nog gevaar kan opleveren voor een tweeden vijand, wat een voordeel is, — of in het handgemeen wellicht voor een vriend, wat een nadeel zou zijn — doch het wordt onmogelijk geacht, een wapen te construeeren, dat onder alle omstandigheden steeds juist zal doen wat men wenscht, niet meer en niet minder.

Munitie voor de geveren der landweer. Art. 122. Het toezicht op deze munitie is voldoende. Omtrent het schieten door landweermannen met Rijksmunitie op herten is aan het Departement van Oorlog niets bekend; dat het heeft plaats gehad, is dus reeds uit dien hoofde minder waarschijnlijk.

Torpedodienst. Art. 132. Voor de hierbedoelde aangelegenheid wordt verwezen naar het gestelde onder 6°. op blad. 2 van de Memorie van Toelichting betreffende het VIde hoofdstuk van de Staatsbegroting voor het dienstjaar 1907.

XVI DE AFDEELING.

Topographische inrichting. Art. 135. Dat bij de Topografische Inrichting op het punt van loonen onvoldoende toestanden zouden bestaan, kan door den ondergeteekende niet worden toegegeven.

Ten aanzien van de bezoldiging der ambtenaren, waarop hier blijkbaar wordt gedoeld, zij het volgende aangeteekend.

Naar aanleiding van eene opmerking, voorkomende in het Voorloopig Ver-

slag, vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal, betreffende het ontwerp van wet tot vaststelling van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1901, ad XIde afdeling, zijn in het jaar 1902 de tijdelijke geëmployeerden bij de Topographische Inrichting, die zulks verlangden, aangesteld als burgerlijk ambtenaar bij die inrichting.

Bij de regeling hunner traktementen is zorg gedragen, dat zij door dien maatregel, ten gevolge van de verplichte bijdragen voor pensioen, gelet op het bedrag van het door hen genoten daggeld, niet in ongunstiger conditie zouden geraken, terwijl zij door dien overgang tevens uitzicht erlangden op pensioen volgens de Burgerlijke Pensioenwet.

Dientengevolge bedroeg het traktement, waarop bedoelde personen werden aangesteld, minstens f 400 's jaars.

Dit laatste geldt mede van degenen die sedert werden aangesteld.

Met uitzondering van een assistent-drukker, die met ingang van 1 April 1905 is aangesteld, en voor wien in de onderwerpelijke begrooting een bedrag van f 50 als traktementsverhooging met ingang van 1 April 1907 is uitgetrokken, hebben al de ambtenaren, waarop in deze wordt gedoeld, sedert hunne aanstelling als zoodanig eene vermeerdering van traktement van f 50 tot f 150 's jaars ontvangen.

Hieruit moge blijken, dat de belangen van het personeel, in deze bedoeld, op voldoende wijze worden behartigd.

Ten aanzien van de vraag, of het niet mogelijk is bij de Topographische Inrichting eene regeling in het leven te roepen, overeenkomende met die, welke voor de klerken van de Departementen van Algemeen Bestuur geldt, zij aangeteekend, dat de werkzaamheden van het personeel dier inrichting geheel verschillen van die van klerk bij een Departement; zij zijn van technischen aard en hebben meer overeenkomst met die van geëmployeerden in eene industriele onderneming.

Gelijk dan ook werd opgemerkt in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer omtrent de ontwerpen van wet tot verhooging en wijziging der hoofdstukken V, II, VII B, III, IV, VI, VIII, IX en X der Staatsbegrooting voor 1903 (zie Gedrukte Stukken, Zitting 1902—1903, Nos. 152—159, 4) geschiedt het toekennen van traktementsverhooging in deze naar mate van de bekwaamheid der ambtenaren in hun specialen werkkring, en hierin behoort, naar de meening van den ondergeteekende, geene verandering te worden gebracht.

Met betrekking tot de, hier ter plaatse, in de laatste zinsnede gedane vraag, zij medegedeeld, dat bij de Topographische Inrichting sedert tal van jaren in vacatures wordt voorzien door het aannemen van jongelingen van 15 à 16 jaar, in stede van geoeft personeel.

Aan de opleiding dier jongelieden voor verschillende functiën, als graveur, photograaf, drukker, wordt van de zijde der directie leiding gegeven, al laat de door het personeel te verrichten arbeid niet toe, ambtenaren als „speciale onderwijzers” aan te wijzen.

Dat de gekozen vorm van opleiding aan de daaraan te stellen eischen beantwoordt, moge blijken uit het feit, dat bijna alle ambtenaren der inrichting bij haar als élèves in dienst zijn getreden.

XVIIDE AFDEELING.

Brug te Geertruidenberg. Art. 136. De ondergeteekende is overtuigd van de wenschelijkheid, de penantensluis in de Donge bij Geertruidenberg zoodanig te wijzigen, dat eene grootere doorvaartwijdte wordt verkregen. Het ter zake gehouden overleg met den Minister van Waterstaat heeft intusschen nog niet tot het gewenschte resultaat geleid. Door den ondergeteekende wordt overwogen, in hoeverre het mogelijk is, de gewenschte verbetering tot stand te brengen zonder dat de kosten geheel ten laste van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting zullen komen; blijkt zulks mogelijk te zijn, dan is de ondergeteekende, in beginsel, wel bereid te bevorderen, dat een gedeelte der kosten van het werk door het Departement van Oorlog wordt gedragen.

Stallen te 's Hertogenbosch. Onder verwijzing naar het hierna gestelde onder het hoofd „Kazernement voor bereden troepen te Ede” kan de ondergeteek-

kende mededeelen, dat de toekomstige samenstelling van het garnizoen te 's Hertogenbosch nog niet vaststaat. Zoolang zulks nog niet het geval is, kan niet worden overgegaan tot den wederopbouw van de afgebrande stallen te 's Hertogenbosch of tot eenige andere voorziening ter verbetering van de kazerneering der veld-artillerie aldaar.

Draadlooze telegraphie. Art. 138. De sub *d* uitgetrokken gelden voor het aanschaffen van een verplaatsbaar station voor draadlooze telegraphie tegenwoordigen de volle kosten van zulk een station. Hoewel het niet in het voornemen van den ondergeteekende ligt, in de naaste toekomst gelden aan te vragen voor de aanschaffing van meerdere stations, kan toch bezwaarlijk eene bepaalde verklaring, omtrent hetgeen in de toekomst noodig zal blijken te zijn, worden afgelegd, in aanmerking genomen de voortdurende ontwikkeling der draadlooze telegraphie en het groote belang daarvan voor militaire doeleinden.

Huur van gebouwen te 's Gravenhage. Art. 144. Het denkbeeld, om een gebouw te stichten ten behoeve van verschillende diensten, waarvoor thans gebouwen te 's Gravenhage worden gehuurd, verdient, ook naar de meening van den ondergeteekende, ernstige overweging. Die overweging zal dan ook niet uitblijven, zoodra de ondergeteekende meerdere zekerheid zal hebben verkregen nopens de behoefte aan localiteit voor de onderwerpelijke diensten, zooals deze zich in de toekomst zal doen gevoelen.

Verhooging van een artikel. Voor het opleggen der munitie voor de landweer-infanterie moet, in verschillende plaatsen, localiteit beschikbaar worden gesteld. Daarbij zal zooveel mogelijk partij getrokken worden van bestaande Rijksgebouwen. Waar zulks niet mogelijk is, kan in gemelde behoefte op de voordeeligste wijze worden voorzien door het huren van localiteit.

Het totaal der bedongen jaarlijksche huursommen bedraagt f630. Bovendien zullen, over het eerste jaar, vergoedingen gegeven moeten worden tot een gezamenlijk bedrag van f625. Op dien grond wordt door den ondergeteekende bij nevensgaande Nota van Wijzigingen, eene verhooging van art. 144 met f1255 voorgesteld.

XVIII DE AFDEELING.

Militair tarief en reservekader. Art. 148. Indien de voorschriften omtrent de toepassing van het militair tarief worden in acht genomen bij het vervoer van de hierbedoelde paarden, heeft bevrachting dezer zendingen plaats tegen de prijzen van dat tarief.

Wanneer de hier geuite wensch betrekking heeft op reizen, door reserve-luitenants buiten dienst verricht, dan kan daaromtrent worden medegedeeld, dat de bij het militair tarief betrokken spoorwegmaatschappijen voor het vervoer van reserve-officieren niet verder wenschen te gaan dan waartoe zij volgens art. 45 der Wet tot regeling van den dienst en het gebruik der spoorwegen van 9 April 1875 (*Staatsblad* n°. 67) en volgens het tarief voor het gewoon militair vervoer verplicht zijn, en mitsdien de bovenbedoelde officieren alleen dan tegen de vrachtprijzen van het militair tarief vervoeren, wanneer zij voor Rijksrekening reizen.

XIX DE AFDEELING.

Subsidie voor oud-strijders. Art. 155. De ondergeteekende is van oordeel, dat aan het verleenen van een subsidie aan de vereeniging „Trouw aan Koning en Vaderland” van de zijde der Regeering niet het recht kan ontleend worden, om invloed uit te oefenen op haren arbeid of op de besteding harer gelden. Op zich zelf echter behoort het verleenen van subsidie te steunen op de zekerheid — en die zekerheid is op grond van den inhoud der jaarverslagen aanwezig — dat de vereeniging van de haar toegestane gelden een goed en oordeelkundig gebruik maakt. In verband met het steeds verminderend aantal der zoogenaamde oud-strijders zou de vereeniging ten behoeve van de door haar ondersteunden in 1907 zelfs voldoende gebaat zijn met een

subsidie van f2000, zoodat de in de ontwerp-begrooting op art. 155 aangevraagde som met een bedrag van f1000 kan worden verminderd.

Gratificatiën. Art. 158. Het is den ondergeteekende niet recht duidelijk, wat bedoeld wordt met de uitdrukking: „*miliciens die in den dienst ongelukkig zijn geworden*”, en zulks te minder, waar de desbetreffende klacht in het Voorloopig Verslag te pas wordt gebracht bij een artikel der begrooting, dat op miliciens geen betrekking heeft.

De ondergeteekende vermoedt, dat de leden, hier aan het woord, eene verhooging bedoelen van den bij art. 75 uitgetrokken post wegens „gratificatiën voor eens aan onderofficieren en soldaten die wegens lichaamsgebreken zonder verdere aanspraak op vergoeding uit den dienst worden ontslagen”.

Voor verhooging van dien post is echter geen aanleiding, al is het ook dat het bedrag der gratificatiën, hetwelk aan de hierbedoelde afgekeurden (vrijwilligers, zoowel als miliciens) wordt toegekend, in den regel niet hoog is. Die gratificatiën bedoelen dan ook niet te zijn eene schadeloosstelling of eene belooning wegens bewezen diensten, maar eenvoudig eene *kleine* tegemoetkoming om in de eerste dagen na den terugkeer in den burgerstand, in de allernoodigste behoeften te kunnen voorzien. Het bedrag dier gratificatiën wisselt af naar gelang van den rang dien de afgekeurde bekleedt, van den duur van zijn diensttijd, van de omstandigheden waaronder de gebreken zijn ontstaan *buiten* den dienst dan wel *in doch niet door* den dienst), en van den invloed, welken die gebreken hebben op de mogelijkheid om in eigen onderhoud te voorzien.

Velen hunner (bijv. zij die bij opkomst voor herhalingsoefeningen dadelijk blijken, gedurende hun groot verlof ongeschikt te zijn geworden) ontvangen de hier besproken tegemoetkoming in het geheel niet; anderen daarentegen (aan wier diensttijd bijv. niet meer dan een jaar ontbreekt om hen voor tijdelijk pensioen bij 5 jaren dienst te doen in aanmerking komen) ontvangen een maximum-uitkeering, waarvan het bedrag voor elk geval in het bijzonder wordt bepaald.

Verzekering ingevolge Ongevallenwet 1901. Art. 164. De ondergeteekende kan geen aanleiding vinden om gevolg te geven aan den door sommige leden kenbaar gemaakten, maar niet gemotiveerden, wensch, om voor het Departement van Oorlog het stelsel van eigen risico te vervangen door aansluiting bij de Rijksverzekeringsbank.

Mede in verband met de toezegging, gedaan bij de voorlaatste alinea van § 6, sub IV, van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag betreffende hoofdstuk I der Staatsbegrooting voor 1907, zij medegedeeld, dat de kosten, die voor genoemd Departement over het tijdvak van 1 Februari 1903 tot ultimo December 1905 uit de Ongevallenwet zijn voortgevloeid, dank zij het dragen van eigen risico, slechts hebben beloopt f23,984,02½, terwijl bij aansluiting aan de Rijksverzekeringsbank over hetzelfde tijdvak aan premien zou zijn betaald f70,850,34, indien het laagste en f88,986,97, indien het middelste gevaren-percentage voor elk van de betrokken gevarenklassen ware aangewezen.

Deze cijfers wijzen allermint op de wenschelijkheid, om het tot dusver gevolgde stelsel prijs te geven, en er is geen grond om aan te nemen, dat de geldelijke uitkomsten van dat stelsel in het vervolg voor het Rijk minder gunstig zullen zijn. Voor aansluiting bij de Bank bestaat, onder die omstandigheden, te minder aanleiding, waar ook het risico van andere gevaren, zooals brand, inbraak enz., door het Rijk gedragen wordt.

XXSTE AFDELING.

Marechaussee. Art. 175. Hetgeen door verschillende leden is vernomen, is voor een gedeelte juist, ten deele echter minder overeenkomstig de waarheid.

Werkelijk heeft de ondergeteekende een onderzoek ingesteld, als waarop hier gedoeld wordt, en is niet enkel het Departement van Waterstaat, maar zijn ook de overige Departementen, die naar dezerzijdsch gevoelen rechtstreeksche diensten genieten van het korps marechaussee, uitgenoodigd naar verhouding een gedeelte van de kosten van dat korps te dragen.

Eveneens is het juist, dat op die uitnoodiging door den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid a.i. werd geantwoord, dat er z.i. „geen redenen bestaan om een gedeelte der kosten van het wapen der marechaussee ten laste van dit Departement te brengen”, en ook werd de autoriteit belast met het toezicht over de marechaussee — onder het hierna te noemen voorbehoud — aangeschreven, als in het Voorloopig Verslag staat vermeld.

Wat echter onjuist moet worden genoemd, is, dat die aanschrijving gegrond zou zijn bloot op het „feit” van de „weigering om aan de kosten deel te nemen”.

Die aanschrijving grondde zich namelijk op het motief van de weigering van genoemden Minister a.i., welk motief letterlijk is omschreven als volgt:

„In antwoord op het terzijde vermeld schrijven heb ik de eer Uwer Excellentie mede te deelen dat de diensten, die door het wapen der marechaussee aan den waterstaat worden bewezen niet van dien aard zijn, dat zij niet zouden kunnen worden gemist. Het toezicht toch ten behoeve van het openbaar verkeer, zoowel te water als te land, kan op afdoende wijze door het waterstaatspersoneel en Rijkspolitie worden uitgeoefend”.

Dit antwoord werd door den ondergeteekende in zooverre met vreugde ontvangen, omdat met het bestaande aantal marechaussees, in verband met verschillende detacheringen, ternauwernood naar behooren in den dienst kan worden voorzien, en dan ook meermalen door divisie-commandanten wordt aangedrongen op uitbreiding der sterkte, ook al wordt het aantal brigades niet grooter.

In het belang van den dienst is het dus in de eerste plaats noodzakelijk alle niet strikt vereischte detacheringen te vermijden.

Aan den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid a.i. werd dan ook medegedeeld: „dat met genoegen werd kennisgenomen van zijne verzekering, dat de diensten, welke tot dusverre door het wapen der marechaussee ten behoeve van zijn Departement verricht werden, niet van dien aard zijn, dat zij niet zouden kunnen worden gemist”, alsmede dat in dien zin de noodige bevelen zouden worden gegeven aan de autoriteit, belast met het wapen in quaestie.

Het schrijven, vervolgens aan die autoriteit gericht, volgt hier in zijn geheel:

„Blijkens het U, met mijn kantbrief van 31 Mei ll. Litt. S 31 Kabinet, toegezonden schrijven van mijn ambtgenoot van Waterstaat, Handel en Nijverheid a.i. van 26 Mei t. v., n°. 168, Afdeeling Comptabiliteit, en waarop betrekking had Uw brief van 20 Juni d. a. v., Litt. P², zijn de diensten, welke door de marechaussee ten behoeve van genoemd Departement bewezen worden, niet van dien aard, dat zij niet zouden kunnen worden gemist, terwijl in het toezicht ten behoeve van het openbaar verkeer, zoowel te water als te land, op afdoende wijze door het waterstaatspersoneel en de Rijkspolitie kan worden voorzien.

„In verband daarmede behoeft dus voortaan — tenzij het de uitvoering van eene wettelijke verplichting geldt, waarin uit den aard der zaak langs dezen weg geen wijziging gebracht zou kunnen worden — door het wapen der marechaussee niet meer in vorenbedoelde diensten te worden voorzien.

„Ik heb de eer, U Hoogedelgestrenge te verzoeken ter uitvoering van het vorenstaande het vereischte te verrichten”.

De ondergeteekende is zich volkomen bewust, dat door verplaatsing van uitgaven van het eene Departement naar het andere geene bezuiniging en zelfs geene schijnbezuiniging wordt verkregen. Ter wille van eene goede comptabiliteit komt het echter wenschelijk voor, eventueele uitgaven te brengen op de rekening van die Departementen, waarvoor de kosten ook werkelijk worden gemaakt.

Voor wat aangaat het overbrengen van het korps marechaussee naar een ander Departement, kan worden volstaan met te verwijzen naar het daaromtrent medegedeelde op bladz. 85 van de Memorie van Antwoord betreffende de Oorlogsbegrooting voor het loopende dienstjaar.

De ondergeteekende heeft geen vrijheid kunnen vinden, op de begrooting voor 1907 gelden aan te vragen tot verhooging der jaarwedden en soldijen van het kader bij het wapen.

Bij nadere overweging meent hij echter in zooverre op dit voornemen te moeten terugkomen, dat hij ten aanzien van de vier opperwachtmeesters (dienstdoend kwartiermeesters) ten deze eene uitzondering zou wenschen te

maken en het daarheen te leiden, dat aan ieder van deze titularissen eene verhooging van jaarwedde worde toegekend van f 100, waardoor hunne bezoldiging gebracht wordt op f 1100 's jaars.

In verband hiermede wordt art. 176 der ontwerp-begrooting verhoogd met f 400.

De huisvesting van meerdere brigades laat zeer veel te wenschen over, zoodat er geen sprake van kan zijn, de door haar bewoonde kazernes weder in te huren, bij afloop van het daarop betrekking hebbende contract.

Wordt nu getracht aan die brigades een logies te verstrekken, dat ook maar eenigszins aan billijke eischen voldoet, dan worden daarvoor in den regel zeer hooge huurprijzen gevraagd.

Nij zijn er slechts enkele brigades (nl. 6 van de 157) welke bewakingskring maar éene gemeente omvat. Het is dus mogelijk, dat eene brigade voor de uitoefening van haren dienst zoowel in de eene als in eene andere gemeente gevestigd kan zijn. Daar verder de gemeente, waar de vestiging plaats heeft, daaruit rechtstreeksch voordeel trekt, omdat zij minder behoeft uit te geven voor hare gemeentepolitie, schijnt het niet alleen niet onbillijk, dat van haar medewerking gevraagd wordt bij het onderdak brengen der brigade, doch is zulks ook in het belang van 's Rijks schatkist geboden.

Wél wordt overleg gepleegd met het Departement van Justitie over het al dan niet plaatsen der brigades, niet echter over hare kazerneering.

Hierbij zij aangeteekend, dat in zake het wapen der marechaussee op dit oogenblik door den ondergeteekende met zijn ambtgenoot van Justitie onderhandelingen worden gevoerd, voor welke rekking wordt verwezen naar het medegedeelde in de Memorie van Antwoord nopens het IVde hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1907, bladz. 17.

Bij de groote manoeuvres verrichten de marechaussees geen militaire doch politiediensten, voor een goed deel gericht tegen het publiek, dat steeds manoeuvres volgt, en dat niet, zooals de troepen, onder controle staat bij het betreden van terreinen, waarvan de eigenaars den toegang niet hebben vrijgesteld.

Voor die diensten kunnen, uit den aard der zaak, geene cavalerie-patrouilles worden bezigd.

Ten overvloede zij hieraan nog toegevoegd, dat in 1904 geen manoeuvres in Limburg zijn gehouden en toen uit die provincie geen marechaussees aan hunnen gewonen dienst zijn onttrokken.

Bij de manoeuvres in 1905 in Limburg waren 25 marechaussees tegenwoordig, zoodat in die provincie nog 135 marechaussees voor den gewonen dienst op hunne standplaatsen achterbleven.

Het medegedeelde feit berust dus niet op ernstige gronden.

Ter vervulling van verschillende dienstbelangen zijn meermalen verplaatsingen noodzakelijk, bijv. als gevolg van te houden opleidingscursussen, verdeling van jonge marechaussees over de buitenbrigades, afstaan van personeel voor detachementen buiten de standplaatsen der brigades of ter tijdelijke versterking van bestaande brigades en dergelijke.

Ofschoon er door de divisie-commandanten naar wordt gestreefd het aantal verplaatsingen zooveel doenlijk te beperken, is dat aantal vrij talrijk, wat echter om de aangegeven redenen niet kan worden vermeden.

Overplaatsingen, gegrond op minder goede onderlinge verstandhouding bij de manschappen, hebben echter slechts uiterst zelden plaats gegrepen.

De dezerzijdsche meening in zake het vakvereenigingsleven bij de marechaussee wordt beheerscht door het karakter, dat zulk eene vereeniging zou dragen. Heeft zij ten doel onderlinge opwekking en voorlichting ten gunste en ten behoeve van den dienst, dan behoeven daartegen geene bezwaren te zijn. Draagt zij een militant karakter, dan is dit, met het oog op den bijzonderen aard van het korps, minder wenschelijk te achten.

De gang van zaken bij het korps maakt het niet noodig verandering te brengen in de bevelvoering, door het onder een eigen commandant te plaatsen. De daaraan noodzakelijk verbonden meerdere uitgaven worden dan ook niet gerechtvaardigd geacht.

XXIIste AFDEELING.

Kazernement voor bereden troepen te Ede. Art. 185. Naar aanleiding van de gevraagde inlichtingen omtrent het al of niet vaststaan van de plannen van den ondergeteekende aangaande de dislocatie van het leger, zij medegedeeld, dat zijne denkbeelden nopens deze aangelegenheid wel een vasten vorm hebben aangenomen, doch dat de onderhandelingen, met verschillende gemeenten te voeren, nog niet zoo ver zijn gevorderd, dat wijziging in die plannen als uitgesloten moet worden beschouwd. Overlegging van het dislocatieplan wordt daarom nog niet raadzaam geacht.

Intusschen zal, hoe die wijzigingen ook mochten uitvallen, steeds in de dislocatie het kazernement voor de bereden wapens te Ede zijn opgenomen, zoodat dan ook daarvoor de noodige gelden zijn aangevraagd. In de eerste plaats aan dat kazernement bestaat behoefte, ten einde de in gang zijnde reorganisatie der cavalerie en der veld-artillerie tē kunnen voltooien.

Dislocatie in verband met de koloniale reserve. De bedoelde passage in de Memorie van Toelichting tot de begrooting van Nederlandsch-Indië voor 1907 heeft betrekking op het in overweging zijnde denkbeeld, om de infanteriekazernes te Utrecht te bestemmen voor de koloniale reserve.

In hoeverre dit denkbeeld kans heeft op verwezenlijking, kan thans nog niet worden medegedeeld.

Leegstaande kazernes. Leegstaande kazernes zullen worden gebruikt, voor zooverre dit met eene goede dislocatie van het leger in overeenstemming is te brengen. De pupillenschool te Nieuwersluis zal daarvoor in meerdere mate in aanmerking kunnen komen, dan het in het Voorloopig Verslag bedoelde gebouw te Maastricht. In verband met het zooeven gezegde onder het opschrift: „Kazernement voor bereden troepen te Ede”, kan omtrent een en ander nog geene bepaalde mededeeling geschieden.

Militaire huisvesting te 's-Gravenhage. Plannen tot het veranderen der militaire huisvesting te 's-Gravenhage zijn bij den ondergeteekende niet in overweging.

Vermoedelijk wordt door de leden, die daaromtrent inlichtingen wenschen te ontvangen, gedoeld op de indertijd door particulieren opgemaakte plannen tot verplaatsing van de kazernes te 's-Gravenhage naar de Westduinen. Met betrekking tot het standpunt dat door den ondergeteekende tegenover deze plannen ingenomen wordt, zij verwezen naar het daaromtrent gestelde in de Memorie van Antwoord, betreffende het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1906 (Gedrukte Stukken 1905—1906, 2, n°. 15, blad. 87).

Badinrichting te den Helder. Het tevens voor de landmacht inrichten van de badinrichting voor de zeemacht op het terrein van de marinewerf te den Helder zou geen aanbeveling verdienen, omdat dit terrein op te grooten afstand van de kazernes voor de landmacht is gelegen, waarbij nog komt, dat de inrichting zoodanig zou moeten worden uitgebreid, dat de maatregel geen aanleiding zou geven tot eene beteekenende besparing van uitgaven.

Aanvulling van een artikel. Zooals hierboven reeds werd vermeld, ter toelichting van de voorgestelde verhooging van art. 144, moet in verschillende plaatsen localiteit beschikbaar worden gesteld voor het opleggen der munitie voor de landweer-infanterie.

Bovendien zullen die localiteiten voor genoemd doel moeten worden ingericht, waarvoor verschillende voorzieningen van eenvoudigen aard noodig zijn. De gezamenlijke kosten van deze voorziening worden geraamd op f 5000. Mitsdien stelt de ondergeteekende voor, bij nevensgaande Nota van Wijzigingen, hiertoe een nieuw onderdeel aan art. 185 toe te voegen.

De schietbaan te Delft heeft, in den laatsten tijd, aanleiding gegeven tot klachten betreffende de onveiligheid der omgeving. Bij onderzoek bleken deze klachten niet geheel ongegrond te zijn. Voor de verbetering van dezen ongewenschten toestand is een bedrag van f 4100 noodig. Ook voor dit doel wordt de toevoeging van een nieuw onderdeel aan art. 185 voorgesteld bij de bovenbedoelde Nota van Wijzigingen.

Verharding van wegen. Art. 186. Van een *stelsel*, dat voor een zelfde doel door meer dan één Departement van algemeen bestuur subsidie wordt verleend, kan, naar de meening van den ondergeteekende, in dit geval bezwaarlijk gesproken worden.

Het betreft hier een *bijzonder geval*, waarin de militaire belangen ten eerste gebaat zullen worden door de voorgenomen verharding van wegen. De ondergeteekende vermeent dan ook dat het, bij wijze van uitzondering, zeer goed te verdedigen is, dat een deel van de van Rijkswegen te verleenen subsidie, ten laste van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegroting wordt gebracht.

Verbetering weg Assen-Witten. Het kan niet worden ontkend, dat verharding van den weg van de kom der gemeente Assen naar de buurtschap Witten, in hooge mate ten goede zou komen aan de naar het schietterrein bij Assen marcheerende troepen.

De bedoelde verbetering is echter in de allereerste plaats te beschouwen als een zeer dringend gemeentelijk belang. Van de zijde der in den omtrek wonende landbouwers wordt bij herhaling bij het gemeentebestuur van Assen op verbetering aangedrongen, terwijl vanwege het gemeentebestuur in den laatsten tijd opmetingen zijn gedaan om te kunnen geraken tot eene begroting van kosten.

Wanneer te eeniger tijd het gemeentebestuur van Assen tot de verharding van den hierbedoelden weg wenschte over te gaan, zal nader overwogen kunnen worden in hoeverre er termen aanwezig zijn, om ten laste van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegroting eene bijdrage in de kosten te verleenen.

XXIVSTE AFDEELING.

Uitgaven voor de voltooiing van het vestingstelsel. Art. 192. Zooals door den ondergeteekende reeds het vorige jaar bij de indiening van de vestingbegroting voor het dienstjaar 1906, en ook weder onlangs bij de indiening van het wetsontwerp, betreffende de instelling van een fonds tot spoedige afwerking van de stelling van Amsterdam, werd opgemerkt, beschouwt hij het als een onafwijsbare eisch, dat de voltooiing van die stelling zoo spoedig mogelijk tot stand komt.

De noodige maatregelen zijn getroffen om, zoo spoedig mogelijk nadat laatstgenoemd ontwerp tot wet zal zijn verheven, de afwerking van de stelling met kracht te kunnen voortzetten, waartoe de daartoe noodige wetsontwerpen reeds bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal aanhangig zijn gemaakt.

De ondergeteekende vertrouwt dus, dat binnen zeer korten tijd met die spoedige afwerking zal worden begonnen en vreest dan ook niet, dat uit de omstandigheid, dat op de vestingbegroting voor 1907 slechts het bedrag is aangevraagd, benoodigd voor de betaling van reeds gesloten contracten, eene vertraging van het tijdstip van voltooiing der geheele stelling zal volgen.

Mocht intusschen onverhoopt niet tot snelle afwerking der stelling worden besloten, dan is niet wel in te zien, dat zij *geen* bezwaar hebben de afwerking over een 12-tal jaren te verdeelen, er *wel* bezwaar in zouden zien, dat daaraan nog één jaar is toegevoegd.

De Minister van Oorlog,

H. P. STAAL.

BIJLAGE A VAN DE MEMORIE VAN ANTWOORD.

STERKTE van het blijvend gedeelte, derhalve uitsluitend militieplichtigen bij de onbestede korpsen in de verschillende garnizoenen gedurende de wintermaanden 1905—1906 en 1906—1907.

1905—1906.

Amersfoort: inf. 420; Amsterdam: inf. 360, vest.-art. 107, gedetacheerd te Amsterdam (250), totaal 717; Arnhem: inf. 250, vest.-artill. 30, gedet. te Amsterd. 20, totaal 260; Assen: inf. 300, gedet. te Amsterd. 20, totaal 280;

Bergen op Zoom: inf. 305, gedet. te Amsterd. 35, totaal 270; Breda: inf. 400, gedet. te Amsterd. 60, totaal 340; Brielle: torpedisten 39; Delft: inf. 100; Deventer: inf. 110, gedet. te Amsterd. 10, totaal 100; Doesburg: inf. 110, gedet. te Amsterd. 5, totaal 105; Dordrecht: pontonniers 45; Geertruidenberg: inf. 110, gedet. te Amsterd. 5, totaal 105; Gorinchem: vest.-art. 161; Gouda: inf. 110; 's Gravenhage: inf. 440, vest.-art. 42, panserf.-art. 16, totaal 498; Groningen: inf. 120, gedet. te Amsterd. 5, totaal 125; Haarlem: inf. 210, pantserfort.-art. 16, totaal 226; den Helder: inf. 110, vest.-art. 99, pantserf.-art. 15, totaal 224; Hellevoetsluis: vest.-art. 21; 's Hertogenbosch: inf. 280, gedet. te Amsterd. 15, totaal 265; Hoorn: inf. 110; Leeuwarden: inf. 240, gedet. te Amsterd. 15, totaal 225; Leiden: inf. 200; Maastricht: inf. 130, gedet. te Amsterd. 5, totaal 125; Middelburg: inf. 110, gedet. te Amsterd. 10, totaal 100; Muiden: pantserf.-art. 16; Naarden: inf. 100, vest.-art. 99, totaal 199; Nijmegen: inf. 240, gedet. te Amsterd. 20, totaal 220; Roermond: inf. 30; Utrecht: inf. 180, vest.-art. 160, genietroepen 120, gedet. te Amsterd. 15, totaal 445; Venlo: inf. 30; Vlissingen: inf. 110, gedet. te Amsterd. 10, totaal 100; Willemstad: vest.-art. 19; Zwolle: vest.-art. 49. Totaal: inf. 5215, vest.-art. 787, pontonniers 45, pantserf.-art. 63, torpedisten 39, genietroepen 120, gedet. te Amsterd. 250. Totaal 6269.

1906—1907.

Amersfoort: inf. 160; Amsterdam: inf. 24, vest.-art. 67, gedet. te Amsterd. (296), totaal 387; Arnhem: inf. 106, vest.-art. 31, gedet. te Amsterd. 16, totaal 121; Assen: inf. 118, gedet. te Amsterd. 24, totaal 94; Bergen op Zoom: inf. 51, gedet. te Amsterd. 16, totaal 35; Breda: inf. 132, gedet. te Amsterd. 32, totaal 100; Brielle: torpedisten 22; Delft: inf. 19, gedet. te Amsterd. 8, totaal 11; Deventer: inf. 28, gedet. te Amsterd. 8, totaal 20; Doesburg: inf. 18, gedet. te Amsterd. 8, totaal 10; Dordrecht: pontonniers 16; Ede: inf. 46, gedet. te Amsterd. 16, totaal 30; Geertruidenberg: inf. 19, gedet. te Amsterd. 8, totaal 11; Gorinchem: vest.-art. 99; Gouda: inf. 20, gedet. te Amsterd. 8, totaal 12; 's Gravenhage: inf. 200, vest.-art. 32, pantserf.-art. 17, totaal 249; Groningen: inf. 20, gedet. te Amsterd. 8, totaal 12; Haarlem: inf. 46, pantserf.-art. 19, gedet. te Amsterd. 16, totaal 49; den Helder: inf. 18, vest.-art. 56, pantserf.-art. 15, torpedisten 8, gedet. te Amsterd. 8, totaal 89; Hellevoetsluis: vest.-art. 12; 's Hertogenbosch: inf. 84, gedet. te Amsterd. 24, totaal 60; Hoorn: inf. 19, gedet. te Amst. 8, totaal 11; Leeuwarden: inf. 76, gedet. te Amsterd. 16, totaal 60; Leiden: inf. 96, gedet. te Amsterd. 16, totaal 80; Maastricht: inf. 30, gedet. te Amsterd. 8, totaal 22; Middelburg: inf. 18, gedet. te Amst. 8, totaal 10; Muiden: pantserf.-art. 15; Naarden: inf. 18, vest.-art. 40, gedet. te Amsterd. 8, totaal 50; Nijmegen: inf. 44, gedet. te Amsterd. 16, totaal 28; Roermond: inf. 6; Utrecht: inf. 23, vest.-art. 125, genietroepen 100, gedet. te Amsterd. 8, totaal 240; Venlo: inf. 14; Vlissingen: inf. 19, gedet. te Amsterd. 8, totaal 11; Willemstad: vest.-art. 13; Zwolle: vest.-art. 22. Totaal: inf. 1472, vest.-art. 497, Pontonniers 16, pantserf.-art. 66, torpedisten 30, genietroepen 100, gedet. te Amsterd. 296. Totaal 2181.

Volledigheidshalve zij hierbij opgemerkt:

1°. dat voor het blijvend gedeelte bij de compagnieën hospitaalsoldaten gedurende de wintermaanden 1905—1906 onder de wapenen zijn geweest 65 miliciens, verdeeld over verschillende garnizoenen, terwijl voor de wintermaanden 1906—1907 daartoe bestemd zijn 75 miliciens;

2°. dat gedurende de wintermaanden 1906—1907 in de verschillende garnizoenen bij de korpsen der cavalerie voor eerste-oefening onder de wapenen zijn van de lichter 1905 283 en van de lichter 1906 532 miliciens, en bij de bereden artillerie van de lichter 1905 758 en van de lichter 1906 957 miliciens.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Artikel 1 van het wetsontwerp.

Iste Afdeeling.

Het bedrag van *artikel 2*, thans *f* 156 600, wordt *f* 158 300.

In *artikel 3* wordt, in plaats van de woorden „en voor een stoker”, gelezen

„en voor stokers”, en het bedrag van dit artikel, thans f 19 000, wordt f 19 550.
Het bedrag der Iste Afdeeling, thans f 230 043, wordt f 232 293.

VIDE AFDEELING.

Het bedrag van *artikel* 26, thans f 307 663, wordt f 298 828.

Het bedrag van *artikel* 27, thans f 102 711, wordt f 111 546.

De omschrijving van *artikel* 28 wordt aangevuld met eene alinea, luidende: „na aftrek van de opbrengst van den afval van geslacht vee, dat niet door een aannemer is geleverd”.

VIDE AFDEELING.

De tweede zinsnede van *artikel* 38 wordt gelezen als volgt: „daggelden en loonen van oppassers op de wapenkamers en van personeel, belast met werkzaamheden in voor de landweer beschikbaar gestelde magazijnsruimten”.

VIIDE AFDEELING.

Tusschen de zesde en de zevende zinsnede van *artikel* 42 wordt, als nieuwe zinsnede, ingelascht: „aanschaffing en onderhoud van contrôle-klokjes”; en het bedrag van dit artikel, thans f 185 000, wordt f 186 500.

De omschrijving van *artikel* 44 wordt gelezen als volgt:

„Daggelden en loonen van personeel voor het verrichten van werkzaamheden in kazernen en aanhoorigheden, zoomede in wachtlokalen en andere militaire gebouwen”, en het bedrag van dit artikel, thans f 63 400, wordt f 73 400.

Het bedrag der VIIde Afdeeling, thans f 718 065, wordt f 729 565.

XIIDE AFDEELING.

Het bedrag van *artikel* 79, thans f 287 651, wordt f 288 151.

Het bedrag der XIIde Afdeeling, thans f 935 519, wordt f 936 019.

XIVDE AFDEELING.

In de omschrijving van *artikel* 109 wordt, in plaats van het woord „slachterijen”, gelezen: „slachterijen, zoomede vergoedingen voor het slachten van niet door een aannemer geleverd vee”.

XVDE AFDEELING.

Het bedrag van *artikel* 114, thans f 565 000, wordt f 620 000.

Het bedrag der XVde Afdeeling, thans f 1 956 510, wordt f 2 011 510.

XVIIDE AFDEELING.

Het bedrag van *artikel* 144, thans f 67 870, wordt f 69 125.

Het bedrag der XVIIde Afdeeling, thans f 781 080, wordt f 782 335.

XIXDE AFDEELING.

Het bedrag van *artikel* 155, thans f 3000, wordt f 2000.

Het bedrag der XIXde Afdeeling, thans f 97 942, wordt f 96 942.

XXIste AFDEELING.

Het bedrag van *artikel* 176, thans f 495 958, wordt 496 358.

Het bedrag der XXIste Afdeeling, thans f 865 191, wordt f 865 591.

XXIIste AFDEELING.

Aan *artikel* 185 worden twee nieuwe onderdeelen toegevoegd, luidende: „n. inrichten van bergplaatsen voor munitie voor de lanweer-infanterie”, en „o. verbeteren van de schielbanen te Delft”, en deze onderdeelen worden uitgetrokken tot bedragen respectievelijk van f 5000 en f 4100.

Het totaal bedrag van *artikel* 185, thans f 524 325, wordt f 533 425.

Het bedrag der XXIIste Afdeeling, thans f 756 175, wordt f 765 275.

Het eindcijfer van het hoofdstuk, thans f 26 055 831, wordt f 26 134 836 (zes en twintig millioen eenhonderd vier en dertig duizend achthonderd zes en dertig gulden).

Artikel 2 van het wetsontwerp.

In den 10den en 11den regel staat thans: „185a tot en met m”, wordt „185a tot en met o”.

VERSLAG.

De Commissie van Rapporteurs heeft met belangstelling kennis genomen van het antwoord, voorkomende op bladz. 10 der Memorie van Antwoord, op de vraag, gesteld op bladz. 6 van het Voorloopig Verslag, betreffende de organisatie der landweer.

Intusschen komt het haar voor, dat bedoelde vraag door den Minister niet geheel is opgevat in den geest waarin zij door de Commissie is bedoeld. Zij zoude gaarne hebben vernomen, in hoeverre de organisatie van de landweer in de verschillende landweerdistricten volledig is tot stand gekomen, in het bijzonder wat betreft het landweerkader, en veroorlooft zich alsnog op nadere inlichtingen aan te dringen.

Naar aanleiding van de bereidverklaring van den Minister, voorkomende op bladz. 21 van de Memorie van Antwoord, om nog nadere opgaaf te verstrekken van het aantal geweren der landweerplichtigen die geene haardstede binnen het Rijk hebben, welke geweren van Rijkswege worden opbewaard, heeft de Commissie van Rapporteurs de eer haar wensch te kennen te geven, die opgaaf, zoo mogelijk vóór de mondelinge behandeling der begrooting, alsnog te mogen ontvangen. Indien zij met betrekking tot de laatste lichte der landweer niet kan worden verstrekt, wordt bedoelde opgaaf verzocht voor zooveel de voorlaatste lichte betreft.

Ten slotte vestigt de Commissie van Rapporteurs er de aandacht op, dat bij de aangeboden Nota van Wijzigingen sommige verhoogingen worden voorgesteld die nieuwe zaken betreffen, ten opzichte waarvan het haars inziens daarom is te betreuren, dat zij niet het onderwerp van een afdeelingsonderzoek hebben uitgemaakt. De Commissie meent naar aanleiding daarvan er op te moeten aandringen, dat verhoogingen bij Nota van Wijziging, — voor zoover zij niet het gevolg zijn van nadere overwegingen waartoe de kennisneming van het Voorloopig Verslag den Minister heeft geleid, — zooveel mogelijk worden vermeden.

Voor het overige is de Commissie van Rapporteurs van oordeel, dat met de gewisselde stukken de mondelinge behandeling van het wetsontwerp genoegzaam is voorbereid.

Aldus vastgesteld den 13den December 1906.

SCHOKKING.
DUYMAER VAN TWIST.
ELAND.
VAN VLIJMEN.
VERHEY.

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG.

Naar aanleiding van het nader Verslag, uitgebracht door de Commissie van Rapporteurs betreffende het onderzoek van het ontwerp van wet tot vaststelling van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1907, heeft de ondergeteekende de eer, nog de onderstaande toelichtingen te geven.

In antwoord op de vraag, gesteld op bladz. 6 van het Voorloopig Verslag, betreffende de organisatie der landweer, zooals deze thans nader is toegelicht, zij het volgende medegedeeld.

Het Rijk is verdeeld in 48 landweerdistricten, in elk van welke districten van af 1 Augustus 1907 één bataljon landweer-infanterie gevormd zal worden. Met het oog op het aantal lichten dat tot dusverre nog slechts tot de landweer is overgegaan, zijn op het oogenblik de districten twee aan twee samengevoegd tot vorming van één geheel georganiseerd bataljon landweer-infanterie, waarin dus thans $2 \times 4 = 8$ districtslichten opgenomen zijn, terwijl in de toekomst elk bataljon uit 7 lichten zal bestaan. De taak welke aan die bataljons bij mobilisatie is opgedragen, is hun aangewezen in verband met de sterkte welke die afdeelingen op het oogenblik hebben. Het bij deze bataljons ingedeeld kader bestaat uit de landweerofficieren, het

reserve-personeel en het dienstplichtige kader, dat, overeenkomstig hunne woonplaats, bij de verschillende afdelingen is ingedeeld. Voor zoverre met het tot de landweer behoorende personeel bij de grensbataljons voorhands niet voldoende in de aanvoering voorzien kon worden, is hieraan te gemoet gekomen door daarbij personeel van het actieve leger in te deelen, dat bij mobilisatie aanvankelijk gemist kan worden.

Het aantal geweren, bedoeld in de derde alinea van vorenaangehaald Verslag, bedraagt voor alle lichten 782, of ongeveer 3°/_o.

Met de opmerking, dat het aanvragen van gelden voor nieuwe zaken bij Nota van Wijziging *zooveel mogelijk* behoort te worden vermeden, wordt door den ondergeteekende ingestemd. Van de gelegenheid, om op deze wijze gelden aan te vragen voor onderwerpen die nog niet ter kennis van de Kamer waren gebracht, is dan ook een zeer spaarzaam gebruik gemaakt. Intusschen mag niet uit het oog worden verloren, dat het wetsontwerp tot vaststelling van het VIIIste hoofdstuk reeds in den loop van de maand Juli het Departement van Oorlog heeft verlaten.

Het zou tot grooten en zeker niet gewenschten omslag leiden, indien de gelden voor behoeften die van af dat tijdstip tot aan de verzending van de Memorie van Antwoord zijn ontstaan of bekend geworden, weder bij een afzonderlijk wetsontwerp moesten worden aangevraagd.

's Gravenhage, 15 December 1906.

De Minister van Oorlog,
H. P. STAAL.

BEGROOTING VAN UITGAVEN TEN BEHOEVE VAN DE VOLTOOIING VAN HET VESTINGSTELSEL. DIENST 1907.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Ter beantwoording van de vragen, voorkomende in het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal, betreffende het ontwerp van wet tot vaststelling van de begrooting van uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel, dienst 1907, heeft de ondergeteekende de eer, het volgende te doen kennen.

Gelijk door hem bij de mondelinge beraadslagingen over de begrooting van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1906 in het vorige jaar werd toegezegd, heeft hij nauwgezet overwogen, of hij al dan niet de noodige stappen zou doen om tot eene herziening der Vestingwet te geraken. Hij is daarbij tot de overtuiging gekomen, dat het thans, nu verwacht mag worden dat binnenkort met de spoedige afwerking van de Stelling van Amsterdam zal worden begonnen, niet het geschikte tijdstip is om tot eene herziening van de Vestingwet te besluiten, maar dat het beter is daarmede te wachten, tot dat genoemde Stelling zal zijn voltooid.

Aangaande de verdediging van ons land aan de zeezijde, is de meening van den ondergeteekende neergelegd in de beginselen, omschreven op de bladzijden 2 en 3 van de Memorie van Toelichting tot hoofdstuk VI der Staatsbegrooting voor 1907, die — zooals daar wordt medegedeeld — door den ondergeteekende in overleg met den Minister van Marine zijn vastgesteld.

Het onderzoek, in hoeverre het bij de marine vrijkomend zware geschut kan worden gebruikt ter betere bewapening der kustversterkingen, een vrij ingewikkeld vraagstuk op het gebied der affuitconstructie, is nog niet geheel afgevoerd.

Art. 3. De hierbedoelde stelling bezit zeer zeker nog steeds eene groote afstootende kracht, zij het ook, dat door de vorderingen, welke de techniek der aanvalsmiddelen sedert hare afwerking gemaakt heeft, hare relatieve kracht verminderd is.

In verband hiermede is op deze stelling, in haren tegenwoordigen toestand, dan ook van toepassing het gestelde sub 3°. der hierboven bedoelde beginselen voor de rechtstreeksche verdediging der havens en zeegaten, n.l. dat bij hare verdediging de daar omschreven hulp der marine noodzakelijk geacht wordt.

Art. 4. Het is den ondergeteekende aangenaam te kunnen mededeelen, dat de drinkwaterinstallatie op het terrein aan het Nieuwe Meer nog steeds aan de gekoesterde verwachtingen blijft beantwoorden.

Art. 6. Wat de vraag betreft naar de vermoedelijke kosten van versterking van het Hellegat, zoo wordt vermeend, dat daarmede bedoeld wordt de kosten, noodig voor de verdediging van het Hellegat, bijaldien een verbeterde waterweg van Dordrecht naar zee door dat vaarwater mocht tot stand komen.

Gelijk door den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid bij de mondelinge beraadslagingen over de begrooting van het IXde hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1906, in het vorige jaar, werd medegedeeld, was door den ambtsvoorganger van den ondergeteekende de eisch gesteld, dat ter plaatse een fort zou worden gebouwd, waarvan de kosten op 4 millioen waren geraamd.

Ook de ondergeteekende is van meening, dat aan de beoogde verbetering van het Hellegat de bouw van een krachtig gepantserd fort onafscheidelijk moet worden verbonden en neemt dus ter zake hetzelfde standpunt in als zijn ambtsvoorganger, een standpunt, hetzij terloops hier aangeteekend, geheel overeenstemmende met dat door de Staatscommissie en de opvolgende Ministers van Oorlog ingenomen.

Voor wat de kosten betreft, dient het hiervoren vermelde bedrag te worden aangehouden.

's Gravenhage, den 5den December 1906.

De Minister van Oorlog,
H. P. STAAL.